לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', כ"ו בחשון תשמ"ז, 28 בנובמבר 1986 / שנה מ"ד מס' 13203 / המחיר 1.20 שקל כולל מע"מ

איראן מחזירה שגרירה מרומא בגלל תוכנית טלוויזיה סטירית

טהראן. — איראן הודיעה, כי היא מחזירה את שגרירה מרומא, במחאה על תוכנית סטירית ששודרה בסוף השבוע שעבר בטלוויזיה האיטלקית ואשר בה הושמעו דברים מעליבים נגד מדינה זו, על רקע עיסקות הנשק האחרונות.

איראן החליטה גם לסגור את משרדי האגודה לתרבות איטלקית בטהראן.

השגרירות האיטלקית בטהראן הביעה צערה על התוכנית הסטירית, אולם ציינה, כי אין לשלטונות איטליה שליטה בטלוויזיה.

(עיד ועי"צ)

תוכנית להפסקת אש בין השיעים למחבלים הושגה בדמשק

מטוסי חיל־האוויר תקפו סמוך למעדושה; הפלשתינים: ישראל מתערבת לטובת „אמל"

טרם ברור אם ערפאת יסכים לתוכנית האמורה להיכנס לתוקף היום אחה"צ ■ ע"פ ההסכם בן 9 הסעיפים יסוגו המחבלים מעמדותיהם מזרחית לצידון למחנות עין־חילווה ומיה־מיה ו„אמל" יסיר המצור מרשדיה ■ באיזור שהופצץ אתמול ע"י ח"א מתנהלים קרבות קשים בין הצדדים ■ נפגעה סוללת תותחים של אש"ף — 7 נהרגו

מאת אבי בניהו,
כתבנו הצבאי וסוכנויות הידיעות

מטוסים של חיל־האוויר תקפו אתמול אחר־הצהריים מטרות מחבלים דרומית לצידון, בדרום לבנון. דובר צה"ל מסר, כי כל מטוסינו שבו בשלום לבסיסם והטייסים דיווחו על פגיעות טובות במטרות. תקיפת חיל־האוויר בוצעה ב־2.30 אחה"צ, סמוך למחנות הפליטים עין־אל־חילווה ומיה־מיה, סמוך למעדושה איזור הקרבות בין „אמל" למחבלים.

היעדים שהותקפו כללו עמדות וביצורים שהיו בשימוש מחבלים מארגון הפת"ח ומארגונים אחרים.

מקורות בלבנון מסרו, כי אש מקלעים כבדים נורתה לעבר מטוסי חיל־האוויר, ורדיו ביירות הוסיף, כי המחבלים ירו טילי קרקע־אוויר לעבר המטוסים. (סוף בעמוד 2)

סוחרי נשק ישראליים מגלים „הטכניקה":

נשק שנמכר לאיראן נרשם כאילו יעדו דרום־אמריקה

אומרים כי „כל רובה שישראל מייצאת נרשם, אך לא לפי יעדו האמיתי"

מאת חנה אישהורוביץ,
כתבת „על המשמר" בארה"ב

ניו־יורק. — במקום כלשהו, בתוככי משרד הבטחון הישראלי, יש רישום של כל רובה וכל כדור שישראל ייצאה אי־פעם. אולם באותו רישום אין מוזכרות הכמויות העצומות של נשק מתוצרת ישראלית שנמכר על־ידי סוחרים ישראליים ושמצא את דרכו לאיראן.

דברים אלה אמרו שני סוחרי־נשק ישראלים לסופר ה„ויילי ניוז". הסוחרים אמרו, כי באותה תיקיה של משרד הבטחון רשום הנשק שייעודו היה איראן, תחת השמות „ארגנטינה, ניגריה ודרום־אמריקה".

יש דרכים

במסחר־הנשק, אמרו הסוחרים, יש דרכים למכירת ציוד צבאי כמעט לכל אחד, תוך הסתרת זהותם של הקונים האמיתיים. כך, לדוגמה, הכחישו (סוף בעמוד 2)

בג"צ הורה להשיב מודחי השב"ס לתפקידיהם ● עמוד 24
שוטר עצר שני מחבלים באשקלון; שניים נעצרו בנתיבות ● עמוד 24
תקציב משרד הבריאות אזל 4 חודשים לפני המועד ● עמוד 4
לא יהיו מינויים פוליטיים במשרד החוץ — החליט ביילין ● עמוד 2
בית־שמש — כל האופציות פתוחות ● עמוד 3

מוצר יבוא חדש: עגבניה

המגדלים מוחים: המחסור זמני, אין הצדק ליבוא, המחיר יירד בשבוע הבא ל־2 ש"ח לק"ג

מאת יוסף גלילי, כתב „על המשמר"

משלוח ראשון של 100 טון עגבניות יגיע לארץ ביום שלישי הקרוב. כך נענה שר החקלאות אריק נחמקין לבקשת שר האוצר ליבוא מוגבל של עגבניות, כדי להתגבר על המחסור זמני. העגבניות ייובאו מספרד או מפורטוגל. „אם אכן יירדו המחירים בגלל אספקה מלאה של עגבניות מקומיות לא נייבא יותר" — אמר השר.

לכתבנו נודע כי אתמול בבוקר נמכרו עגבניות בשוק הסיטונאי ב־2.5 ש"ח הק"ג. ירידה נוספת צפוייה בשבוע הבא ל־2 ש"ח הק"ג ובעוד 10 ימים, עם הגעת העגבניות מהערבה והבקעה, יירד המחיר לש"ח אחד לק"ג בשוק הסיטונאי. כתבנו מוסיף כי גם כאשר עקרות הבית בצפון ת"א שילמו 8.5 ש"ח לק"ג עגבניות, קיבל החקלאי 1.80 שקל בלבד. (סוף בעמוד 2)

חאשוגי הציע לישראל למכור נשק גם לעיראק, אך הצעתו נדחתה

„הניו־יורק טיימס" מוסר כי סעודיה החליטה לשפר יחסיה עם איראן לאחר שהסתמנה עדיפות במלחמה לטובתה — על רקע זה הורחק גם זאכי ימאני שהתנגד לכך ● אוליבר נורת, המואשם בעיסקות עם איראן „והקונטרס", השמיד תיקים רבים הקשורים לפרשה ● ספק אם ישראל תשתף פעולה עם צוות החקירה

מאת זאב בליצר
וחנה אישהורוביץ,
כתבי „על המשמר" בארה"ב

וושינגטון. — ערנאן חאשוגי, סוחר הנשק והמיליארדר הסעודי, שסייע למוכנים ישראליים להחדיר את משלוחי הנשק האמריקני לאיראן, הציע לישראל אשתקד למכור נשק גם לעיראק — מוסר „ניו־יורק טיימס", המסתמך על פקידי רשות מערביים ועל מקורות המתמצאים בעסקות נשק.

לדברי העתון, דחתה ישראל את הצעת חאשוגי. „הצעת חאשוגי היא העדות האחרונה לכך, כי איש־העסקים הסעודי מילא תפקיד מכריע במכירות הנשק המסחריות, שזכו בברכה דיפלומטית מגבוה, לאיראן, ואולי גם לצד השני במלחמה בת שש השנים בין איראן לעיראק", כותב העתון.

למה סולק ימאני?

לדברי „ניו־יורק טיימס", ייתכן שאחמד זאכי ימאני סולק מתפקידו כשר הנפט של סעודיה על־ידי המלך פאהד לא רק בגלל חילוקי דעות לגבי מדיניות־הנפט, „אלא גם משום שהוא (ימאני) (סוף בעמוד 2)

גרמניה מגרשת חמישה דיפלומטים סוריים ומורידה את דרג היחסים

בעקבות פסיקת ביהמ"ש שמצא את סוריה מעורבת בפיגוע הטרור בברלין ● כן לא יתמנה שגריר חדש ושיתוף הפעולה הכלכלי יוקפא

בון. — ממשלת גרמניה המערבית ציוותה אתמול על הגירושם של [illegible] דיפלומטים סוריים לצאת מן המדינה, ונוסף על כך, הורידה את דרג היחסים הדיפלומטיים שלה עם סוריה, בעקבות פסיקת בית־משפט במערב־ברלין, כי סוריה היתה מעורבת בפיגוע־טרור בעיר זו.

דובר ממשלת גרמניה הודיע, כי שניים מארבעת הנספחים הצבאיים של סוריה, ושלושה דיפלומטים נוספים קיבלו הוראות לעזוב את גרמניה. נוסף על כך, לא תמנה בון עד להודעה חדשה, שגריר חדש בדמשק במקום השגריר, שסיים את כהונתו החודש.

שיתוף הפעולה יוקפא

עוד אמר הדובר, כי שיתוף הפעולה עם סוריה בתחום הפיתוח הכלכלי הוקפא וגרמניה אינה מכירה יותר בהרכבו של שירות סוריים, שיתכן כי ניתנו על־ידי שלטונות דמשק לטרוריסטים.

קשור על מעבר

ארה"ב, בריטניה וצרפת הודיעו אמש, כי ימנעו מכמה בעלי אזרחות סורית את המעבר ממזרח־ברלין למערבה, והכוונה, ככל הנראה, לדיפלומטים סוריים המשרתים במזרח־ברלין ואשר סייעו לשני מחבלים ירדניים לבצע פיגוע בחלק המערבי של העיר, המרוכז בפיצוץ שהיה בבניין האגודה לידידות גרמנית־ערבית, שבו נפצעו תשעה אנשים. שני המחבלים הורשעו ובית־המשפט קבע במפורש, כי נסייעו בידי דיפלומטים סוריים המשרתים במזרח־ברלין.

(עד"ר ועי"צ, אסושיאייטד פרס)

בון — שגריר סוריה שטאי סוכור בכניסתו למשרד החוץ הגרמני, ששם נמסר לו על הצעדים האחרונים נגד ארצו. (צילום: א.פ.)

צנזורה אינה מטריה

קרן המאסף של הצנזורה הצבאית — והכוונה היא לכל המערכת המוסדית של צנזור המידע המתפרסם, שניהולה מצוי בידי הטריומווירט שמיר־פרס־רבין, ולא לקצין בכיר זה או אחר דווקא — נגד פירסום תומר ישראלי בפרשת הנשק לאיראן, נועד מראש לתבוסה; הוא מעורר רחמים וגם. רחמים על שום מה? משום שכל פרשה אפלה, שמלבד ישראל משרבים בה גם גורמים מערביים אחרים, מארצות שאין בהן צנזורה מכל וכל, או שהוראות הצנזור הישראלי אינן חלות על עיתונאיהן, סופה להיחשף. [illegible]

[illegible]

עובדי „פרי זה": אתמול שרפנו צמיגים, היום נצית המחסנים

מתכוונים לחסום את כביש חיפה־תל־אביב אם לא תחול תזוזה במגעים להפעלת המפעל

מאת א. קווה,
כתבנו לענייני עבודה

עובדי מפעל השימורים „פרי זה" בחדרה הבעירו אתמול צמיגים בשער המפעל המושבת זה למעלה מחודש ימים. העובדים זועמים על בשלון הפגישה, בוועדת העבודה והרווחה שלשום, שלא הובילה, למרות הציפיות וההבטחות, להפעלה מיידית של המפעל.

280 העובדים הוצאו לחופשה מאולצת. הם קיבלו משכורת חלקית ב־22 לחודש ולשכות העבודה רוחות אותם בטענה כי אין הם מפוטרים.

העובדים הפגינו אתמול בשער המפעל תחת השלט: „יתומים אנחנו מאבא ואמא, מי מוכן לאמץ אותנו?". הם השמיעו קובלנות קשות כלפי צמרת ההסתדרות שאיננה טורחת להגיע למקום, כלפי חברי הכנסת של מפלגת העבודה, להוציא את אורה נמיר, שאינם מתייצבים לצידם, וכלפי ראש העיר, שאף הוא מריר רגליו מהמקום.

חברי הוועד ציינו, כי לולא אנשי חר"ש מאיר וילנר ובנימין גונן ונציג ר"צ רן כהן לא היה עולה עניינם על שולחן הכנסת והוועד הפועל.

מחזיק תיק המזון במועצת פועלי חדרה, אשר זנזורי, אמר לכתבנו, כי מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר ויו"ר האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד פועלים מאחורי הקלעים כדי למצוא פתרון מהיר, ולכן התנהל המאבק בפרופיל נמוך.

העוכרים החליטו אמש, כי אם לא תגיע עד הבוקר הודעה על תזוזה במגעים, הם מתכוונים לחסום את כביש תל־אביב־חיפה.

תובעים ועדת חקירה

בישיבת ועדת העבודה והרווחה שהתקיימה שלשום השתתפו כל הנוגעים בדבר: כונס הנכסים עו"ד מאיר ליפא, חשב האוצר אריה שר, אנשי הוועד, תשעה חברי כנסת ונציגי בנק לאומי, הנושה העיקרי.

הכונס הודיע כי הוא מוכן להפעיל את מפעל השימורים הרווחי לאלתר. אך במהלך הפגישה נתגלעה מחלוקת בין נציג משרד־האוצר לבין אנשי בנק לאומי. הבנק מוכן להפעיל מחדש את „פרי זה" בתנאי שיקבל ערבויות על הפסדים אפשריים. האוצר מוכן לכך, אך תמורת שטר שעבוד, ולכן סמך הבנק.

הפגישה, שעלתה למעשה על שרטון, גרמה מפח נפש לעובדים. אחד מהם צעק אתמול: „היום שרפנו צמיגים, מחר נשרוף את המחסנים".

מנהל כוח־אדם, ראובן קסטה, אמר אמש לכתבנו, כי העובדים תובעים להקים ועדת חקירה ממלכתית לבדיקת ההתרחשות הכספית, שלעובדים לא היה כל חלק בה ועתה הם משלמים את המחיר.

חקירה מיוחדת: ליקויים בתיאטרון חיפה מסכנים את ביטחון המבקרים

עיריית חיפה: כל הליקויים תוקנו

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

התיאטרון העירוני חיפה פועל מאז אוגוסט 1984 ברישיון שהוצא לו על־ידי העיריה, חרף רשימת ליקויים, המסכנים שלומם של מבקרי התיאטרון, שהגישה המשטרה לתיאטרון העירוני ולעיריית חיפה. כך הוברר מחקירה מיוחדת שערך כתבנו בפרשה.

ראשית הפרשה בביקורת שערך אגף הרישוי של משטרת מרחב חיפה באוגוסט 84 בתיאטרון העירוני בחיפה. במהלך ביקורת המשטרה נתגלו במקום מספר ליקויים כגון: חוסר תאורות חירום, היעדר מערכת כריזה בחמרים תיקנית, היעדר שלטי הכוונה זוהרים ליציאות חירום ועוד. בסיום ביקורת המשטרה הוגשה לתיאטרון העירוני רשימת הליקויים בצירוף דרישה לתקן את הליקויים לאלתר. כמו־כן נשלחו במרוצת שמונת החודשים הבאים אזהרות לתיאטרון העירוני ולמחלקת רישוי עסקים בעיריה.

במאי 1985 ביצעה המשטרה ביקורת נוספת בתיאטרון והוברר כי הליקויים במקום טרם תוקנו. מאז הביקורת הראשונה ועד עתה הוגשו גם מספר דו"חות על־ידי המשטרה לתיאטרון ולפני כחודשיים קיבלה המשטרה הודעה על תיקון חלק מהליקויים.

בתגובה לפרשת הפעלת התיאטרון העירוני במצבו אמר מפקד מחלקת רישוי עסקים במשטרת מרחב חיפה, פקד לוצ'יאן קרמר, כי עד עתה טרם השלים התיאטרון את תיקון כל הליקויים ולכן המשטרה לא אישרה את הפעלתו של התיאטרון. בהתייחסו לליקויים אמר פקד קרמר: „לכאורה נראבה כי המדובר בדברים שוליים אולם למעשה המדובר בליקויים העלולים לסכן חיי אדם. במקרה של פיגוע או שריפה בתוך האולם עלול להיווצר בתוכו תוהו ובוהו והמבקרים לא ידעו לאן לפנות".

רישיון לצמיתות

מנכ"ל תיאטרון חיפה, נועם סמל, אמר בתגובה, כי הפרשה כולה אינה נוגעת להנהלת התיאטרון, כיוון שיש בידה רישיון להפעלת עסק לצמיתות מעיריית חיפה ומעולם לא נתקבלה מהעירייה הוראה לסגור את אולם התיאטרון.

מפקד מרחב חיפה, תנ"צ יעקב חביב, אמר בתגובה לשאלת כתבנו, כי על אגף הרישוי בעיריית חיפה היה לתקפיא את רשיונו של התיאטרון עד שרשימת הליקויים שהגישה המשטרה תתוקן.

דובר עיריית חיפה, יוסי בר, הכחיש את הפרשה כולה ואמר, כי משטרת מרחב חיפה אולי אינה יודעת, אך נמסר לו ממנהל אגף הרישוי בעירייה, כי מפקד המרחב שיגר אישור בכתב באוקטובר 1985 להפעלת התיאטרון לאחר שכל הליקויים בו תוקנו.

מבדיקה נוספת לעומק שערך כתבנו עולה, כי מפקד משטרת מרחב חיפה, תת־ניצב יעקב חביב, לא אישר מאז אוגוסט 1984 את הפעלת התיאטרון העירוני והמכתב אותו התייחסה העיריה להוות כאישור להפעלת התיאטרון, לאחר תיקון כל הליקויים, מתייחס להפעלת המזנון בתוך התיאטרון העירוני בלבד.

ברגלס: הממשלה הפכה ל„בנקאי של המדינה" בכל הקשור לאשראי

תוקף את הממשלה גם על צעדי הצב שבהם מתבצעת הרפורמה בשוק ההון

מאת כתבינו הכלכליים
בת"א ובירושלים

יו"ר מועצת המנהלים של בנק הפועלים פרופ' איתן ברגלס, תקף אתמול את הממשלה על טיפולה עד כה ברפורמה שעל שוק ההון, פרופ' ברגלס אמר בדיון שהתקיים באוניברסיטת תל־אביב שיש אי רצון מצד הממשלה להשתחרר מהרגלים של העבר.

ברגלס אמר שהצעדים שננקטו עד עכשיו, אם כי היו בכוון הנכון, היו איטיים מדי. ברגלס התייחס לנתונים שנמסרו לבאי יום העיון על רפורמה בשוק ההון, באוניברסיטת תל־אביב. הוא אמר שאילו הממשלה היתה מאפשרת לבנקים להשתמש בשש מאות מיליוני הדולר שהיא שוחררה עד כה כדי לתת אשראי לפי הכבתם הרי שהריבית היתה יורדת בצורה דרמטית.

ברגלס אמר, שבמקום זאת, הממשלה יצרה מצב או הבנקים צריכים גם להנפיק אגרות חוב עבור הסקטור הפרטי וגם לרכוש אגרות חוב. הוא ציין שהממשלה הפכה למעשה למקצה של האשראי, שכן היא הקובעת מי יזכה מהנפקות, מי יקבל אשראים ובאיזה ריבית.

בארבע השנים האחרונות ירד מספרם של עובדי המערכת הבנקאית מ־38 אלף ל־33 אלף עובדים, אבל זהו רק מחצית מהתהליך המתחייב — אמר אתמול נגיד בנק ישראל, פרופ' מיכאל ברונו שהשתתף אף הוא בערב העיון.

אשר לרפורמה בשוק ההון אמר ברונו, כי הצעד הבא הרצוי הוא הכרזה ברורה, שאין כל התערבות ממשלתית באישור הנפקות בשוק ההון. „יש לתת בהדרגה לבנקים לרכוש ניירות ערך של פירמות במקום ניירות ערך ממשלתיים, וזה צריך להיות הרבה יותר מרתיע לגבי מאשר האפשרויות שיש להם כיום", אמר ברונו. בעניין ניגוד האינטרסים, אמר הנגיד, כי יש ריכוז גדול מאוד של שליטה בשוק ההון על־ידי מספר קטן של בנקים. הוא מראש מהווה מקור לניגוד אינטרסים".

סיוע לעובדי מוסד „רוחמה" השרויים בהלם

עובדי מוסד „רוחמה" בכפר־סבא היו שרויים אתמול בהלם לאחר פרסום המעצרים והחשדות המיוחסים ל־12 מעובדי המוסד.

למוסד הגיעו אתמול בבוקר כוחות מתוגברים מקורס מטפלות בנתניה ועובדים ממוסדות אחרים של משרד־הרווחה כדי לסייע למוסד לתפקד ולהגיש את הטיפול המתאים לחוסים. במוסד „רוחמה" כ־100 עובדים.

אחת העובדות במוסד סיפרה לכתבת עתי"ם, כי במשך כל היום עסקו העובדים בשיחזור המקרים ובהשתלבותה החריגה של אותה עובדת, שמעלה כסוכנת משטרתית. העובדת סיפרה, כי הסוכנת המשטרתית נהגה להתערב בכל עניין ולדעת מה קרה, אך מעולם לא תיאר איש לעצמו כי זוהי סוכנת שהושתלה על־ידי המשטרה ומפקידה לאסוף ראיות נגד העובדים.

על המתנדבות הגרמניות ששהו במוסד סיפרה העובדת, כי במשך השנה הוחלפו קבוצות המתנדבים, ובמהלך עבודתם התריעו מחו וכעסו במיוחד על הלכלוך והזנחה הפיזית של המטופלים. לבסוף, החליטה קבוצה גרמנית לפנות למנהל המוסד ולהעלות בפניו את מסכת ההתעללויות והיחס המשפיל שבו חזו במו עיניהם בין כותלי המוסד. מנהל המוסד, סיפרה העובדת, לא השביע את רצונם. לאחר שראו, כי לא מצאו אוזן קשבת, החליטו להעלות את הדברים בכתב ולהפנותם לשר העבודה והרווחה.

הסברה להורים

המעצרים השפיעו גם על הניכוי המוסד. המשטרה הגיעה למקום שלשום בצהריים, אך כל השוטרים היו לבושים בבגדים אזרחיים. עם זאת הבחינו החולים כי יש להם אקדחים, ומהם עקבו אחר מעשיהם תוך דאגה.

על מעורבותם של ההורים במשבר „רוחמה" אמר ד"ר יצחק קנדל, מנהל המחלקה לשירות למפגר במשרד העבודה־והרווחה, כי אף אחד מן ההורים מעולם לא פנה בתלונה כלשהי למשרד העבודה והרווחה.

עוד ציין ד"ר קנדל, כי בימים הקרובים יקיים מערכת הסברה להורים שילדיהם מאושפזים במוסדות למפגרים. הוחלט לקיים גם פגישה לראשי משרד־העבודה־והרווחה בכל השקשור במוסדות למפגרים. אתמול בבוקר התקיימה בכפר השוודי בירושלים פגישה, מנהלי ... מרחבי הארץ וראשי המשרד ... המנהלים בכל הפרטים הקשורים ... „רוחמה".

מזג אוויר

הטמפרטורות (התחזית): ירושלים 10־20; רמת הגולן 9־10; נהריה 13־23; צפת 9־18; חיפה נמל 14־23; טבריה 12־24; נצרת 13־23; עפולה 10־25; שומרון 11־22; תל־אביב 14־24; לוד 12־24; יריחו 12־25; עזה 14־23; באר שבע 10־24; אילת 14־28

(עתי"ם)

עובדי המדינה מתנגדים לפגיעה בפנסיה התקציבית

מאת כתבנו לענייני עבודה

המזכירות הארצית של הסתדרות עובדי המדינה אישרה אתמול שורה של החלטות המתנגדות לכל פגיעה אפשרית בפנסיה התקציבית, העלולה לנבוע מחוק הפנסיה הממלכתית, המתגבשת עתה במשרד העבודה והרווחה.

מזכ"ל הסתדרות עובדי המדינה ראובן בן־עמי קובע כי הצעת החוק כוללת שילוב הפנסיה עם קצבת הזקנה, דבר שיגרום להקטנת הגמלאות. הסתדרות עובדי המדינה החליטה להיערך למאבק אפשרי ברוכים המקובלות.

בדיון שהתקיים על מצב השכר בשירות טען בן־עמי כי השכר התחילי מגיע היום ל־39 אחוז מהשכר הממוצע במשק, ויש לתקן עיוות זה במסגרת ההסכמים החדשים. אליעזר זוכני (מעדך־מפ"ם) תבע להכין שורה של תביעות בסיסיות לתיקון שכרם של כלל עובדי המדינה. אהרון הגדלמן (ל"ע) תקף את תיקון שכרם של חברי הכנסת, בה בשעה שהכנסת מתחמקת מתיקון חוק הגמלאות להבטחת קיום הוגן לגמלאים.

המחלקה הערבית של הוועד הפועל מתבטלת

מאת שלי יחימוביץ', כתבת „על המשמר"

המחלקה הערבית בוועד הפועל של ההסתדרות מתבטלת. על כך מסר אתמול מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר, במהלך ביקור שערך בישובים בדואיים בנגב. קיסר אמר, כי הטיפול בחברי ההסתדרות בני מיעוטים ייעשה החל מעכשיו על־ידי מועצות הפועלים האזוריות והמקומיות. המחלקה הערבית בהסתדרות, פעלה מאז קום המדינה.

מזכ"ל ההסתדרות אמר, כי בני המיעוטים תובעים זה זמן רב להשתלב בהסתדרות כאזרחים רגילים. קיסר אמר, כי במקביל להענות לתביעה זו, שותפו שלושה חברים ערבים בוועדה המרכזת. „יש לראות בצעדים אלה צעדים משמעותיים לאינטגרציה מלאה של החברים מבני־המיעוטים", אמר קיסר.

עוד הודיע, כי החלטה פורמלית על כך תתקבל בישיבה הקרובה של הוועדה המרכזת, שתתקיים ביום ראשון. לאחר מכן, אמר, תידון ותאושר ההחלטה במליאת הוועד הפועל, ומיד אחר־כך — תבוצע.

הטלוויזיה עשוייה ל„סמן" סרטים המיועדים למבוגרים

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

מנכ"ל רשות השידור אורי פורת הודיע אתמול לסגן־ראש־הממשלה ושר החינוך והתרבות יצחק נבון, כי הטלוויזיה שוקלת את הצעתו להודיע מראש על סרטים שלא נועדו לצפיית צעירים אלא למבוגרים בלבד.

השר פנה בעניין זה למנכ"ל רשות השידור לפני כחודש וחצי. נבון, הממונה על ביצוע חוק רשות השידור, טען כי בטלוויזיה מוקרנים גם סרטים שאינם ראויים לצפיית ילדים ובני־נוער וכדי להקל על ההורים בעניין זה, ביקש לשקול את האפשרות לפרסם מראש לאילו גילאים מתאימים הסרטים. נוהג זה מקובל זה מכבר בתחנות טלוויזיה בחו"ל.

שר החינוך קבל בפנייתו גם על ריבוי סרטים בטלוויזיה, שיש בהם גודש של אלימות, סקס ותוקפנות, שאינם ראויים כלל לצפייה.

אורי פורת השיב כי בדק את הנושא יחד עם מנהל הטלוויזיה חיים יבין ואכן נמצא כי בשבועות האחרונים הוקרנו בטלוויזיה, באופן מקרי, מספר סרטים גדושים אלימות בזה אחר זה. יחד־עם־זאת, ציין פורת, כי בחודשים האחרונים הוקרנו סך־הכל פחות סרטי אלימות מבעבר.

בית־קברות עתיק נחשף בחצר פרטית בנתיבות

מאת שלי יחימוביץ', כתבת „על המשמר"

מימון אוחיון מרחוב בר־אילן בנתיבות, חשף בית־קברות עתיק בעומק של שני מטר בחצר ביתו. בית הקברות התגלה במהלך עבודות תשתית לבניית בית חדש, אותו מקים כעת אוחיון סמוך לביתו הישן.

טרקטור שהחל בישור השטח, נתקל בחומר מוצק שהקשה על המשך החפירה. נהג הטרקטור הזעיק את אוחיון והשניים גילו שלדי־אדם ולבנים. „בהתחלה לא הבנתי מה זה", אמר אוחיון „והזעקתי את המשטרה", שהגיעה למקום עם חבלן משטרתי וגילתה קברים נוספים.

למקום נקראו גם עובדי חברה קדישא, שאספו כמה שלדי אדם לבדיקה. בינתיים הורו לאוחיון להפסיק את הבנייה, עד שיתברר אם מדובר בבית־קברות יהודי. אם אכן מדובר בבית קברות יהודי, יאלץ אוחיון לפנות את המקום, והשטח יגודר על־ידי חברה קדישא.

ביום א' הקרוב יגיעו מומחים מהרבנות הראשית בירושלים לבדוק את הקברים. מדובר באזור מגורים צמוד בנתיבות. „עצם המחשבה שגרתי על בית־קברות יהודי מעבירה בי צמרמורת" אמר אתמול אוחיון.

יהודה גרנפלד הפסיד לאלוף דנמרק בשחמט

מאת אבי אמיר, כתב „על המשמר"

רב־האמן יהודה גרינפלד, שניצח שלשום את ויקטור קורצ'נוי, הפסיד אמש לאלוף דנמרק בשחמט קורט הנסן בן ה־22.

היה זה בסיבוב השלישי של תחרות המוזאה בשחמט הנערכת בירושלים.

אלוף צה"ל בשחמט גדי רכליס ניצח את יאיר קריירים ואלוף נורווגיה סימן אגדשטיין גבר על יצחק ויינגר. ויקטור קורצ'נוי נמצא בעמדת יתרון במשחקו עם יואל בנג'מין מארה"ב וגם המשחק בין הישראלים נתן בירנבוים ויעקב מוריי עוד לא הסתיים.

בראש התחרות מוליך דימיטרי גורביץ מארה"ב, שסיים בתיקו עם גנאדי סושונקו מהולנד. לגורביץ 2.5 נקודות והוא מקדים את הנסן 2 (1), אגדשטיין — 2.

במרכז משחקי הסיבוב הרביעי, שייערך היום במלון רם בירושלים, המשחק בין קורצ'נוי לגורביץ.

מטוסי חיל־האוויר תקפו סמוך למעדושה;

(המשך מעמוד ראשון)

סמוך למעדושה

כתבנו מציין, כי התקיפה בוצעה באזור הכפר מע'דושה, שבו ניטשים זה מספר ימים קרבות מרים בין „אמל" למחבלים הפלשתינים. גורמים צבאיים וביטחוניים בישראל עוקבים בדריכות אחר הנעשה באזור, והביעו את חששם מן האפשרות, שהפלשתינים יכריעו את „אמל" וישתלטו על צירים מרכזיים בדרום.

סיוע ל„אמל"?

כתב סוכנות „אסושיאייטד פרס" מדווח מצידון, כי מטוסי ישראל פגעו בעמדות תותחים פלשתיניות, שהפגיזו עד אתמול את כוחות „אמל" ליד הכפר מע'דושה. הכתב מוסר, כי אין יודעים בוודאות אם ישראל התכוונה לסייע בהפצצה זו לכוחות „אמל" במאבקם עם הפלשתינים, אך עובדה היא, מציין הכתב, כי נפגעו בהפצצה כמה עמדות, שמהן המטירו הפלשתינים אש תותחים על כוחות „אמל" בארבעת הימים האחרונים.

עוד מציין הכתב, כי לישראל ול„אמל" יעד משותף, והוא בלימת מאמצי ערפאת לשקם את כוחות אש"ף. ליעד זה שותפה למעשה גם סוריה, טוען הכתב, המעוניינת למוטט את הנהגתו הנוכחית של אש"ף, בראשות ערפאת, ולהעמיד בראש הארגון הפלשתיני את אנשי שלומה.

בדמשק הצהיר אתמול דובר „החזית העממית לשחרור פלשתין", כי הפצצת חיל־האוויר אתמול היא עדות ישירה לכך, שקיים שיתוף־פעולה בין „אמל" וישראל.

תשעה נהרגו בהתקפות

בהתקפת חיל האוויר הישראלי בקרבת צידון נפגעה אמש סוללת של ארטילריה כבדה של הפלשתינאים מן הפורשים מן הפתח ונפלג של אבו־מוסה, וכן עמדה של החזית העממית לשחרור פלשתין שבראשות ג'ורג' חבש, בגבעות של מחנה „מיה־מיה", מזרחית לצידון.

שיבעה פלשתינאים נהרגו בהתקפה זו, ותישעה אחרים נפצעו. מקור צבאי פלשתינאי שמסר על כך הוסיף, כי שלושה מן ההרוגים קבורים עדיין מתחת להריסות מבנה שנהרס בהתקפה.

ישראל, „אמל" וסוריה

מנהיג אש"ף, יאסר ערפאת, השוהה בבגדד, האשים אמש את ישראל, את סוריה ואת לוחמי „אמל" השיעים כי הם תוקפים במשותף את מחנות הפלשתינאים בלבנון. „מטוסי קרב ישראליים, יחידות הצבא הלבנוני בפיקוד סורי, וכנופיית אמל תוקפים עכשיו מחנות פלשתינאים בדרום לבנון", אמר ערפאת בשיחה עם עתונאים.

תוכנית הפסקת אש

ראשי פלגים פלשתיניים ומנהיגים של תנועת „אמל" השיעית בלבנון חתמו אמש בדמשק על תוכנית בת תשעה סעיפים, שנועדה לשים קץ למלחמה בין כוחות המחבלים לבין לוחמי „אמל" בלבנון — מסר מקור יודע דבר לכתב „אסושיאייטד פרס" בדמשק.

המקור, שהיתנה את הראיון באי־פרסום שמו, אמר, כי התוכנית מסדירה הפסקת־אש מקיפה בין המחנות היריבים, סביב מחנות הפליטים בביירות ובדרום לבנון, תחל בשעה 3 אחה"צ היום.

ההסכם הושג בתום שיחות קרחתניות, שהתנהלו בדמשק במשך ארבעה ימים, בחסותו של סגן נשיא סוריה, עבד אל־חאלים חאדאם. עם זאת, אין יודעים אם המחנה של ערפאת באש"ף, שלא יוצג בשיחות אלה, יקבל על עצמו את הפסקת האש על־פי התוכנית.

סעיפי התוכנית

הסעיפים העיקריים של התוכנית קובעים, לדברי המקור, כי המחבלים הפלשתיניים ייסוגו מעמדותיהם מזרחית לצידון אל מחנות הפליטים עין אל־חילווה ומיה־מיה, בין השעה 6 אחה"צ היום והשעה 6 בבוקר מחר. בעקבות נסיגה זו, יחזרו לוחמי „אמל" אל העמדות שנכבשו מידם על־ידי הפלשתינים.

כוחות הבטחון של לבנון יפקחו על תנועת הכוחות היריבים, ואנשי המיליציות הדרוזיות של ואליד ג'ומבלאט יבטיחו את בטחונם של הפלשתינים הנסוגים מהעמדות שכבשו.

לא יהיו מינויים פוליטיים במשי החוץ

שילה – מנהל צפון אמריקה ● ערן – ציר בוושינגטון

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

ועדת המינויים במשרד החוץ, בראשות המנכ"ל המדיני הקודם יוסי ביילין, החליטה למנות את מיכאל שילה למנהל מחלקת צפון אמריקה. המנהל היוצא, עודד ערן, מונה לציר בוושינגטון, במקום אליקים רובינשטיין, שהתמנה למזכיר הממשלה. ערן יכנס לתפקידו בינואר 1987.

ללא מינויים פוליטיים

בקרב עובדי משרד החוץ הובעה שביעות רצון מיוחדת מכך שלא מומשו שלושה מינויים דיפלומטיים שהמועמדים להם היו מטעם הליכוד והמערך.

לקונסול הכללי בטורונטו קנדה, מונה עובד המשרד בני אבילאה ולא מועמד הליכוד יצחק בן־גד. לשגריר באורוגואי מונה עובד המשרד אליעזר פלמור, ולא מועמד הליכוד אריה אבידור. לממפיס עדיין לא מונה קונסול כללי. מועמד המערך היה ישראל גת. לראש מחלקת מזרח תיכון מונה חיים יהוידע ולראש מחלקת אוקיאניה מונה זוהר רז.

נשק שנמכר לאיראן נרשם

(המשך מעמוד ראשון)

פקידים ישראליים בעקשנות, כי ישראל מוכרת נשק לדרום־אפריקה, אך עם זאת, נשק ישראלי מגיע באופן סדיר ליוהאנסבורג.

דרך אחת להסתיר את היעד האמיתי של משלוחי נשק — אמרו הסוחרים — היא לשחד פקיד של מדינה שלישית, על מנת שיחתום על מסמך של „משתמש קצה" — הנדרש על־ידי החוק הבין־לאומי לצורך ביצוע עיסקת־נשק.

היעד שונה בדרך

לדוגמה, ניתן לשכנע נספח צבאי של מדינה דרום־אמריקנית, המוצב באירופה, לחתום, שארצו קונה 2,500 טילים אנטי־טנקיים ישראליים. ממשלת ישראל תוציא רשיון ייצוא לנשק לאותה מדינה דרום־אמריקנית, והמשלוח יעזוב את ישראל באופן חוקי. בדרך ישונה יעד המטען והוא יגיע לטהראן.

מסמכים מזויפים

יש גם סוחרי־נשק ישראליים, הקונים נשק שאיננו מתוצרת ישראלית או אמריקנית, ומשתמשים במסמכים מזויפים לצורך ביצוע העיסקה. הסוחר מציין, כי איש־עסקים ישראלי הואשם בשנה שעברה במעורבות בתוכנית לרכוש 200 [illegible] מטעני נפץ מייצרן שוודי, תוך שימוש במסמך שנחתם על־ידי פקיד ארגנטיני. המשלוח [illegible] כשהיה ברכבת, שייעדה היה יוגוסלביה [illegible]

מעלימים עין

הסוחרים הישראליים הוסיפו, כי כל ייצוא של נשק מתוצרת ישראלית ומכירת נשק שאיש ישראלי מעורב בה, טעונים דיווח ל„סיבט", שהיא המחלקה של משרד הבטחון העוסקת בייצוא בטחוני. אך לסוחרי הנשק אין ספק, שמשרד הבטחון ו„המוסד" יודעים על העסקות שכביכול מיועדות לארגנטינה, אך בפועל מיועדות לאיראן, ומעלימים מהן עין.

נמרודי ושווימר

אמצעי־התקשורת האמריקנית כתבו אתמול, כי שמותיהם של יעקב נמרודי ואל שווימר עלולים לצוף בחקירה של משרד המשפטים האמריקני בעניין עיסקות־הנשק עם איראן.

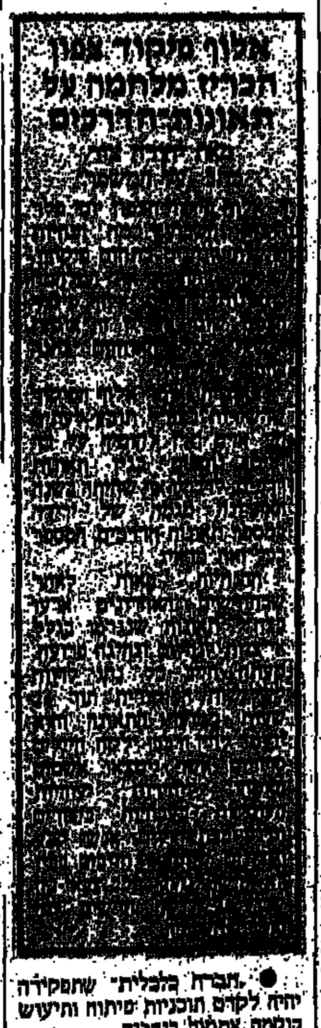

● „חברה גלבלית" שתפקידה יהיה לקדם תוכניות פיתוח ותיעוש הוקמה אתמול בנהריה.

● אבן פינה הונחה אתמול בצפת למרכז פיס קהילתי. שימון כולו מתקציב מפעל הפיס ובנייתו אמורה להסתיים תוך שנה.

לחברתנו רוזה וינטרוב
לחיה ומשפחתה
לבית כפר־חיטים

המומים ואבלים אתכם על מות בתנו

ר י נ ה היקרה

נספתה בתאונת דרכים

קיבוץ ניר־דוד (תל־עמל)

בצער רב ובכאב עמוק אנו מודיעים
על פטירתו של בעלי, אחי, אבינו וסבנו היקר

שמואל קרויז
בן נפתלי ז"ל

ההלוויה תתקיים היום, יום שישי, 28.11.86
בשעה 12.00 בצהריים, בבית הקברות בכפר־סמיר חיפה
אוטובוס לבית העלמין יצא בשעה 11.00 מבית המשפחה
ברח' אלנבי 148 חיפה

המשפחה האבלה

ביום השלושים
לפטירתה של חברתנו

סלמה מורן ז"ל

נעלה לקברה לטקס גילוי המצבה
ביום א' 30.11.86 בשעה 15.00

המשפחה

לדליה, הילדים ולקיבוץ מזרע
אתכם באבל ובכאב על מותו של

יגאל

קיבוץ שער־העמקים

חאשוגי הציע לישראל למכור

(המשך מעמוד ראשון)

התנגד לשיפור היחסים הכללי עם איראן".

„יאמאני נצטווה לא לצאת מן הממלכה", נאמר בידיעה. „איש־עסקים" ערבי אמר, כי דרכונו הוחרם".

וחשד סעודיה איראן

לדברי כתבת העתון בקאהיר, ג'ודית מילר, החלה סעודיה משפרת את יחסיה עם איראן, „אחרי שהכוחות האיראניים הממו את הכוחות העיראקיים, שנחשבו לעדיפים בכוח, וכבשו את עיר־הנמל העיראקית פאו. „אחרי התבוסה העיראקית הזאת", נאמר בידיעה, „אישר המלך פאהד עקרונית משלוחי מזוט לאיראן, שנזקקה להם ביותר".

סעודיה הכחישה אתמול מכל וכל את הידיעות על חלקו של חאשוגי בעיסקות הנשק עם איראן ואת הידיעה על משלוחי מזוט סעודיים לארץ זו.

נציגים ישראליים אמרו אתמול, כי מעורבותה של ישראל במשלוחי הנשק האמריקני לאיראן — וכן עסקות נשק ישראליות נפרדות רבות אחרות עם איראן — בוצעו בסיוע יתכן של חאשוגי עם יעקב נמרודי, סוחר נשק ישראלי היושב בלונדון ואשר שירת בעבר כשגרירות ישראל בטהראן, ועם אל שווימר, מייסד התעשייה האווירית של ישראל ויועצו ואיש־סודו של שמעון פרס.

נורת לא פעל לבדו

אשר לפרשת לויטננט־קולונל אוליבר נורת, אמר אתמול ויליאם קולבי, מנהלה לשעבר של סוכנות הביון המרכזית של ארה"ב, כי אין הוא יכול להאמין שנורת פעל על דעת עצמו בפרשת העברת הכספים למורדי ה„קונטראס".

אחד מידידיו הקרובים של נורת אמר, כי נראה שנורת מודאג מאוד ממצבו הכספי האישי. שכן הוא פוטר 18 חודשים בלבד לפני התאריך שבו היה זוכה בגימלאות מחיל־הנחתים האמריקני. „הם זרקו אותו לכלבים", אמר ידידו של נורת, וציין, כי לנורת ארבעה ילדים.

מי ימונה

בינתיים, מצפים הכל בסקרנות לשמוע מי ימונה על־ידי הנשיא רייגן ליועצו לבטחון לאומי, במקומו של ג'ון פוינדקסטר. אחד השמות שהוזכרו בכלי־התקשורת האמריקניים היה שמה של ג'ין קירקפטריק, שהיתה שגרירת ארה"ב באו"ם. הוזכרו גם מקס קמפלמן, המשתתף בשו"מ עם הסובייטים על פירוק החימוש, ג'ון להמן, המשרת כיום כשר הצי, ובובי אינמן, שהיה בעבר סגן המנהל של סוכנות הביון המרכזית.

מה תעשה ישראל?

אין יודעים אם ישראל תשתף פעולה עם צוות החקירה שמינה רייגן ואם תסכים לחקירתם של נציגים, שהיו מעורבים בעסקת הנשק, על־ידי חוקרים אמריקניים. פקידי־ממשל אמריקניים אמרו, כי „נציגים" ישראליים (במונח „נציגים" הם מתכוונים, כנראה, לסוחרי נשק „פרטיים") היו מעורבים בהעברת הכסף למורדי ה„קונטראס".

שולץ לא יתפטר

ביום ד' חזר משרד החוץ האמריקני ואישר, כי אין בדעת ג'ורג' שולץ להתפטר. „ניו־יורק טיימס" מסר אתמול, כי שולץ או אולי סגן־הנשיא ג'ורג' בוש, עשויים לבוא למזרח התיכון בתוך השבועות הקרובים, במאמץ לשקם את מהימנותה של ארה"ב ואת מעמדה בחלק זה של העולם.

דובר משרד החוץ, צ'ארלס רדמן, אמר, כי למשרד החוץ לא יודע דבר על הפניית כספים מעסקת הנשק עם איראן למורדים בניקאראגואה.

נורת השמיד מסמכים

„לוס אנג'לס טיימס" מסר אתמול מפי מקורות מוסמכים בוושינגטון, כי תיקים סודיים של המועצה לבטחון לאומי בארה"ב הושמדו בסוף השבוע שעבר על־ידי לויטננט־קולונל אוליבר נורת, המואשם בניתוב הכספים מעסקות הנשק עם איראן למורדי הקונטראס בניקאראגואה. תיקים אלה הכילו כנראה מידע על היקף המעורבות של פקידי מימשל נוספים בעסקות אלה. פרשת השמדת המסמכים נחקרת על־ידי הבולשת הפדראלית.

תוכנם של המסמכים המושמדים אינו ידוע במדוייק, אך ברור שהם עשויים להיות בעלי חשיבות במאמצי המימשל לקבוע את מלוא ההיקף של השערוריה, כותב העתון.

נורת, אשר פוטר ביום ג' מתפקידו, נכנס למשרדו המאובטח, הנמצא בבניין משרדים סמוך לבית הלבן, וגרס את המסמכים שהיו בתיקים, וזאת 36 שעות לפני שקציני הבטחון של הבית הלבן החליפו את המנעולים או את הצופן הסודי לפתיחת המנעולים של דלתות משרדיו, מוסר „לוס אנג'לס טיימס".

האיראנים צוהלים

יו"ר בית־הנבחרים האיראני, עלי אכבר ראפסנג'אני, אמר אתמול: „יותר לנו עוד הרבה מה לספר על הנשק שסיפקה ארה"ב לאיראן". התגאה בכך, שאיראן גרמה סכסוך חריף בין הדמוקרטים לרפובליקנים בארה"ב, עד ש„הם עכשיו תוקפים אלה לאלה את הגרונות".

„בשתי המאות האחרונות היו אלה הבריטים והאמריקנים ששמו ללעג מדינות אחרות, ועל־ידי זריעת סכסוכים בין המנהיגים יצרו משברים, שאותם ניצלו למען האינטרסים שלהם. עכשיו אנחנו משלמים לאמריקנים בחזרה כמטבע שלהם", אמר.

בינתיים הכחיש ראש ממשלת איראן, מיר חוסיין מוסאווי, ידיעות, כאילו ישראל פעלה כמתווכת במשלוחי הנשק האמריקניים לאיראן. כן דחה רדיו טהראן את הידיעות, כי סכומים של עד 30 מיליון דולר, שנתקבלו ממכירת הנשק לאיראן, הועברו למורדים בניקאראגואה באמצעות בנק שוויצרי.

מוצר יבוא חדש

(המשך מעמוד ראשון)

החקלאים מוחים

התנגדות ליבוא העגבניות הביע אתמול מזכיר מגדלי הירקות במרכז החקלאי, יעקב חימוביץ. „המגדלים מתנגדים ליבוא עגבניות כאשר בשווקים יורדים המחירים. המחסור היה זמני והוא חולף. מזג האוויר החם בערבה בשבועיים האחרונים, זרז את הבשלת העגבניות המתוכננות לשיווק בין בדצמבר בשבוע הבא. יבולים אלה יוצאים לדרך ובשווקים חלה ירידה במחירים" — אמר חימוביץ, בפגישת מגדלים, שהתכנסה אתמול, במחאה על החלטת משרדי האוצר והחקלאות לייבא עגבניות מחו"ל. בהמשך הוסיף המזכיר כי תמורת עגבניות מיובאות משלמים 3 ש"ח לק"ג, כך שיהיה צורך לגבות מן הצרכן 5 ש"ח לק"ג, בעוד שחקלאי בארץ מקבל כיום 1.5 ש"ח בעד ק"ג עגבניות בשוק הסיטונאי.

„על המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה שער
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 4-43360-3
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין מגדל העיר חדרים 102–123 טל' 225125-6. המען למכתבים ת"ד 216 ירושלים 91008; חיפה 33114 רח' סבנור 17, טל' 673673. המען למכתבים ת"ד 4007 חיפה 31040.

הממשלה תעשה נסיון לשלב „מנועי בית שמש" בתעשייה האווירית

אם הנסיון לא יעלה יפה תנסה למכרו לוורטהיימר או ל„כור" ■ שר האוצר היה היחיד שהתנגד להחלטות אלה של וועדת השרים שמונתה לפעול בנושא ■ האוצר מוכן למחוק חובות המפעל לממשלה

מאת כתבינו הכלכליים בירושלים ובת"א

הממשלה תעשה נסיון לשלב את מפעלי מנועי בית־שמש בתעשיה האווירית, כדי למנוע את סגירתו. במקביל תנסה הממשלה למכור את „מנועי בית־שמש" ליזם הפרטי סטף ורטהיימר או לקונצרן „כור". החלטות אלו התקבלו אתמול בישיבה הראשונה של ועדת השרים שמונתה על־ידי הממשלה כדי לנסות ולהציל את מפעל מנועי בית שמש.

שלושה מתוך חברי הוועדה, מ"מ רוה"מ שמעון פרס, שר הכלכלה גד יעקובי, והשר בלי תיק משה ארנס, נמנים עם אלו המתנגדים למנות כונס נכסים למפעל מנועי בית־שמש. השר הרביעי, שר האוצר משה ניסים, הוא היחיד מוועדת השרים אשר תמך במינוי כונס הנכסים בזמנו. יו"ר הוועדה מ"מ רוה"מ פרס, תמך באפשרות של שילובו של מפעל מנועי בית־שמש בתעשיה האווירית.

הוועדה החליטה למנות את ארנס ואת יעקובי לנהל מו"מ עם הגורמים הבאים בחשבון לקבל את המפעל ולהגיע למסקנות תוך שבועיים.

בישיבה התרעם ניסים על העובדה ששר הבטחון יצחק רבין איננו חבר בוועדה. הוא אמר שהדבר איננו מתקבל על הדעת. שכן, רבין הוא השר הממונה על המפעל. יצויין שההחלטה שלא לכלול את רבין בוועדת השרים היתה של ראש הממשלה יצחק שמיר.

בישיבה אמר נסים, שהאוצר מוכן למחוק את חובות העבר של המפעל המגיעים לאוצר. לדברי ניסים, משרד האוצר חושב שהדרך הנכונה להציל את מנועי בית־שמש היא להעבירו לתעשיה האווירית. אך התעשיה האווירית איננה מעוניינת בכך.

לדברי ניסים, הממשלה האריכה את חיי המפעל בהנשמה מלאכותית ורק כדי לקיים אותו. הוא ציין שהממשלה תישא באחריות של נטיעת תקוות שווא בקרב העובדים.

לדברי ניסים כונס נכסים יהיה מסוגל לבדוק את כל האפשרויות „ואפילו אפשרויות שצריך אומץ לב לבצען". טובת העובדים היא כי הם ידעו שהם ניצבים בפני אפשרות שהמפעל יקויים, אך גם שהוא ייסגר, אמר ניסים.

שר הכלכלה גד יעקובי אמר, שללא קשר להחלטה הסופית על עתיד המפעל, יש להבהיר שהממשלה תעמוד בכל התחייבויותיה. מצד שני, אמר יעקובי, יש להיכנס למו"מ עם הבנקים כדי להביא לפריסת החוב של מנועי בית־שמש.

לחמול על העובדים

נסים, אמר אתמול בהופעתו בהתאחדות החברות לביטוח חיים: „שר הבטחון אמר, שאין כאן צורך בטחוני. האם בגלל צורך חברתי צריך להחזיק מפעל עם גרעון כזה גדול. בכסף הזה הרי ניתן להפעיל מפעלים רבים, לדאוג לכל העובדים ולהישאר עם עודפים. מדוע אנחנו לא חומלים על העובדים?"

קהיר. — בדברים שנשא בכנס בוושינגטון, קרא שר ההגנה המצרי מהכל לחברות והתעשיות האמריקניות לשתף פעולה עם מצרים בתחום היצור הצבאי והאזרחי. „היחסים המצריים־האמריקניים צריכים לעבור משלב של ידידות לשלב של שיתוף" — אמר.

אבו גזאלה שם דגש על התועלת שתהיה לחברות אמריקניות ומצריות מהקמת פרויקטים יצרניים משותפים בתחומי התעשייה הצבאית והאזרחית. מצרים תשיג כתוצאה מכך את הבטחת צרכיה הצבאיים וחלקי החילוף, חיזוק כלכלתה המצרית ויותר אפשרויות עבודה.

הרפורמה בשוק ההון תפגע אם הקונגרס ימנע הפחתת הריבית

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

הרפורמות המוצעות בשוק ההון ובמערכת המס עלולות לסבול כתוצאה מהסתבכות ישראל בפרשת מכירות הנשק לאיראן, כך מעריכים גורמים כלכליים ממשלתיים.

לדברי אותם גורמים אם אכן תגרום הסתבכות ישראל בפרשה לכך שהקונגרס לא יאשר הקטנת הריבית על החוב לטווח ארוך של ישראל, הרי שתשלומי ישראל לארה"ב לא יקטנו כמתוכנן ב־300 מליוני דולר, סכום אשר נלקח כבר בחשבון בתכנונים על הרפורמות.

המו"מ על הקטנת תשלומי הריבית על החוב לטווח ארוך, נוהל בחודש שעבר על־ידי מי שהיה ראש הממשלה שמעון פרס ושר האוצר משה ניסים.

יצויין שלפני כשנה נמנע אישור של הקטנת ריבית שהוצע בקונגרס בשל פרשת פולארד. וכזמנו נטען שההפסד שנגרם לישראל הגיע לכ־חצי מיליארד דולר. לשנה. משקיפים כלכליים בירושלים ציינו שלא ברור מה תהיה עכשיו התנהגות הקונגרס בכל הקשור להסכמים שונים עם ישראל, וכתוצאה הסכם אזור הסחר החופשי.

ישראל עושה מאמצים שחוקים מגבילי סחר אשר מתוכננים על־ידי הקונגרס לא יחולו על ישראל.

גורמים בירושלים הביעו את חששם שאם אכן לא יסכים הקונגרס לקצץ את הריבית לטווח הארוך, לא תוכל הממשלה לתכנן רפורמות מרחיקות לכת בשוק ההון, ובמערכת המס, שכן סכומים אלו יהיו חסרים לה בזמן תכנון התקציב לשנה הקרובה.

הדיירים המוגנים נגד הצעת ח"כ גולדשטיין

נציגי הדיירים המוגנים פנו במברקים דחופים לראשי ההסתדרות בבקשה שיעמדו לימינם במאבקם נגד הצעת חוק חדשה אשר הוגשה ב־24.11.86 ע"י ח"כ פנחס גולדשטיין.

הדיירים טוענים כי התוכן [illegible] של הצעת החוק — פירושה הפקעת השקעותיהם בדמי [illegible] שיפוצים ושינויים שהוכנסו [illegible] לגבי רוב הדיירים המוגנים [illegible] ע"פ ההצעה שכר הדירה [illegible] לשכר הדירה בשוק החופשי [illegible] יעלה עליו. כך למשל [illegible] ע"פ ההצעה דייר קדירת שני [illegible] בת"א בבניין בן 60 שנה — [illegible]

[illegible] למזכיל ההסתדרות [illegible] הדיירים למנות אנשים [illegible] ביותר לטיפול [illegible] — המאיים על [illegible]

תפוז
30 ליטר מים

עגבניה
4 ליטר מים

תפוח אדמה
10 ליטר מים

מלפפון
14 ליטר מים

אבטיח
200 ליטר מים

פלפל
14 ליטר מים

מילון
160 ליטר מים

אבוקדו
200 ליטר מים

תפוח עץ
22 ליטר מים

בסופו של דבר אתה הוא צרכן המים הגדול ביותר במדינה

לא החקלאות צורכת הרבה מים – אתה הוא שצורך אותם. בכל הפרי שאתה אוכל ובכל כוס חלב שילדך שותה יש הרבה מים – כל המים שהיו דרושים כדי לגדל את התפוח ולהצמיח את הירק שאכלה הפרה החולבת.

האם ידעת שכדי לגדל אבטיח אחד (כן, אבטיח אחד!) זקוק החקלאי ל־200 ליטר מים. ואם תפוח עץ, הפרי הטעים, הבריא והפופולרי צורך 22 ליטר מים, נסה לחשב כמה מים צורך עץ שלם של תפוחים!

המים שהחקלאות מקבלת – עוברים אליך בסוף הדרך. אם לא ייעשה מה שצריך להיעשות כדי לפתח את מקורות המים בישראל, כדי לאגור את מי שטפונות וכדי לטהר את מי־הקולחים – החקלאים יהיו בצרה צרורה ואתה אתם יחד.

מוכרחים לשנות את סדרי־העדיפויות הלאומי.

מוכרחים לפתח את מקורות המים.

אל תתן לחקלאות למות!

החקלאים בישראל

על המשמר

המוסף לשבת

דו"ח מוושינגטון

זאב בליצר

עסק ביש

מה שהתחיל כ"קשר האיראני" הפך כבר לקשר מחומש, הכולל (בינתיים) את ישראל, ארה"ב, איראן, ניקראגואה וערב הסעודית. בקונגרס האמריקני לוחצים לחקור את הישראלים המעורבים בפרשה. איך שלא יהיה, אנחנו שקועים עמוק בבוץ

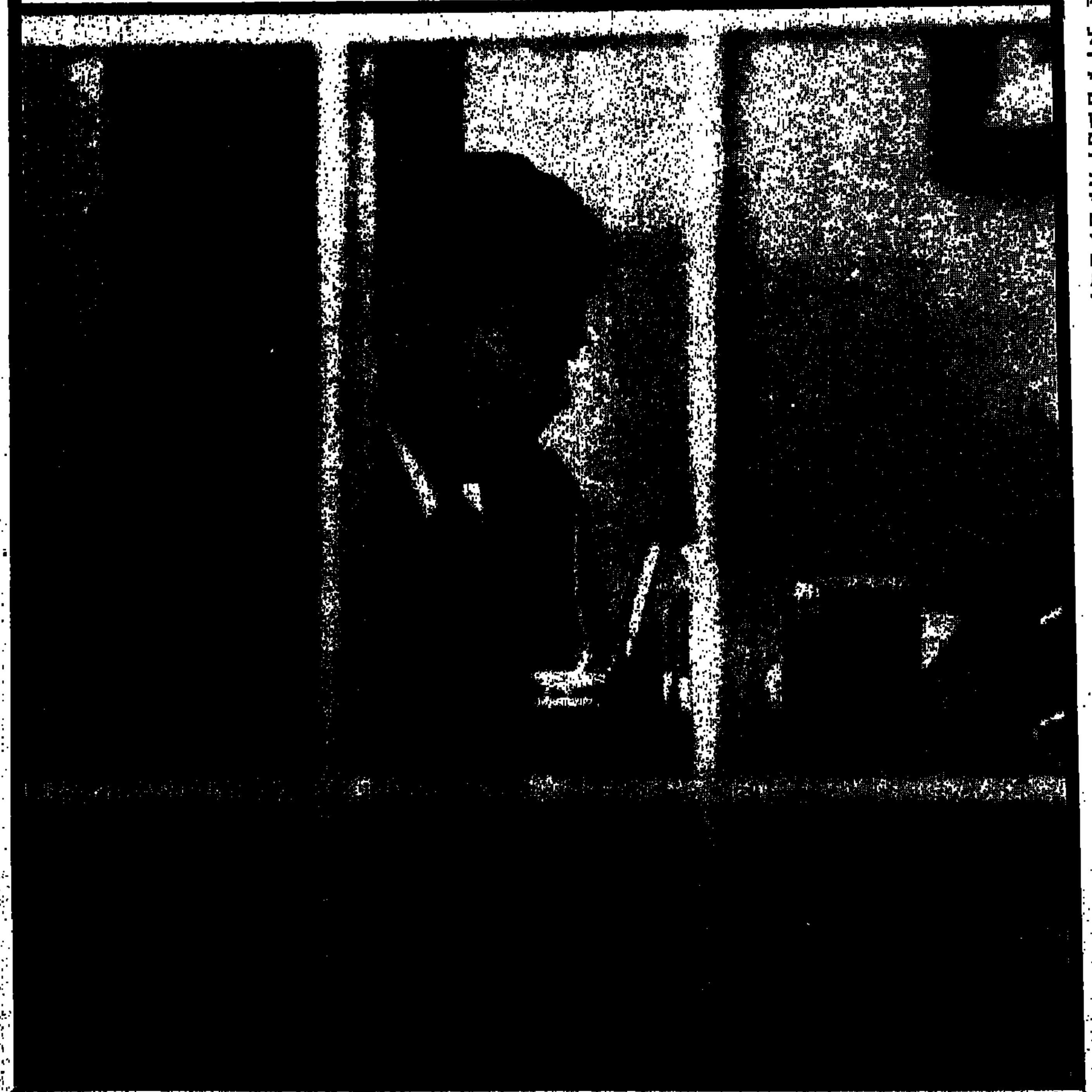

המחדל הברוך באספקת נשק אמריקני לאיראן — דרך ישראל — מסתבך והולך. העניין כבר גרם למשבר החמור ביותר בשש שנות נשיאותו של רונאלד רייגן. החקירות הרשמיות השונות, המתנהלות כבר עתה, וכן העובדה שאמצעי התקשורת האמריקניים זונחים כמעט כל דבר אחר כדי לעלות על גילויים חדשים, מבטיחות שהשערוריה תחמיר עוד ביתר־שאת.

המובע הכללי אד מיז הטיל ביום ג' פצצה, כאשר גילה שהרווחים — בסך 10 עד 30 מיליוני דולארים ממשלוחי הנשק האמריקניים־ישראליים לאיראן — הגיעו למעשה אל מורדי ה"קונטראס", הנלחמים במשטר הסאנדיניסט בניקאראגואה. רייגן ואישים בכירים אחרים בממשל לא ידעו, כביכול, על תוכנית זו, שלגביה הודה מיז כי ייתכן שהיה בה משום הפרה של החוק האמריקני.

היועץ לענייני בטחון לאומי, סגן־האדמיראל ג'ון פוינדקסטר, התפטר; סגנו הראשי, ליוטננט־קולונל אוליוור נורת, פוטר. לדברי מיז היה בידי נורת מידע "מדוייק" על ההסדר הזה. אך גם פוינדקסטר ידע עליו — וכן ידע עליו היועץ לבטחון לאומי לשעבר רוברט מקפארליין. ואם לא היה די בקשר אמריקה־ישראל־איראן־קונטראס, הרי עתה נכנסת לתמונה גם ערב הסעודית — כדמותו של המיליארדר הסעודי עדנאן קאשוגי. נראה שהסעודים, על־פי דרכם העקיפה, החליטו לשחק בכל הקלפים באזור. כמו ישראל ביקשו אף הסעודים לקשור קשרים מסויימים עם יסודות איראניים העשויים להיות מתונים יותר. יסודות אלה עשויים למלא תפקיד במאבק על השלטון לאחר חומייני.

תמיכה סעודית באיראן ובעיראק

לסעודים מניעים שונים ליוזמות מסוג זה כלפי איראן. ראשית, ייתכן כי איראן תזכה במלחמתה נגד עיראק. מדוע לא תעמוד סעודיה לצדה של המנצחת? שנית, הסעודים תמיד היו מוכנים לשלם "דמי חסות" לכל יפציצו האיראנים מיכליות נפט סעודי במפרץ הפרסי ולבל יחדירו טרוריסטים איסלאמיים לעליה־לרגל למכה. שלישית, הסעודים אינם רוצים כי איראן תמריד שיעים אחרים במדינות המפרץ הפרסי. אמנם הסעודים מממנים גם את העיראקים במלחמה, אך לכך אין חשיבות רבה. אין זו הפעם הראשונה שערב הסעודית תומכת בשני הצדדים באחד הסיכסוכים.

"התנהגות מעין זו תואמת את מדיניות־החוץ המסורתית של ערב־הסעודית, הגודרת הבאה־בחשבון של כל האפשרויות", כתב ביום ד' תומאס פרידמן, כתב "ניו־יורק טיימס" בירושלים; "נוסף על רצונם לשאת חן בעיני טהראן, ייתכן כי הסעודים מבקשים להאריך את המלחמה, על־ידי דאגה שהאיראנים יהיו מצויידים היטב. הסעודים אינם רוצים כי עיראק חזקה שוב תשלוט במפרץ, כשם שאינם רוצים כי השליטה עליו תהיה בידי איראן מנצחת".

קאשוגי, שצבר הון עתק על־ידי מכירת נשק, מקיים קשרים אישיים רב־שנתיים עם יעקב נמרודי, סוחר נשק ישראלי בלונדון. נמרודי, שאף הוא צבר הון, אם־כי קטן יותר בהרבה, שירת 10 שנים כנספח חיל־האוויר בשגרירות ישראל בטהראן. הוא דובר פרסית, ומקורב מאוד לשר־החוץ שמעון פרס ולשר המסחר והתעשיה אריאל שרון. בשנים האחרונות הוא סידר לשניהם פגישות עם קאשוגי. לדברי מקורות יודעי דבר בוושינגטון היה זה קאשוגי שהציג את נמרודי בפני מאנוצ'ר גורבאניפאר, סוחר נשק איראני חשוב בלונדון, שלו מהלכים בקרב מנהיגות הצמרת בטהראן, והוא מקיים קשרים הדוקים במיוחד עם ראש הממשלה מוסאווי ועם יו"ר הפרלמנט ראפסאנג'ני. לדברי אותם מקורות היה זה ברור מלכתחילה כי גורבאניפאר מבקש בכל מאודו להשיג נשק נוסף, אף מישראל.

מעורבות של המלך פאהד

זמן לא רב לאחר שנפתח צינור זה בין ערב הסעודית, ישראל ואיראן, נכנסו לתמונה פקידים אמריקנים בכירים, אשר הסכימו לשתף פעולה באסטרטגיה החדשה הזאת כלפי איראן.

באביב 1985 נועדו היועץ לבטחון לאומי דאן, פוינדקסטר, ומנכ"ל משרד־החוץ דאז, דוד קמחי, בוושינגטון בהגיעם לכלל הסכמה על גישה כללית, אשר זכתה לברכת הנשיא, ממוכן, הדיבר המכריע לגבי ארה"ב וישראל כאחד היה, שגם ערב הסעודית הינה שותפה לעיסקה.

קיימת תמימות דעים בוושינגטון, שקאשוגי אינו פועל על דעת עצמו. לדברי מקורות יודעי דבר אין הוא עושה דבר בלא לברר תחילה עם המלך פאהד ועם אחרים במשפחת המלוכה. "הוא יודע היכן תחמאת ללחמו", אמר אחד המקורות.

כהוכחה נוספת לכך שהסעודים היו אלה ש"מימנו" את האיראנים, מביאים מקורות דיפלומאטיים אמריקניים ואחרים בוושינגטון את החלטתו של המלך פאהד לסלק את שר־הנפט שלו, אחמד זאכי יאמאני, בראשית נובמבר. נאמר כי קאשוגי עזר לתחלטה זו בדבר פיטורי יאמאני, כדי לשמח את איראן. מדיניותו של יאמאני בדבר הורדת מחירי הנפט הבינלאומיים היתה כצנינים בעיני האיראנים, התלויים בייצוא הנפט שלהם למימון מכונת המלחמה. הם הבהירו כי רצונם שיאמאני יסולק.

לדברי אותם מקורות ביקר קאשוגי באיראן בחודש אוקטובר השנה. שר הנפט האיראני תבע אז את סילוקו של יאמאני. ביום ב' מסר "סאנדיי טיימס" הלונדוני כי המלך ציוה על יאמאני שלא לצאת מן הארץ. המלך פאהד חושש, ככל הנראה, שאם שייח יאמאני ייצא מערב הסעודית הוא עלול לספר את גירסתו־שלו לסיפור, נאמר בידיעה.

הנה כי כן היה קאשוגי בצינור, מוכן לשתף פעולה עם ישראל במאמץ לפתוח קשרים עם איראן. וכך קרמה עור וגידים, למרבה האירוניה, תפיסתו האווילית כביכול של שר־החוץ האמריקני לשעבר, אלכסנדר הייג, בדבר יצירת "קונסנסוס אסטרטגי" בין ידידי ארה"ב במזרח־התיכון. מומחים למזרח־התיכון בוושינגטון שמו ללעג את רעיונו של הייג, אשר זכה לפירסום רב, בטענה כי הסעודים לעולם לא יצטרפו לאסטרטגיה משותפת כלשהי עם ישראל. אך כנראה ידע הייג את אשר הוא שח.

קאשוגי קיבל אישור לבינון קשרים עם

◄

תקציב משרד הבריאות נגמר: — דרושים עוד 130 מיליון ש"ח

מאת י. שמי, כתב "על המשמר"

בכנס חירום של מנהלי בתי החולים הממשלתיים קבלה שרת הבריאות על שנוצר מצב שבו בתי חולים "גמרו את התקציב" 3 חודשים לפני סיום שנת התקציב. "את מצוקת מערכת שירותי הבריאות יש להביא לידיעת הציבור, הכנסת והממשלה" אמרה שושנה ארבלי אלמוזלינו.

הבוקר אמרה, נולד רק אחרי כמה חודשי הקפאה, אך לא ניתן להקפיא את הרפואה. חייבים להעמיד לרשות המערכת את הכלים הנחוצים לשם הפעלת השירות. המאבק למען החיים הוא דבר יקר, ואסור לשקול את הדבר בערכים כספיים. התקציב, אינו ריאלי, אמרה. נשארה גיבנת מהשנה שעברה. אין תקציב לאחזקת הקיים. אם לא יהיו אמצעים חיוניים הכל יתפורר. לא יהיו מיכסות לטיפול בחולי דיאליזה, או חולי סרטן. אין להעלות על הדעת מיכסה בטיפול כפגים או בהפריה מלאכותית.

במהלך הכנס דיבר גם מנכ"ל משרד הבריאות פרופ' דן מיכאלי אשר טען, כי חסרים עוד 130 מיליון ש"ח כדי לסיים את שנת התקציב.

מנהל בית החולים הפסיכיאטרי בחיפה אמר, כי בשל המצוקה התקציבית ורמת השכר חסרים 100 עובדים, אין מי שיטפל וישגיח על החולים בשעות הלילה. מנהל "אסף הרופא" אמר כי ציוד יקר מושבת בשל מחסור בנייר למוניטורים. מנהל "תל השומר" אמר בכעס כי הטובים מקבלים פי 3־4 בכל מקום אחר, גם במגזר הממשלתי, אך גם לאלה שנשארים לא נותנים לעבוד, לא מעבירים כספים כדי שיפעלו במסגרת תקציב, אלא מעבירים טיפין טיפין ובאיחור.

"מקפת" אומרת "לא" להסתדרות; "הוועדה המרכזת אינה אלוהים"

מאת אורי נחשון, כתבנו הכלכלי בת"א

קרן "מקפת" תמשיך לחשב את הפנסיה על־פי שיטת "ממוצע היחסים" והיא דוחה את החלטת הוועדה המרכזת של ההסתדרות לעבור לשיטת "שלוש השנים האחרונות". אמר אתמול יו"ר הנהלת הקרן, אליהו רייף, בישיבת מועצת "מקפת".

בישיבה נשמעו קולות רבים נגד איחוד הקרנות, והנהלת "מקפת" הודיעה, כי תקיים פגישות עם ועדי עובדים בנושא זה, ואחר־כך תיפגש משלחת מטעם ההנהלה עם מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, ויו"ר האגף לבטחון סוציאלי, רב פלג.

הדוברים בדיון אמרו, כי אינם מוכנים להתאחד עם קרנות נחשלות ותבעו לקבל נתונים מלאים על כל הקרנות לפני דיון בנושא האיחוד.

נציג "סאיטקס", נסים מורחי, אמר: "כל עוד לא אקבל את הנתונים, אתנגד לאיחוד ואני קורא לכולם להתנגד לכך".

מאיר אלבז, נציג "אגד", אמר: "אני מתקומם נגד זה, שקודם מקבלים החלטות בוועדה המרכזת ואחר־כך דנים בהן. נעשה ונשמע נאמר פעם אחת בהר סיני ולוועדה המרכזת אין מעמד שיש לאלוהים".

רב פלג אמר, שבניגוד למצבה הטוב של "מקפת" בעבר, מצבה כיום הוא מתחת לממוצע של כל שבע הקרנות.

במסגרת האסיפה השנתית של התאחדות החברות לביטוח חיים הציג אתמול היו"ר, עוזי לוי כי יש לבטל את כל הסדרי הפנסיה הקיימים, לסגור את כל הקרנות (פנסיה, גמל או ביטוחי חיים) ולהקים מערכת פנסיונית חדשה.

עוזי לוי הציג אתמול את הצעתו בפני חברי התאחדות חברות לביטוח חיים, שהתכנסו לאסיפה שנתית בתל־אביב. על־פי הצעתו, יצטרפו להסדר הפנסיה החדשה גם גופים הקשורים כיום לפנסיה התקציבית. המדינה תבטיח רובד מינימלי של פנסיה וסכום נוסף יופרש על־ידי העובד והמעביד כהסדר וולנטארי.

במסיבת עיתונאים לרגל האסיפה השנתית מחו אתמול ראשי חברות הביטוח על דרישת האוצר להקטין את הסכומים שחברות הביטוח רשאיות להשקיע כיום מכספי ביטוח חיים באופן חופשי.

כיום רשאיות חברות הביטוח להשקיע באופן חופשי 75 מהגידול בעתודות, ובאוצר רוצים להקטין שיעור זה ל־15 אחוז.

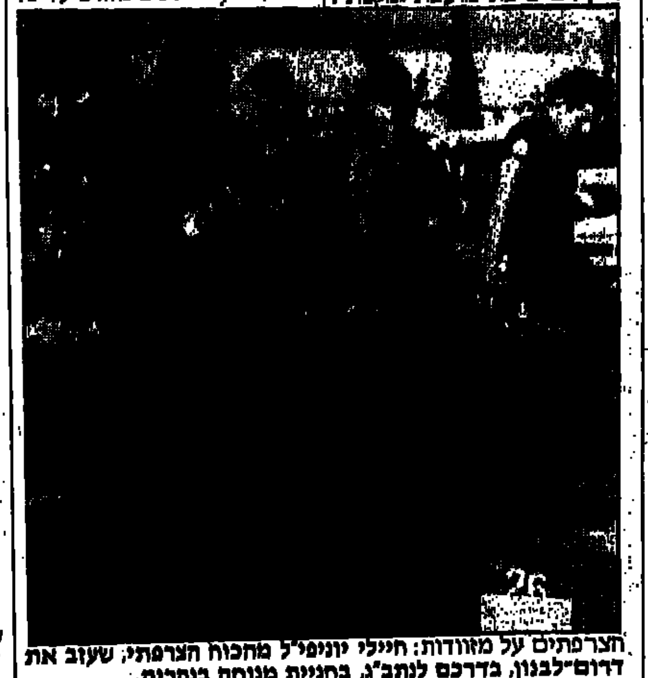

הצרפתים על מזוודות: חיילי יוניפי"ל מהכוח הצרפתי, שעוזב את דרום־לבנון, בדרכם לנתב"ג, בחניית מנוחה בנהריה. (תצלום: אי.פי.)

400 סטודנטים יהודים מדרא"פ הגיעו ל"סיור גישוש" בישראל

מאת י. גלילי, כתב "על המשמר"

יותר מ־400 סטודנטים יהודים מדרום אפריקה הגיעו אתמול לנמל התעופה בן־גוריון בטיסה מיוחדת של "אל־על".

הבאים, חלק מקבוצה של אלף סטודנטים יהודים מדרום אפריקה המגיעים בימים אלה ל"סיור גישוש", ולסמינר בן חודש ימים התקבלו בשדה התעופה על־ידי מנהל חטיבת הסטודנטים בהסתדרות הציונית, מיכאל ינקלביץ, וראשי המחלקה לנוער והחלוץ יומי המבצע ומארגניו.

כואם לארץ של אלף מתוך 6,000 הסטודנטים היהודים מדרום אפריקה הינו מספר חסר תקדים בפעולות מסוג זה.

מ־1984 הגיעו במסגרת זו רק 15 סטודנטים וב־1985 145 סטודנטים. במשך שהותם בארץ יכירו הסטודנטים מקרוב את החברה הישראלית על אפשרויות הקליטה, מתוך תקווה שיהא זה ראשיתו של תהליך שיביא לעלייתם לישראל.

מקום ראשון לפסנתרן ישראלי צעיר בתחרות ביי"ל בטוקיו

[illegible]

תינוק "מבחנה מוקפא" נולד ב"שיבא"

מאת י. שמי, כתב "על המשמר"

[illegible]

פעילי ר"צ ושינוי הפגינו נגד "אזלת יד של המשטרה בבירה"

מספר פעילים של ר"צ ושינוי קיימו אתמול הפגנה מול בניין המטה הארצי במחאה על מה שכינו "אזלת ידה של המשטרה ב־10 ימי ההתפרעות בירושלים".

[illegible]

"ועידת השירה הפלשתינית" נפתחה בנצרת

מאת קאסם זייד, כתב "על המשמר"

[illegible]

אתמול חנך השר ... היה הישוב למקום הראשון בעולם המואר כולו באנרגיה סולארית. זהו הישוב הראשון בעולם מסוג זה. המערכת עלתה כ־200 אלף דולר ומשרד האנרגיה השתתף ב־30 אחוז מההשקעה.

שר האנרגיה אמר בטקס שמשרדו נושא ונותן עם גורמים במזרח־התיכון, ובעולם, על שיתוף פעולה בתחומי אנרגיה שאת טיבם אינו יכול לפרט.

מאות צרפתים מיוניפי"ל עזבו את דרום לבנון

מאת יהודה צור, כתב "על המשמר"

מאות חיילים מיוניפי"ל השייכים לגדוד הלוגיסטי מהיחידה הצרפתית של כוח האו"ם עזבו אתמול את דרום לבנון בדרכם בחזרה לצרפת.

החיילים הצרפתיים שייכים לגדוד המורכב מ־800 איש המשרת ביחידות האספקה והלוגיסטיקה של כוח האו"ם. החיילים הצרפתיים מוחלפים בהדרגה ע"י חיילים שבדיים שהחלו להגיע השבוע לדרום לבנון.

מוסד חינוכי נעמן
מודיע על
שינוי במספר הטלפון
04-916621
(כפר מסריק) 16 קווי פנים
תודתנו לצוות החשמלאים כפר־מסריק

לקיבוץ יחיעם והמפעלים
בחג ה־40
שלוחות מיטב בירכותינו ואיחולים להמשך והצלחות
וירטהיים — ייצור (1981) בע"מ
ת.ד. 10025, מפרץ־חיפה — 26110
טל: 04-728545
מוצרי פלסטיק, גומי וכימיקלים
● ייצור גלגלי גומי ופלסטיק לתעשיה ולחקלאות
● ציפוי גלגלים בגומי ובניאופרן
● ייצור מוצרי פלסטיק טכניים בהזרקה
● ייצור כימיקלים לחקלאות ולתעשיה
מפעל ומשרד מכירות: מפרץ חיפה, שד' ההסתדרות, טל: 740368, 728545

אגודת העתונאים בתל־אביב
הופיע
ספר השנה של העתונאים תשמ"ו
אפשר לרכוש בבית סוקולוב (רחוב קפלן 4, ת"א) במחיר 25.00 שקל (עשרים וחמישה שקל) בשעות 8.30 בבוקר עד 6.00 בערב (בימי שישי עד 12.30)
למזמינים באמצעות הדואר — נא לשלוח סך 27.00 שקל (לחברי אגודת העתונאים — הנחה)

סוכית בע"מ
עברנו
לרחוב אחימאיר 27 רמת־אביב ג' תל־אביב 69492
טלפון: 424156 ★ טלקס: 341422
פקסימיליה: 424473

עסק ביש

(המשך מהעמוד הקודם)

ישראל — ואכן עשה זאת. מאז ראשית שנות השמונים הוא פועל בשיתוף פעולה הדוק עם נמרודי.

מימון למורדים האנטי־קומוניסטיים

המיליארדר הסעודי, הרואה עצמו בכנות כגשר בין הערבים והיהודים בחתירה לשלום במזה"ת, נועד גם עם ישראלים אחרים, לרבות פרס ושרון. לפי הידיעות נפגש עם פרס במלון רג'נסי בניו־יורק, בביקורו הראשון של פרס בארה"ב, כראש־ממשלה, ב־1984. קודם־לכן נפגש עם שרון באפריקה. נמרודי עזר לקיים את שתי הפגישות. והיו גם פגישות־אחרות.

בינתיים שמרו הסעודים על שיתוף פעולה הדוק עם ארה"ב במימון המורדים האנטי־קומוניסטיים באפגאניסטן ובאנגולה. "ניו־יורק טיימס" מסר ב־23 באוקטובר השנה, כי הסעודים הגיעו להסכם רשמי בעניין זה עם ממשל רייגן, כחלק מעיסקת מטוסי האיוואקס עם הסעודים ב־1981. העתון ציין כי בפגישה בין המלך פאהד לבין מנהל סוכנות הביון המרכזית ויליאם קייסי, בפברואר 1984, הסכימו הסעודים לממן גם את ה"קונטראס" בניקאראגואה.

איש־קשר מרכזי בין ארה"ב לבין ערב הסעודית במבצע למען ה"קונטראס" היה, לפי הידיעות, הגנראל חיל־האוויר האמריקני בדימוס, ריצ'ארד סקורד — כיום סוחר נשק פרטי — ששיתף פעולה מקרוב עם הסעודים במאבק על מטוסי האיוואקס בגבעת הקאפיטול. לפי ידיעות שונות בעתונות האמריקנית מעורב מאז סקורד גם בהעברת נשק ל"קונטראס". גם ישראל שיתפה פעולה עם ארה"ב באמריקה המרכזית. באחרונה, למשל, עשו שתי המדינות יד אחת לשם חיזוק צבא הונדוראס. כן עומדים להתבצע פרוייקטים משותפים אחרים מסוג דומה.

הפקידים הישראלים מכחישים כי הם נותנים במישרין נשק לקונטראס, או מממנים אותם. הם אף מכחישים, שידעו על מימון הקונטראס מרווחי משלוחי הנשק לאיראן. אולם הכחשות ישראליות מסוג זה נתקלות כיום בספקנות בוושינגטון. אמינותה של ישראל נחלשה באופן חמור בעקבות כל המדיניות של אספקת הנשק לאיראן.

ב־18 החודשים האחרונים, כאשר פקידים ישראלים בכירים חזרו והכחישו כי ישראל מוכרת נשק כלשהו לאיראן, היתה ישראל אכן מעורבת עמוקות בטראנסאקציות כאלו. ביום ג' אישרה ממשלת ישראל רשמית מה שפרס ושר הבטחון יצחק רבין הכחישו בעבר מכל־וכל.

אמינות פרס נפגעה

אמינותו האישית של שמעון פרס נפגעה חמורות בקונגרס, מאחר שבאורח פרטי הבטיח לכמה אנשי קונגרס (לרבות משלחת של חברי קונגרס פרו־ישראליים שביקרה כאן באחרונה), כי ישראל אינה מוכרת נשק לאיראן. הללו איבדו כיום הרבה מן האמון שנתנו בשר־החוץ, כיום רווחת בוושינגטון התחושה, כי מישהו בישראל ידע על מימון הקונטראס — כפי שרמז מיז ביום ג'. קיים גם חשד כי נמרודי וכן סוכני נשק "פרטיים" אחרים זכו לעמלה שמנה מן העיסקה.

כמה חברי קונגרס ממשיכים ללחוץ כי תוקם ועדה בלתי־תלויה מיוחדת, אשר תחקור בהאשמות הנפוצות בדבר מעשים פליליים מצד כמה פקידים בממשל. הם אף דורשים לחקור את הישראלים המעורבים בפרשה, לרבות נמרודי, קמחי, אל שווימר ועמירם ניר. לא ברור עדיין אם ישראל תאפשר את חקירתם על־ידי חוקרים אמריקנים. כמה פקידים אמריקנים סבורים כי רייגן ידרוש אישית שיתוף־פעולה מלא מצדה של ישראל בהליכים הללו.

בהתייחסו אל אמריקנים אמר מיז, כי "נראה שגם אחרים היו מעורבים במיבצע החשאי, ואת זאת אנו בודקים עתה... במסגרת החקירה הזאת ישוחחו עם אנשים רבים".

משבר אמינות

שלוש שאלות מרכזיות מתמקדות במתח [illegible] הרותחת של ארצות־הברית:

— האם הפר הנשיא את החוק בעת ביצוע העיסקה?

— האם יתפשר הנשיא במדיניות החוץ הכוללת של ארצות־הברית?

— עד כמה נפגעה אמינותו בציבור האמריקני מבית ובמדינות ידידות מחוץ?

החוק האמריקני קובע שאם הסוכנות דורשות שאספקת נשק למדינה מסוימת תישמר בסוד על הנשיא לדווח לוועדות המודיעין של הקונגרס [illegible] במשלוחים.

"יהיה קשה מאוד" לטעון, [illegible] חודשים הם זמן סביר", [illegible] שמקצועו והתמחותו בתחום המשפטים, גם מנהיגים [illegible] קוראים [illegible] זמן ארוך זה.

במסיבת העיתונאים, ששודרה בטלוויזיה בשבוע שעבר, אמר הנשיא רייגן, [illegible] בידי הזכות לעכב את הידיעה לקונגרס, עד שלדעתי יהיה זה בטוח לעשות זאת". [illegible] בכניסתו אותו חוק ב־1980, הביע דעתו שלא היתה כאן עבירה, [illegible] מודעת לקונגרס". הוא הוסיף: "נפלא מבינתי כיצד לא נתן הנשיא אמון בחברי קונגרס [illegible] בכנסיית המהפכנים האיראניים".

טענות קשות נוספות מופנות בנשיא על הכנתו לשאת ולתת [illegible] טרוריסטים.

[illegible]

מיז אמר כי רייגן יפעל בהחלטיות למן הרגע שכל המידע ייוודע. "בו בזמן" — אמר — "לא יעשה צעדים נחפזים, ולא יעמיד לחקירה אנשים שאינם מעורבים במאומה רק כדי להראות ניקוי בית מלאכותי או משהו מסוג זה".

לדבריו של מיז היו כנראה "כמה יועצים" של ממשלת ארה"ב מעורבים במיבצע, "ואחרים בעלי יחסים שוליים עם ממשלת ארה"ב". אך הוא לא הביא שמות נוספים כלשהם. הוא הורה, כי "האנשים האלה פעלו קרוב לוודאי ממניעים חיוביים". אך עם זאת "פגעו בנשיא ובמדיניותו".

מה שהתחיל כהפגנה של שיתוף־הפעולה האסטרטגי בין ארה"ב לבין ישראל, עם הבטחה לזכיה ישראלית ביחסי ציבור, נהפך לעסק ביש לגבי כל הצדדים הנוגעים בדבר. יש להניח שהמצב עוד יחמיר במידה רבה לגבי רייגן, לגבי ממשלת ישראל ולגבי אחרים המעורבים בעיסקה בטרם ישתפר שוב.

היועץ

עוזי מחניימי

בזכות החברות

עמירם ניר, שנכנס לקשר האיראני כ"שותף פאסיבי", הצליח מהר מאד לנטרל את הצוות המקורי. למזלו, היו לו חברים טובים

אל שווימר, ידידו זה שלושים שנה של ראש הממשלה שמעון פרס. רתח מזעם. הוא חש כי חברו משכבר הימים בגד בו. שווימר טילפן לראש הממשלה מניו־יורק, וביקש ממנו לאשר במו פיו, כי אכן הוא רוצה שיפסיק כל טיפול ב"קשר האיראני" ויעביר את הנושא לטיפול בלבדי של היועץ לענייני טרור, עמירם ניר. פרס ניסה להרגיע את שווימר הרגוז והזמין אותו לפגישה יחד עם כל הצוות הישראלי המטפל בפרשה בירושלים.

חצי שנה לפני כן, בקיץ 85, החל לפעול צוות אמריקני־ישראלי משותף, במטרה להביא לשיחרור בני ערובה אמריקניים, המוחזקים בידי הפרו־איראנים בלבנון, תמורת נשק וחלקי חילוף לצבא האיראני. הצוות הישראלי בראשות מנכ"ל משרד החוץ דאז, דוד קמחי, ואנשי העסקים יעקב נמרודי ואל שווימר, נפגשו בלונדון עם מי שהיה אז יועצו של הנשיא רייגן לבטחון לאומי, בוב מקפרלן, עוזרו ג'ון פוינדקסטר, וקולונל אוליבר נורת'. כבר באותה פגישה סוכמה דרך הפעולה המשותפת: ישראל תעביר לאיראנים נשק, שחלק ממנו יהיה נשק אמריקני. בעתונות חוץ פורסם כי באמצעות איש העסקים הסעודי עדנאן קשוגי יועבר הכסף לחשבונות בנק באירופה.

תפנית מעניינת

בספטמבר אותה שנה התבצעה עסקת נשק גדולה עם איראן, וכן הערובה האמריקני שוחרר. הסיפור ידוע ופורסם בשבועות האחרונים בארץ ובעולם. ב־4 בדצמבר אותה שנה התפטר בוב מקפרלן מתפקידו ובמקומו מונה עוזרו ג'ון פוינדקסטר. לתפקיד סגנו התמנה אוליבר נורת'.

בשלב זה חלה תפנית מעניינת. לאוליבר נורת' המכונה "אולי", היה ידיד ישראלי בצמרת הישראלית: עמירם ניר, היועץ לענייני טרור. היה להם רקע משותף: שניהם קציני צבא לשעבר בדרגה דומה, בני אותה שכבת גיל, שניהם גם שאפתניים ומוכשרים.

"אולי" נורת' רצה שידידו ניר יתפוס את מקומם של אנשי העסקים הישראלים במבצע המורכב של איראן וישראל. הוא שיכנע את הבוס שלו, ג'ון פוינדקסטר, שאף הוא איש צבא הסולד מעתונות, ולו גישה אגרסיבית כלפי הטרור בעולם. את פוינדקסטר, לא היה צריך לשכנע יותר מדי. הוא הרים טלפון לראש הממשלה פרס וביקש ממנו כי עמירם ניר יצורף לצוות המשותף. ראש הממשלה נעתר. הבקשה לא היתה חריגה. עמירם ניר היה מקובל עליו, היו ביניהם קשרים הדוקים, והוא לא ראה כל פסול בכך שגם ניר יצורף לצוות. מה גם, שהבקשה הגיעה מאדם בעל תפקיד במימשל שלא נהוג לסרב לו, ובוודאי שלא בדברים כה "פעוטי ערך".

ראש הממשלה הורה לדוד קמחי לקבל את ניר כ"שותף פאסיבי" (כהגדרתו) לצוות. ניר נפגש פעם אחת בלבד עם אנשי הצוות הישראלי, וקיבל מהם עידכון באשר לפרטי המבצע ותוכניות לעתיד. הצוות הישראלי לא ידע כי השתתפותו ה"פאסיבית" של ניר כאותה פגישה תביא לשינוי ובעצם להחלפת הצוות הישראלי.

זמן קצר לאחר אותה פגישה, חזר ניר אל קמחי, שווימר ונמרודי, הודיע להם כי האמריקנים מבקשים שהוא, היועץ לראש הממשלה, ימשיך במבצע בעצמו. הוא אמר כי העניין מקבל אופי "ממשלתי", וכי לא ייעשה עוד על בסיס חצי־פרטי, כפי שהיה עד אז. שווימר וקמחי פנו מייד אל ראש הממשלה, כדי להבין היכן הדברים עומדים. ראש הממשלה פרס זימן את קמחי, נמרודי ושווימר לישיבת חירום בירושלים.

האשמות כבדות

בירושלים, בחדר הישיבות של הממשלה, התכנסו עמירם ניר, אל שווימר, יעקב נימרודי, דוד קמחי ועוריאל נבו, המזכיר הצבאי של ראש הממשלה. שווימר, קמחי ונמרודי קבלו בפני ראש הממשלה על ניר. הם העלו האשמות כבדות ביותר: שבוטלו כהרף עין על־ידי ראש הממשלה. פרס הבין כי ידידו שווימר לא מוכן לקבל בשום פנים ואופן את הדחקתו מהטיפול במבצע ואת העברתו של הנושא באופן בלבדי לידי ניר.

בקשה מעוטת־ערך מראש הממשלה

היו לו, לשווימר, סיבות לכעוס. הוא [illegible] לארצות־הברית שאותו יום דוד קמחי. עלה לו בבריאות וגם בכסף. שווימר לא היה מוכן להפסיק את הטיפול בנושא, עליו חשב שהוא התעסק למען מדינת ישראל. אולם כמה שבועות לאחר אותה פגישה בלשכת ראש הממשלה, היה [illegible] אשר המשיך את מגעיו עם האמריקנים.

ניהול המיבצע — לפי הפרסומים בחו"ל — בידי ניר היה מבחינות רבות מוצלח ורב [illegible] יותר מהניהול שבידי קמחי ושווימר. [illegible] הנשק התחלפו באוניות־סוחר, שיצאו מכל חוף העולם לאיראן.

פגישה בטהראן

האמריקנים היו מרוצים. הפעולה המשותפת עם ניר, שהחלה בינואר־פברואר השנה, [illegible] לשביעות רצונם המוחלטת. שחרור בני הערובה היה אמנם חשוב, אך הפך לשולי. בראש סדר העדיפויות עמדו עתה הקשרים שהחלו להירקם בין האמריקנים לבין הצמרת האיראנית. הקשרים היו כה טובים, עד שהאמריקנים, ובראשם מקפרלן אשר גוייס שוב למשימה (הפעם לא בתפקיד ממלכתי), העזו להגיע לבירה טהראן, כדי לדון במישרין עם האייתוללות. לפי העתונות הזרה גם אוליבר נורת' היה שם והוא לא שכח להביא עמו את ידידו הישראלי, עמירם ניר.

לאחר שיחרורו (לפני חודש) של בן הערובה האמריקני דייויד יעקובסון, החלה הפרשה להיחשף. הגילוי הראשון יצא מהעתון הלבנוני הפרו־סורי, "אל שיראע", אשר חשף את ביקורו של מקפרלן בטהראן. אחריו [illegible] וגורמים אינטרסנטיים בארצות־הברית ובישראל החלו להדליף את הפרשה לתקשורת. פיטוריהם השבוע של פוינדקסטר ונורת' [illegible] יהיו מן הסתם אקורד הסיום של הפרשה [illegible] אמריקנים בכירים נוספים ביניהם גם [illegible] ריצ'ארד סיקורד, אשר נטלו חלק במבצע. בישראל הוכח מחדש כי פקידים שאפתנים ומוכשרים "מובילים באף" את מנהיגיהם. כך [illegible] בפרשיית פולארד, כך כמובן בפרשיית [illegible] וכך, עתה, גם בפרשייה זו. תביעה לוועדת חקירה יכולה לעורר רק רחמים. נחקרה פרשיית [illegible] מלחמת לבנון ופרשיית פולארד — [illegible] שנחקור עכשיו?

טפטופי כנסת

מוטי בסוק

הדיון שלא נערך

ארבע שאלות הוצגו השבוע בפני חברי ועדת החוץ והבטחון של הכנסת:

1. האם אתה תומך או מתנגד למכירת נשק לאיראן?

2. מה דעתך על התעלמות הממשלה, קובעת המדיניות, מהוועדה בפרשה זו?

3. האם לדעתך יש להקים בארץ ועדה נוסח ועדת הסנאט בארה"ב?

4. האם הצד המוסרי אינו מטריד אותך?

להלן התשובות:

הפרשה האיראנית מתגלגלת בדהרי בותיה של וושינגטון ובדהרי בותינו. בקול נפץ אדיר. בחציו השני של שבוע זה היא קיבלה תאוצה מפתיעה, המאיימת לשבור נשיא פופולארי ולזעזע ממשלת אחדות.

"על המשמר" שאל את חברי ועדת החוץ והבטחון של הכנסת ארבע שאלות זהות: א. האם אתה תומך או מתנגד למכירת נשק לאיראן? ב. מה דעתך על התעלמות הממשלה, קובעת המדיניות, מועדת החו"ב בפרשה זו? ג. האם לדעתך יש להקים בארץ ועדת חקירה נוסח ועדת הסנט בארה"ב? ד. האם הצד המוסרי אינו מטריד אותך?

עשרים ושלושה מתוך עשרים ושישה חברי ועדת החוץ והבטחון ענו לשאלות אלו. אבא אבן ושמחה דיניץ (נמצאים בחו"ל) ויצחק פרץ (מערך) היו היחידים שלא השתתפו במשאל.

חברי הכנסת, בהתאם לשיוכם הפוליטי, היו חלוקים בתשובותיהם לשאלות הראשונה והאחרונה. לעומת זאת היתה הסכמה כללית בתשובות לשאלות השניה והשלישית, אם כי מנימוקים שונים. כמעט כל החכ"ים גינו את הקצר בין הממשלה לוועדה. כולם, ללא יוצא מהכלל, שללו הקמת ועדת חקירה.

פסח גרופר (ליכוד־ליברלים)

השלכה על השבויים שלנו

1. אני תומך במה שהממשלה עשתה. הפרטים המדויקים של העיסקה לא ידועים לי. אני חושב שיש מצוקות ואילוצים. אם שחררנו למעלה מאלף שבויים־רוצחים עבור שלושה אנשים שלנו, אז למה שנתנגד למכירת נשק לאיראן? למרות שלא שמעתי הערכה כזו מאיש, לדעתי יש לעיסקה עם טהרן השלכה גם על השבויים שלנו. בהתחשב במאזן הכוחות בין איראן לעיראק אני לא חושב כי מה שעשינו הזיק לנו.

2. הממשלה סרסה את ועדת החו"ב. יש לנו ועדות משנה קטנות, גם הן לא קיבלו דיווח. אני לא מוכן להשלים עם זה שאנחנו לא שומעים כלום, רק מקבלים דיווחים מלאים. הוועדה לא הדליפה סודות בטחוניים, אני קובע את זה בצורה חד־משמעית. אם לממשלה יש חשש, דברים רגישים היא יכולה למסור לוועדות המשנה. בסופו של דבר הרי הממשלה צריכה גיבוי שלנו.

3. לא. בהחלט שלא. בסיס השלטון אצלנו אינו נשיאותי. אצלנו המשטר מבוסס על מפלגות.

4. אם מדברים על מוסר הרי בעבר תמכנו בגורמים שונים באפריקה, בנשק, בחקלאות, כמלמדים ועוד. אינני יודע אם מדיניות זו היתה נבונה או מוטעית. בסופו של דבר נכשלנו

— כמעט כולן ניתקו איתנו את היחסים. אחת הדוגמאות "היפות" של התמיכה הזו היה אידי אמין, מי שהפך לרב־מרצחים. אז מה, התמיכה שלנו באפריקה היתה מעשה מוסריז במצבנו, כאשר אנחנו מוקפים במאה מיליון ערבים, עם כל הכבוד למוסר, אנחנו חייבים להתחשב גם בשיקולים אחרים. אנחנו עדיין במצב מלחמה עם חלק משכנינו. במצב כזה לא הוגן וצודק לדבר רק על שיקולי מוסר.

חיים דרוקמן (מפד"ל)

מה יש לחקור?

1. שאלה כזו לא עמדה בפני ישראל. השאלה היא אם במקרה הספציפי הנ"ל היינו צריכים למכור נשק. אני חושב שכן. ישראל למעשה שימשה כאן כצינור להעברת הנשק. היא עשתה כאן שירות טוב לארה"ב.

2. מן הראוי היה להכניס בסוד העניינים לפחות ועדת משנה. אולם אני מוכרח לציין כי יש דברים שהצנעה יפה להם. אם יש חשש שיתפרסמו ויזיקו, אני נגד הדיווח. צריך לעשות את הכל, ובצורה הטובה ביותר, כדי לשמור על האינטרס של העניין. מליאת ועדת החו"ב, לצערי כמו הממשלה — דולפים ממנה דברים.

3. לא אינני חושב שצריך לחקור. אחרי ששמענו ביום רביעי בכנסת את שר החוץ, הרי הכל ברור. אז מה עוד יש לחקור?

4. אני חושב שהדבר הכי מוסרי, האינטרס הנעלה ביותר, הוא קיומה של מדינת ישראל. גם הידידות עם ארה"ב היא בתחום המוסרי, ולכך ניתן לצרף את שחרור בני הערובה האמריקנים. אם לצורך זה עשינו מה שעשינו בוודאי שלא פגענו במוסר. ובכלל, הנשק הזה נועד להכות בעיראק, שרוצה לחסל את ישראל, וכבר נלחמה בנו בעבר. בין איראן לעיראק, האחרונה מסוכנת יותר לקיומנו.

אהוד אולמרט (ליכוד־חרות)

עומדים בקריטריונים

1. אני לא מתנגד עקרונית למכירת נשק לאיראן, ובלבד שמכירה כזו לא תהיה במסגרת תנאי לשחרור שבויים. כמובן כל עיסקה חייבת להיות מותנית בנסיבות מסויימות, ועל כך צריך לדון בכל מקרה לגופו.

2. העקיפה במקרה כזה היא טעות מצערת. למנהיגים שלנו תמיד נדמה שאם הם לא מדווחים לכנסת, אפילו לא לוועדת משנה, הם מרוויחים משהו. במקרה זה, מחיר הגילוי הנוסף מתאזן בהרחבת מעגל האחריות.

3. לא, אין פה בעיה של הפרת החוק, ואין פה בעיה של הפרת עמדה עקרונית ישראלית, שלגביה יש מקום לחקירה. המדיניות הזו של מכירת נשק עומדת בקריטריונים שממשלות ישראל הסכימו עליהם.

4. לפי דעתי אין כאן פן מוסרי אחד. יש בעיה של שימוש בגזים ע"י עיראק. יש בעיה של שחרור חטופים אמריקניים. יש מחיר אמיתי שכאשר הצבא העיראקי ישתחרר מהמלחמה יופנו ניסיונו ועצמתו לכיוון ישראל. בכל הקומפלקס הזה קשה להצביע על זווית אחת שמייצגת את המוסר הטהור.

רפאל (רפול) איתן (התחיה)

מסננת של מדליפים

1. אם משלוחי הנשק משרתים את האינטרסים של ישראל, אני בעדו.

2. ועדת החוץ והבטחון היא מסננת של מדליפים, לא צריך לדווח לה דברים סודיים. לוועדת משנה מדווחים מה שצריך.

3. אני חושב שלא.

4. לא, אין פה בעיה של מוסריות. מוסריות בנושאים אלו יכולים ללמוד מאיתנו.

סגן השר, רפאל פנחסי (ש"ס)

יושבים בחברה טובה

1. המדיניות שצריכה להנחות את גורמי הבטחון, לרבות הממשלה, הוא האינטרס הלאומי של ישראל. בתוך הקונטקסט הזה צריך לשקול את כל ההשלכות, כולל היחסים עם ארה"ב. המצב העדין במזה"ת ותדמיתה של המדינה. בינתיים דומה כי יותר משאנו בבעיה, ארה"ב במצוקה.

2. ועדת החוץ והבטחון התגלתה שוב במערומיה בכל הקשור להיותה לכאורה כלב השמירה המבקר והמפקח על החלטות הממשלה בנושאי חו"ב. אולם אנחנו בחברה טובה, שכן גם שרי הממשלה לא הובאו בסוד ההתלבטויות. אלו נשקלו בפורום של "המשולש הקדוש" — רוה"מ, מ"מ ושר הבטחון. ברור לי שהוועדה תתייחס לצורה של קבלת ההחלטות.

3. לא נראה לי ואתנגד להקמת ועדת חקירה.

4. נקודת המוצא שלי היא שחיי אדם הם הערך העליון. לא פעם מקריבים עבור ערך זה קורבנות כואבים וצורבים. במקרה הזה לא נראה לי שיהיה לנו מנוס, אלא להענות לפניה מארה"ב. מה עוד שלישראל היה הפעם אינטרס נוסף.

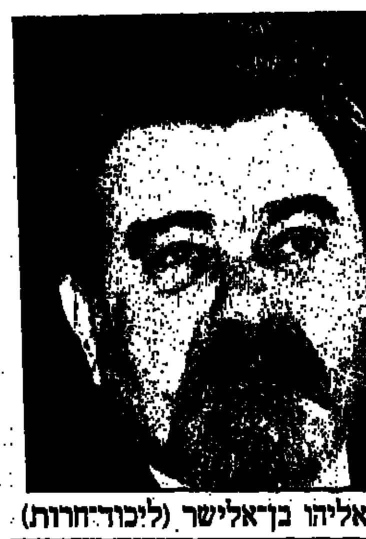

ד"ר אליהו בן־אלישר (ליכוד־חרות)

הכל בהתאם לאינטרסים

1. אני תומך או מתנגד למכירת נשק בהתאם לאינטרסים של מדינת ישראל. אם האינטרס, בעיני, מחייב מכירת נשק לאיראן — אהיה בעד. צריך לזכור שהצבא האיראני מעולם לא לחם במדינת ישראל. ואילו הצבא העיראקי נלחם. אינני רואה בעתיד הנראה לעין דיוויזיות איראניות בחזית נגד ישראל, אבל לצערי אני כן רואה דיוויזיות עיראקיות מנסות להיות בחזית. לכן, למרות שבשום פנים ואופן אינני רוצה בנצחונה של איראן, אינני רואה רע בהחלשתה של עיראק. אינני מתנגד למכירת נשק מאוזנת, שקולה, מחושבת היטב, כולל ההיבטים האמריקניים ואחרים — לעיראק.

2. אני רואה בחומרה את עקיפת הוועדה בפרשה האיראנית, כשם שאני רואה בחומרה כל מקרה אחר בו לא מדווחים לוועדה. אני חושב שהממשלה שוגה — כאשר היא לא מדווחת. היא היתה משרתת את העניין שלה הרבה יותר טוב לו היתה מתחלקת עם הוועדה באחריות למעשים.

3. לא, בשום פנים ואופן לא. מה שנחוץ הוא שוועדת החוץ והבטחון תשותף במדיניות הממשלה, כולל מגיעיה והחלטותיה.

4. הצד המוסרי תמיד לנגד עיני, אבל למען ישראל אינני רוצה בנצחון של עיראק. בכל הקשור למכירת נשק או הספקתו ע"י ישראל לארצות זרות אני מתחשב יותר באינטרסים האסטרטגיים והמדיניים של ישראל, מאשר במניעים המסחריים והכלכליים. לכן כמעט ואינני צריך להתמודד עם בעיות מוסריות.

הרב מנחם הכהן (מערך)

ממשלת ישראל ידועה באמינותה

1. אני מתנגד למכירת נשק לכל משטר מושחת, ולכל משטר אפל, ואיראן אינה יוצאת מכלל זה. למרות האילוצים הכלכליים שלנו, אי־אפשר להשלים עם המציאות לפיה מדינת היהודים מוכרת נשק למדינות מושחתות בצורה כל־כך חד־משמעית.

2. אין לי שום אישור כי ישראל אכן מכרה נשק לאיראן. ביקשנו לדעת זאת, בוועדת החוץ והבטחון, ולא קיבלנו שום תשובה או רמז. היות וממשלת ישראל ידועה באמינותה, אינני רוצה לבנות על פרסומים בעתונות הזרה. אני עדיין מקווה שלא מכרנו נשק לאיראן. לכן אין לדבר על כך שהממשלה עקפה את ועדת החו"ב.

3. אין צורך בוועדת חקירה. בארה"ב השאלה שונה לגמרי. שם בודקים אם האמריקנים מכרו נשק אמריקני לאיראן. כל נושא מכירת הנשק מצריך פיקוח פרלמנטרי. יכולים להחליט שהעין הבוחנת היא מליאת הוועדה ויכולים לקבוע שהנושא יהיה נתון לטיפול של ועדת משנה.

4. הצד המוסרי מטריד אותי מאוד. יש לנו אינטרס להיות מוסריים. עוצמתנו כלפי פנים שכלפי חוץ היא בהיותנו מוסריים. אומות העולם, בחלקן, עדיין מעריכות אותנו בצורה שונה, היות והן רואות בנו מדינה מוסרית. מכירת נשק מציירת אותנו אחרת. כמו שאני נגד הפיכתה של ישראל ליצואנית חזיר, כך אני סבור כי ישראל איננה יכולה ליהפך ליצואנית בינלאומית של כלי משחית. הייתי מברך לו היינו תורמים נשק להגנה על חלשים, למלחמה במדכאים אכזרים. תהודה עולמית לישראל, בזכות היותה יצואנית נשק, סותרת את היותנו מדינה יהודית.

יוסי שריד (ר"צ)

מעורבות בכל הרפתקה מפוקפקת

1. אני מתנגד בתוקף למכירת נשק לאיראן. המכירה לארץ זו היא מן הכסילויות היותר חמורות והיותר גרועות של המדיניות הישראלית מאז ומתמיד. אני מתנגד כיוון שנשק לאיראן יש בו כדי לעודד את הגורם המסוכן והקיצוני ביותר במזה"ת — הפונדמנטליזם המוסלמי בראשות האייטולות. אני מתנגד כיוון שנשק לאיראן יש בו כדי לפגוע ולערער את מעמדם של כל הגורמים המתונים יותר במזה"ת, ובראש ובראשונה מצרים וירדן. נשק לאיראן גם מעודד טרור וחטיפה של בני ערובה, והוא גם פוגע פגיעה חמורה בידידי ישראל באדמיניסטרציה האמריקנית. הוא עשוי אף לגרום לפרישתם. המכירה הזו יש בה גם כדי לאשר פעם נוספת את העובדה העצובה כי אין הרפתקה מפוקפקת במקום זה או אחר של העולם, שישראל אינה מעורבת בה.

2. ועדת החוץ והבטחון, לאחר מה שקרה בפרשה האיראנית ובפרשות מפולפלות אחרות של הזמן־האחרון, צריכה להעריך לעצמה האם עצם קיומה הוא מוצדק. הוועדה הזו, כזכור, כבר ניכוותה פעם ברותחין, כאשר ועדת אגרנט פסקה את אשר פסקה בעקבות מלחמת יום הכיפורים. ואף־על־פי־כן היא איננה נוהרת עכשיו בצוננים. [illegible] הצוננים האלה מאוד רותחים. כל אחד מחברי הוועדה צריך גם לעשות לעצמו את חשבון הנפש, האם הוא מוכן באופן ציבורי ואישי לשאת באחריות, כשאין מאפשרים לו בפועל למלא את חובותיו.

3. למרבה הצער, הסמכויות המוקנות לגורמים הפרלמנטריים השונים בישראל פחותות בהרבה [illegible] מהסמכויות שיש לוועדות הקונגרס באמריקה. מכאן ברור כי מה שעושה עכשיו הסנט לנשיא וליועציו לא יכול להעשות ע"י הכנסת. אם כי הגורל הפוליטי של עושי העיסקא עם איראן היה צריך להיות שווה, בגלל השותפות שלהם באותו מקח וממכר אומלל, חוסר הבנה מדיני וחוסר אחריות ממלכתית.

4. הצד המוסרי צריך בהחלט להטריד, כאשר הצד האינטרסנטי נמצא בכף זכות, וכאשר הכסילות של הצד האינטרסנטי עולה בקנה אחד עם האווילות של הצד המוסרי, כי אז אין עוד ספק בחוות הדעת שלנו כלפי כל העניין כולו. האנשים המעשיים כביכול, שמעקמים את האף כלפי נימוקים מוסריים, הוכיחו כי גם במעשיות הם עדיין זקוקים לשיעורים, כתלמידים. בשיעורי מוסר כבר נואשתי מהם מזמן.

הדיון

אמנון לין (מערך)

מחייב, מחייב, מחייב

1. יש לי עמדה ברורה בנושא זה. עקרונית ישראל צריכה להגביל את עצמה, ולא למכור נשק לתנועות הפועלות להפיכה צבאית בארצותיהם, או למשטרים קיצוניים פסולים מסוג אלו הקיימים בדרום־אמריקה. את העקרון הזה אני מסייג בשלושה תנאים: א. אם מדובר בהצלת יהודים. ב. כשמדובר בארצות המזה"ת, בהן אנחנו צריכים להשתדל, אם אנחנו יכולים, להבטיח משטרים אוהדים. ג. אם אנחנו צריכים להיענות לפניית ארה"ב. בפרשה האיראנית מופיעים כמה מהסייגים הנ"ל. אם מדובר כאן בהצלת יהודים, אני מחייב את עיסקת הנשק. אם מדובר באפשרות או בסיכוי לעידוד הקצונה האנטי־חומייניסטית, אני מחייב. אם מדובר בהיענות לפניה אמריקאית, אני מחייב.

2. אני מקבל את עקיפת ועדת החוץ והבטחון במקרה הזה. בנסיבות שנוצרו, כאשר ועדת החוץ והבטחון אינה יכולה להבטיח את שמירת הסודיות, ובהתחשב בגורליות ההכרעה והמעשה בנושא עדין זה, לא הייתי ממליץ לדווח על העיסקה למליאת הוועדה. בכל מהלך סודי אני לא ממליץ על דיווחים למליאה. לצורך זה יש לנו ועדות משנה. הן מדווחות על נשואים סודיים, והן אמונות על שמירת הסודיות. רק דיונים עקרוניים על עיסקות נשק יש לקיים במליאת הוועדה. כאשר מדובר בשלבי הביצוע שלאירועים בטחוניים סודיים, אני מתנגד לדיווח גם לוועדות המשנה. לאחר שברור כי הביצוע לא יפגע גם ע"י הדלפות, אז יש למסור את הדיווח לוועדת המשנה. אני מעריף הצלחת מבצע על־פני סיפוק הסקרנות שלהדמוקרטיה.

3. התשובה שלי שלילית.

4. אני מאוד מוטרד מהאספקטים המוסריים של כל מסחר בנשק. אולם מה לעשות ומדינת ישראל צריכה גם להתקיים. מסימפטיות בלבד אי־אפשר להושיע את העם היהודי והמדינה. כאשר אני מעמיד זה מול זה את ישראל הסימפטית מושמדת או ישראל הדואגת והמבטיחה את בטחונה, באמצעות תמרונים ותרגילים, לעיתים לא סימפטיים, כמובן שאני מעריף את האפשרות השניה.

ד"ר בורג (מפד"ל)

צעיר מדי

אני עוד חבר צעיר בוועדה לסדרי [illegible] ומתוכו חלק נכבד בחו"ל [illegible]. אינני [illegible] בדיוק את הבעיה, לאופן של השאלה אני חושב שהמילה הראשונה והאחרונה בפרשה צריכה להיות לארה"ב. [illegible] אנחנו צריכים לשמור על מינימום התבטאויות בנושא.

שרה דורון (ליכוד־ליברלים)

לזכור את פוקלנד

1. אינני מוכנה להגיד אם אני תומכת או מתנגדת, כשאני לא יודעת עובדות. יש נקודה אחת שאותי כן משכנעת — המעורבות של מדינה יהודית לישראל. אם היינו יכולים להעמיד את שירותנו לאותה מדינה, היינו צריכים לעשות זאת.

2. אני חושבת שהממשלה לא צריכה לדווח לוועדת החוץ והבטחון פרטים אופרטיביים על מהלכים בעיסקאות מסוג המקרה האיראני, אבל הוועדה כן צריכה להיות מדווחת על עצם הנושא, וודאי וודאי לאחר שהוא פרץ לתקשורת העולמית. את העובדה שעד כה לא דווחנו ברצינות אני רואה בפגיעה בכנסת ובח"כים. ועדת החוץ והבטחון צריכה לבקר ולפקח על הממשלה. האחריות היא של הממשלה. כשאין לנו מידע, אנחנו לא מסוגלים למלא את התפקיד שלשמו נבחרנו.

3. לא, אין צורך בוועדת חקירה מסוג כלשהו. אצלנו משטר שונה מאשר בארה"ב. שם כל המערכת שונה, לסנט ולקונגרס יש יותר סמכויות פיקוח, היות שלנשיא יש עוצמה שלטונית כל־כך גדולה. ואולי ועדת החוץ והבטחון שלנו בכלל מיותרת. דרך־אגב, הטענות הנדושות של הממשלה, כאילו הכל דולף מהוועדה, פשוט אינן נכונות. אם בכל זאת מחליטים כי יש צורך בוועדה, כזרוע מבקרת, אז חייבים לדווח לה, כפי שהאחריות הציבורית והדמוקרטיה מחייבות.

4. סליחה. אי־אפשר לדבר במשפט אחד על נשק ומוסר. אם כל המערב — כולל ארה"ב, אנגליה, צרפת ושבדיה — מוכר נשק מטעמים כלכליים, אז אין סיבה שישראל לא תתחרה בשוק הנשק. ונשק מוכרים לא רק לשוויץ. אולי יבוא אותו יום שעליו דיבר הנביא ישעיהו, ואז יפסיקו כולם לאחוז בנשק, אבל בינתיים, כל זמן שמוכרים נשק וקונים נשק, גם ישראל תעשה כך. אגב מוסר ונשק, באיי פוקלנד ארגנטינה נלחמה בבריטניה בנשק אנגלי.

סגן השר אברהם כץ־עוז (מערך)

שיקול דעת מוטעה

1. אני מתנגד למכירת נשק לאיראן. השיקול למכור היה בשל הצורך לשתף פעולה עם ארה"ב. אינני יכול כרגע לומר מה היתה הסיטואציה אז, כשקיבלו את ההחלטה למכור. לגבי העתיד יש לחשוב על קו אחר. אין לנו כל צורך להתערב בעימות הזה, אגב כל מיני הימורים וספקולציות. מבחינת הטווח הרחוק של ישראל, הסכנה של חומייניזם או פונדמנטליזם איסלמי מסוכנת מאוד גם מבחינה חיצונית וגם מבחינה פנימית. יכולה בהחלט להיות תופעה של התעוררות איסלמית חומייניסטית בקרב ערביי א"י. הפונדמנטליזם המוסלמי האיראני מסוכן בהרבה מאשר נצחון של אחד הצדדים, ואפילו עיראק.

2. אינני משוכנע שהממשלה עקפה את הוועדה. יתכן כי גורמים בוועדה כן היו מעורבים בפרשה. אין לי מידע על זה. מכירת הנשק לאיראן היא מסוג הפרשיות שהממשלה חייבת לדווח עליהן לוועדת החו"ב, אולי באמצעות תת־הוועדה לשירותים או ליחסי־חוץ. דיווח במישור העקרוני, אבל לא במישור האופרטיבי — דהיינו, לוח־זמנים — אם אכן היתה כאן מכירה.

3. הפרשה איננה נושא לוועדת חקירה. אני בהחלט חושב שהקבינט צריך לקיים דיון מאוד רציני בנושא, כולל דרך קבלת ההחלטות, וצריכים להקבע עקרונות לגבי דרך הטיפול בנושאים מסוג זה בעתיד.

4. יש כאן בעיה מוסרית. האם כאשר ישראל מאויימת ע"י העולם הערבי, יש לה זכות למכור ציוד צבאי לאלמנטים אלו או אחרים במזה"ת. אני חושב כי זה יותר מוסרי ממכירת נשק לכל מיני גורמים שאינם בדיוק הדמוקרטיים ביותר בעולם. בפרשה הזאת אני חושב שהיה שיקול דעת מוטעה ולא שיקול מוסרי.

יגאל כהן־אורגד (ליכוד־חרות)

לא מתייחס

עקרונית אינני מוכן להתייחס לנושא הזה בעיתונות.

מזכ"ל העבודה, עוזי ברעם

סיפור ניקרגואה מפוקפק

1. אני מתנגד לעיסקות נשק עם איראן. אני לא מקבל את החשבונות הגלובליים שעושים מצדיקי העיסקה. אני לא מקבל שצריכים לחזק את איראן. זו מדינה מאוד מסוכנת. [illegible] חומיני מהבימה האיראנית איננה בהכרח חילופי משטר. מי שמדבר על תמיכה באופוזיציה האיראנית צריך לזכור כי בעיקרו של דבר היא חיה ופועלת בגולה.

2. אם הפרטים שהתפרסמו נכונים, ומדובר בעיסקה סיבובית בסדר גודל כזה [illegible], אני לא מרגיש נפגע, שלא דיווחו לי. אם ישראל מספקת נשק מטעמה לאיראן, הממשלה חייבת להווח על כך לוועדת משנה.

3. אני לא רואה שום סיבה להקמת ועדת חקירה, אם סיפקנו נשק לאיראן מעקבות בקשה אמריקאית. כל הסיפור על מעורבות ישראלית בהעברת כספים לקונטראס בניקרגואה נראה לי מפוקפק. הקמת ועדת חקירה תעמיד אותנו על ספסל הנאשמים. ברור היום, כי במצב שנוצר, חלק מהמשטר האמריקאי רוצה להטיל את האשמה על ישראל.

4. אני מוטרד. מבחינה מוסרית יש כאן בעיה. העיסקה "ממעיטה" חשיבות של בני אדם של מטוסים, וכל העניין של שכר ועונש. שארה"ב ואנחנו [illegible] הרגשנו, לא עמד במבחן.

פנחס גולדשטיין (ליכוד־ליברלים)

המצב הכלכלי מכתיב

1. אני תומך במכירת נשק לכל מדינה בתנאי שלישראל יש בה אינטרס מדיני, דיפלומטי או אחר. אחר משמעותו אם יש יהודים באיראן, אם המכירה עשויה לסייע — אני בעד.

2. ועדת החוץ והבטחון צריכה להיות מדווחת על מכירות ועיסקאות בנשק במסגרת ועדת משנה. איננו צריכים לאשר. אנחנו רק צריכים לדעת. כי הרי תפקידנו, בין השאר, לפקח על המערכת הצבאית.

3. התשובה היא לא מוחלטת. לצערי ולשמחתי אנחנו לא דומים לארה"ב. מה שמותר לארה"ב הגדולה אסור לישראל הקטנה, הנלחמת על קיומה שעה שעה. יש דברים שהשתיקה יפה להם אפילו כאשר מדובר במקרה של יחסים מיוחדים עם האדמיניסטרציה האמריקנית.

4. מטריד אותי מאוד ההיבט המוסרי, אבל המוסר הראשון שלי הוא קיומה הפיסי של מדינת ישראל, קיומם הפיסי של יהודים בכל רחבי העולם, והמצב הכלכלי שלנו. זה האחרון מכתיב לנו מכירות נשק, גם לארצות שאין לי סימפטיה — לשון המעטה — למשטריהן. אם אנחנו לא נמכור, האם מישהו יתקע כף לידי, כי אחרים לא ימכרו. אבל זה הצד הפחות חשוב כשמדברים על ההיבט המוסרי.

שבח וייס (מערך)

נחוצה תוכנית לטווח ארוך

1. באופן עקרוני המלצתי [illegible]

אהרן הראל (מערך)

מחווה הומניטרית? — קשקוש

1. אני מתנגד למכירת נשק לאיראן, זה לא משרת את האינטרסים של ישראל. צריך לזכור שהמשלוחים החלו ב־1982, כשהליכוד היה בשלטון. שאלתי את רה"מ שמיר, בהופעתו בוועדת החוץ והבטחון, מתי בדיוק החלה הפרשת. והוא לא ענה. המשלוחים החלו עוד לפני שהיו שבויים אמריקניים, כך שכל הדיבורים על מחווה הומניטרית כלפי ארה"ב הם קשקוש.

2. ועדת החו"ב איננה מקבלת דיווחים על נושאים חשובים רבים. מקרה איראן הוא רק אחד מהם. יש הטוענים כי הגענו לכך בגלל ההדלפות, ויש האומרים כי הממשלה מרשה לעצמה יחס זה בשל הקואליציה הרחבה. הממשלה יכולה לפעול בלי הכנסת. תהיה הסיבה אשר תהיה, המציאות ברורה: אנחנו לא מדווחים, וזה חמור.

3. לא. מפני שאנחנו לא בנויים כמו הסנט או בית הנבחרים האמריקני. הבעיה איננה חקיקה אלא דיווח. אם מסרבים למסור מידע למליאת הוועדה, ניתן לדווח על מכירות הנשק לוועדה מצומצמת — ועדת השירותים.

4. בהחלט. אני חושב כי ישראל צריכה לקחת בחשבון גם שיקולים מוסריים בעיסקאות שלה עם העולם. מה עוד, שבמקרה הנ"ל גם הצד המוסרי וגם הצד המעשי היו צריכים להוביל אותנו לאותה מסקנה. אסור שאיראן תנצח. אסור שאנשי החיזבאללה יתקרבו לגבול הישראלי.

מ"מ יו"ר הוועדה — מיכה חריש (מערך)

על חבל דק

1. אני שולל כל סיוע לאיראן של חומייני. נקודת המוצא שלי היא שרע לישראל ורע למערב נצחון מכריע של אחת משתי המדינות. מבחינה הומנית קשה לי להשלים עם המלחמה המתמשכת. נכון להיום נצחון עיראקי הוא [illegible] לכל חשבון. לעומת זאת, התמוטטות של המשטר העיראקי, דבר אפשרי היום, תביא לנצחון חומייניסטי ולהשלטת משטר בעל אופי דומה בבגדד. זה יכול לגרום לכך, שכל מי שמאמין בישראל מעוצמתה הצבאית של עיראק יפגוש אותה בחזית אחת עם איראן. וזה מצב חמור מאוד לנו ולמערב. נצחון הסיעה הפונדמנטליסטית מסוכן מאוד. האיראנים יתפנו אז לזהור אחרי המפרץ ולא רק לשם. פראדוקסלית זה רע מאוד גם עבור בריה"מ. כבר עכשיו עשרות מליוני המוסלמים שלה מושפעים ממה שקורה באיראן. אני לא רוצה שותפות בתהליך הזה.

2. לא דיווחו לוועדת החוץ והבטחון [illegible] בנושא זה. הבסיס לפיקוח פרלמנטרי הוא קבלת מידע, ואין משטר דמוקרטי בלי פיקוח פרלמנטרי. עקרונית, זה לא מתקבל על הדעת ומעשית זה לא חכם, לנקוט מדיניות של אי־מידע כלפי ועדת החו"ב. אם חוששים מהדלפות ניתן לדווח לוועדת משנה. מה שדולף מוועדת החו"ב זה לא פרטים בטחוניים אלא דיונים מדיניים. על אלו לא קיים הפיקוח [illegible]. הדלפות בעלות אופי מדיני מגיעות גם מ[illegible] הממשלה. אם הממשלה היתה מדווחת לנו, היינו שותפים לאחריות. ואז מבחינה ציבורית הממשלה היתה היום במצב הרבה יותר טוב.

3. בארה"ב, עפ"י החוק, הקונגרס [illegible] מידע; אם הוא לא מקבל, יש בכך הריגה [illegible]. בארץ המצב החוקי שונה. אין חובה לדווח, אין חובה לקבל אישור לפעולות מסויימות. [illegible] היא תופעה יחודית לשני בתי [illegible] האמריקני. בארץ, בלחץ הנסיבות, אנחנו מגיעים לברור העניין. והנושא של [illegible] פרלמנטרי ייצא מחוזק. הממשלה, [illegible] טעמה, היא מוכנה לוותר שיתוף פעולה [illegible]

4. אנחנו מהלכים על חבל דק מאוד. [illegible] נשק הם דבר מורכב מאוד מבחינה מוסרית. [illegible] אם כן אתה שולח נשק למדינה או [illegible] מזדהה עם מטרותיה. כולנו מתקשים עם [illegible]

כשאנחנו מסכימים כי ישראל תייצא נשק לקיומה הכלכלי, אנחנו מדברים אפוא, מוסרית, על דרגת ההתפשרות. בעיני, הספקת נשק למשטר הגנרלים בארגנטינה או לצ'ילי הם דבר מאוד פרובלמטי. אני אישית עושה הבחנה גם בין נשק המיועד לצורכי פנים, ובין נשק המיועד לצורכי חוץ. יותר קל לי לשלוח נשק לארגנטינה לצורכי מלחמת פוקלנד, מאשר למכור לה נשק לדיכוי התקוממות מבית. בכל מקרה, מכירת הנשק אינטרסנטית מנקודת המבט של ישראל והעולם המערבי. משטר חומיני הוא סכנה הרבה יותר מוחשית מההיבט המוסרי, אך מבחינה מוסרית מותר לספק נשק לאיראן לשם שחרור חטופים או שבויים או כדי לסייע לארה"ב.

דוד מגן (ליכוד־חרות)

עדיין אין הוכחות

1. עקרונית אני נגד מכירות נשק לאיראן, אבל יתכן מאוד שאחרי שאשמע אם היתה פעולה כזו, והיו לה נסיבות מיוחדות, אוכל להבין את הטעמים המיוחדים. בשלב זה, באופן רשמי, לא ידוע לי על מכירת נשק. אם הייתי נשאל על מכירה, משיקולים כלכליים גרידא, הייתי מתנגד.

2. עדיין לא הוכח כי עקפו את ועדת החו"ב. הייתי מציע לכל החברים להתאזר בעוד מעט סבלנות עד אשר הפרטים יימסרו. אם אכן יוכח כי נעשו עיסקות עם איראן תוך העלמת המידע החיוני, תצטרך הוועדה להסיק את מסקנותיה כלפי האחראים לדיס־אינפורמציה.

3. לא. אחרי שביקרתי בסנט ובקונגרס אני יכול לומר כי אני מקנא בשיטת הוועדות שלהם. בינתיים ישיבות ועדות הכנסת השונות נועדו לקבלת דיווח בלבד.

4. בכל תחום של קשרי החוץ שלנו הערך המוסרי חייב להיות נר לרגלי המדינאים שלנו.

דן מרידור (ליכוד־חרות)

לא מתמודד

אני מסרב להתייחס לשאלות, כיוון שאינני מוכן להתמודד בצורה כלשהי עם העובדות הרמוזות בהן.

אלעזר גרנות (מפ"ם)

טעות אסטרטגית ממדרגה ראשונה

1. אני מתנגד למכירת נשק לאיראן. זהו דבר שדעת איננה סובלת אותו. למכור נשק לאויב האידיאולוגי המוצהר הגדול ביותר של ישראל? לאויב שאת מלחמתו בעיראק עושה תחת הסיסמא שחרור ירושלים? למי שמערער את כל היציבות במפרץ הפרסי ובמזה"ת ומזין את ארגון החיזבאללה. עם ערפאת אסור לדבר על השלום. [illegible], ואפילו עשו חוק מיוחד כדי שלא יוכלו לדבר איתו על שלום. אך מנגד, לחומייני, מותר לספק נשק. זהו טירוף מערכות מוחלט. אנחנו תובעים מכל ידידינו, אל תספקו נשק לאויבינו, אל תספקו נשק לארצות ערב. התנגדנו בכל תוקף לאספקת נשק אמריקני אפילו לסעודיה. אבל לנו מותר לספק נשק לאוייבי ישראל האיראנים. מדובר כאן בטעות אסטרטגית ממדרגה ראשונה של מעצבי המדיניות שלנו. אבל אל חשש. בישראל אין אחריות מיניסטריאלית. שום ראש ממשלה או שר לא יצטרך לתת את הדין, ושר החוץ יוכל להמשיך ולומר ,אינני מכחיש ואינני מאשר פרשה זו'.

2. את הסמכויות של ועדת החוץ והבטחון הממשלה עקפה ועוקפת, ולצערי ימשיכו לעקוף אותה ולא רק בנושא זה. עקפו את הוועדה במלחמת יום הכיפורים, במלחמת לבנון, ובפרשות השב"כ, פולארד ואוגנונו. את ישראל מנהלים חמישה אנשים, ובלי בקרה פרלמנטרית או בקרה אחרת. זה יסודה של הדמוקרטיה הישראלית. הכנסת איננה יכולה לבקר את עבודת הממשלה כיוון שהיא איננה מקבלת את האינפורמציה שהיא חייבת לקבל. ועדת אגרנט קבעה כי ועדת החו"ב מעלה בתפקידה במלחמת יום הכיפורים. היום אנחנו מתחייבים באחריות לדיני נפשות, באשר איננו יודעים מה קורה, ולכן איננו יכולים לפקח. כל האבסורד שבמעמד הזה בולט שבעתיים אם משווים מה שקורה היום בארה"ב למה שקורה אצלנו.

3. אני לא מציע הקמת ועדת חקירה. אני כן מציע כי ועדת החוץ והבטחון תקבל אינפורמציה באופן שוטף, כדי שתוכל למלא את כתב המינוי שלה. בנושאים חסויים הדיווח צריך להימסר לוועדות המשנה באופן קבוע, ולא רק כאשר העניין נודע בארץ ממקורות של עיתונות חוץ. גם ביום שני השבוע ועדת המשנה לא קיבלה שום מידע. קובעי ומעצבי המדיניות צריכים להיות בקשר עם הוועדה או עם ועדת המשנה שלה, גם לפני המעשה, כדי לקבל עצה. ההצלחות "הגדולות" עד כה, בפרשיות השונות, מבליטות את הצורך בקבלת עצה. כיוון שלכל הממשלות נוח במצב הנוכחי, של העדר חובת דיווח, אין מנוס מחקיקה מתאימה. בכיסי כבר מונחת הצעת חוק פרטית הולמת.

4. הצד המוסרי מטריד אותי מאוד. מדובר במשטר אימים אכזרי, שידיו מגואלות בדם של עשרות אלפים. כאן לא מדובר בקבלת דבר מן השטן. כאן מדובר באספקת כלי הריגה לשטן.

בני שליטא (ליכוד־ליברלים)

בעביר חוסן דולרים

1. אני בעד מכירת נשק לכל משטר, מכל סוג שהוא, בתנאי שהוא משלם בדולרים ירוקים. עוצמתה של מדינה נקבעת גם לפי יכולתה הכלכלית. לכן, מכירת נשק, אפילו למשטרים מפוקפקים, פירושה חיזוק מדינת ישראל, ואנחנו לא נמצאים היום במצב המאפשר לנו לברור בקונים. אני תובע ממעצמות נוסח ארה"ב, בריה"מ וגרמניה כי גם להן יהיו שיקולים מוסריים. ישראל במצבה המיוחד לא יכולה להרשות לעצמה לוקסוס כזה. קיים גם סיכוי כי המשטר החומייניסטי קשור לאדם אחד, ואחריו תמתן איראן את מדיניותה. לעומת זאת, מעיראק אין לנו שום ציפיות. כן סאדם חוסין, לא סאדם חוסין, מי שלא ישלוט שם יהיה אנטי־ישראלי חריף, והוא יטול חלק בכל המלחמות נגדנו. תמורת דולרים טובים הייתי מוכן לספק נשק מיושן או שלל סובייטי אפילו לעיראק. הרי ממילא יש להם אפשרויות בלתי מוגבלות לקבל נשק מבריה"מ.

2. חרם האינפורמציה על ועדת החוץ והבטחון הוא תופעה חמורה ביותר. הדלפות קיימות גם מהממשלה, ובכל זאת היא ממשיכה להיות מדווחת. הכנסת לא צריכה להסכים להמשך החרם ולמעמד החדש שהממשלה מתכונת להעניק לה.

3. לא. חרב ים צריכים להיות חסויים. פיקוח פרלמנטרי זה משהו אחר.

4. לא. כבר היו בוועדת החוץ והבטחון דיונים בנושא מכירת נשק לניקרגואה ולמדינות אחרות. המשטר שם מעניין אותי כמו שלג דאשתקד. אם לא נמכור בעצמנו, כל העולם "הנאור" יעמוד בתור. הם חושבים במונחים כלכליים, למרות שהם יכולים לחשוב לא רק במונחים כלכליים. אז שאנחנו נתעלם מגורם זה?

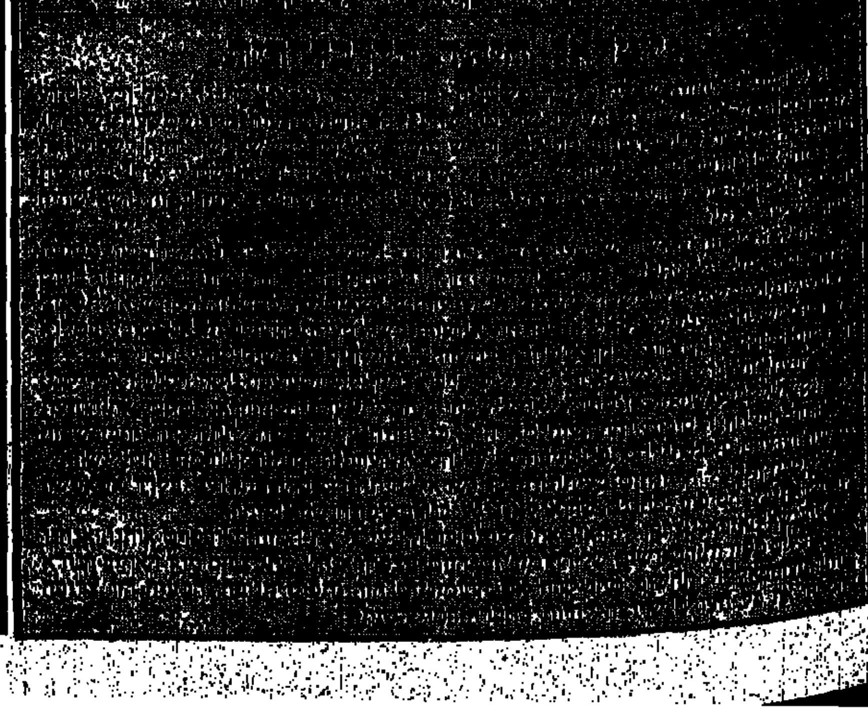

פרי־זה / מפעל אצל כונס נכסים

אבשלום קווה

פרי באושים

הבנקים מוכנים להפעיל מחדש את מפעל השימורים "פרי־זה" בתנאי שיקבלו הבטחות וערבויות. משרד האוצר חושש מתקדימים. 280 פועלים יושבים בינתיים בבית ומחכים. הם מדברים על אוכל לילדים.

מפעל השימורים "פרי־זה" בחדרה מושבת כבר למעלה מחודש ימים. האבות — ריגר־פישמן, אלבין, פ.י.ט., "ארגון־קניות־דרומי" — נעלמו זה מכבר. הנושים — בנק־לאומי, בנק־הפועלים, בנק־המזרחי — מוכנים להפעילו תמורת הבטחות וערבויות. משרד־האוצר אינו מעוניין והוא חושש מתקדימים. העובדים הוצאו בכוח לחופשה מאולצת. כיצד הפכה קבוצת עובדים, חפה מכל ספקולציה, לשבויה של אילי ממון באלה ואחרים?

280 עובדים עם ידיים בכיסים. ממתינים. כונס הנכסים הוא עו"ד מאיר ליפא, בעל ניסיון שלא יסולא בפז בסגירת "אתא". העובדים ונציגי מועצת פועלי חדרה אומרים: הפעם זה שונה. יש לו המון רצון טוב לחדש את שיקשוק המכונות.

אפילו המשטרה כבר לא מגיעה

צילום: מוטי לוי, "חדשות"

גם אם יחזור המפעל לתפוקה, דבר המוטל עדיין בספק, לא תימחק במהרה חרפת הסגירה החד־צדדית.

חובות המפעל נאמדים ב־15 מיליון דולר. הנושה הגדול הוא בנק לאומי — שמונה מיליון דולר. המפעל זקוק למזומן מיידי של שני מיליון דולר, שיאפשרו את המשך תיפעולו, ולמימון נוסף כששה מיליון דולר לשם הבראה וייעול. יש לו שוק מצוין, בעיקר באנגליה, והוא מצויד במיטב החידושים. יחסי העבודה תקינים, לא זכור מתי היתה כאן שביתה. יחסי יהודים־ערבים במפעל טובים, אם לא למעלה מזה.

שלושים וחמישה יום תלויים העובדים בין התכחשות לציפיות. ביום בהיר נפל על ראשם עניין הסגירה. הכל בגלל משחקי כספים מלוכלכים, שאין להם יד ורגל בהם. בכלל, ספק אם מישהו מהם ראה אי־פעם צורת מניה.

סירוב בלשכות העבודה

ביום שלישי האחרון התקיים דיון מבריע בנושא בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. כל הנוגעים בדבר התכנסו: חשב האוצר, נציג משרד המסחר והתעשיה, נציג בנק לאומי, אנשי הוועד, חברי כנסת המעורבים בעניין ואנשי מועצת הפועלים. יו"ר הוועדה, אורה נמיר, ירדה על הבנקים ועל המשחק שנערך על גב העובדים.

זאב מיכאלוביץ, עשרים שנה במפעלו, "אפילו איכמן לא עשה לי את זה. הוא נתן לי לפחות לאכול". המשכורת לחשבונות שלי ושל חברי היתה חלקית בלבד. כך גם השכר שלהם, לא גבוה בהרבה משכר המינימום. הם נדחים על־ידי לשכות העבודה בטענה שאינם הם מפוטרים ואי־אפשר להעסיק אותם.

בישיבה נמסר על דו"ח מומחים: המפעל עלול להפסיד עד שני מיליוני דולר בעונה הבוערת, אך יש גם סיכוי שירוויח עד 800 אלף דולר. הבנקים דורשים ערבויות. האוצר מפחד מיצירת תקדים מסוכן. הוא אמנם מוכן לכך בחצי פה — אך תמורת שעבוד.

ביום רביעי מגיעים חלק מהעובדים למפעל. שורפים צמיגים בפתח. האחרים יגיעו אחר־הצהרים. העובדים שומרים על שערי המפעל כדי שלא תוצא סחורה מהמחסנים. שלט קטן צמוד לשער: אנחנו יתומים מאבא ואמא, מי מוכן לאמץ אותנו?

מחזיק תיק עובדי המזון במועצת פועלי חדרה, אשר זנזורי, סופג את עלבונות העובדים. אין להם כתובת מיידית אחרת. עד עכשיו, הם אומרים, שמרנו על פרופיל נמוך כי מועצת הפועלים אמרו לנו ללכת על קצות האצבעות. נמאס. ונזורי, בעצה אחת עם אנשי הוועד, דאג למאבק מבוקר. הוא מאמין כי העבודה הרבה הנעשית מאחורי הקלעים, אצל מזכ"ל ההסתדרות ואצל יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, חניב פירות. אבל העובדים אינם נמצאים מאחורי הקלעים. הם מביטים בזעם אל הרחוב הריק. השכנים רוצים שהמפעל יזוז בגלל הרעש. בית־המשפט כבר החליט בעניין.

"רק ר"צ וחד"ש מגיעים"

אין מי ששומע או מוכן להקשיב להם באותה שעת בוקר של יום רביעי. "קיסר לא הרים אפילו טלפון. ההסתדרות לא רק שלא נותנת גב, היא נותנת לנו כלום... הוא משחק טניס הוא, מקים מפעל של שוקולד..." זועק אחד מהם. הצמיגים בוערים בינתיים, אבל אפילו המשטרה לא טורחת להגיע למקום. אירישות, "בושה להסתדרות. מנהיגות. הם כבר לא יעזו להגיע לכאן... רק אנשי חד"ש ור"צ דואגים... זרקו אותנו לכלבים".

מספר עובדים צמודים לטלפון. תגיע הבשורה מירושלים. משם, ממקום אחר, כ"מנועי בית שמש" מדברים על שלושים מיליון דולר להבראה. זה הרבה הרבה פחות. אני לא מבין איך הנהגת ההסתדרות לא נמצאת איתנו כאן בשעות הקשות. אם זה לא פשיטת הרגל של ההסתדרות, אז מה זה? קוראים העובדים. אחרים מנסים לאייגן טלוויזיה. על שולחן המנכ"ל ההזמנות מחוץ־לארץ. הכל יכול לרדת לטימיון. ונזורי מנסה להרגיע. בודד מעורבות: "יהיה בסדר", הוא אומר. "קיסר עושה. אורה נמיר נפגשת היום עם שר האוצר משה נסים. יהיה בסדר. ואם לא — נפתח במאבק קשה יותר בהשתתפות ועדי עובדים אחרים מהסביבה".

והעובדים נאלצים ללכת מסביב למפעל הדומם, ידיים בכיסים. ככה ייעשה לתמימים.

(רשימה ראשונה)

קונסול מצרי חדש באילת

בצלאל רובין

כרטיס ביקור

"אני רוצה להמשיך בפיתוח התיירות בין מצרים לישראל, באותה דרך שעשה קודמי, חסאן עיסא. חצי האי סיני פתוח לישראלים כפי שהיה פתוח כאשר אתם הייתם שם, ועם כל הלב וכל הכוונות אנחנו רוצים שתחזרו אליו". את הדברים אלה אמר לי השבוע, בראיון ראשון, אחמד אל־מסירי, הקונסול החדש של מצרים באילת.

אל־מסירי קיבל אותי בסבר פנים יפות בבניין הקונסוליה המצרית באילת. כיאה לדיפלומט משופשף הוא רגיש לעיתונאים ולאמצעי התקשורת, וכמו כולם היה רוצה שתהיה לו "עיתונות טובה". הוא גם מודה שהוא מודע לכך שקשה מאד להיכנס לנעליו של קודמו, חסאן עיסא, שהיה תושב אהוד ובן־בית באילת.

הקונסול המצרי החדש, 45, נשוי ואב לשניים, יש לו ילדה בת 10 וילד בן 9. בעבר היה קצין בכיר בצבא המצרי. שירת במשך 18 שנים בצנחנים והשתחרר בדרגת רס"ן. אחרי מלחמת ששת הימים נכנס לשירות החוץ. במשך חמש שנים היה ממלא מקום שגריר מצרים בבלגיה, ולמעשה שימש כשגריר בפועל. מבלגיה הועבר לאוסטרליה, ותקופה ארוכה עשה בתפקיד הקונסול הכללי של מצרים במלבורן. לפני ארבעה חודשים הודיעו לו שהוא מועבר לאילת.

אחמד אל־מסירי — תואר ראשון בספרות עברית

אל־מסירי הוא בוגר אוניברסיטת קהיר בספרות עברית ותנ"ך. הוא דובר עברית רהוטה. את התואר ראשון קיבל לאחר שהשלים עבודת מחקר על ספר "בראשית". הוא דובר וקורא שש שפות: ערבית, עברית, אנגלית, צרפתית, ספרדית ותורכית.

אילת, לדבריו, קיבלה אותו יפה. "עיר נחמדה מאד", הוא אומר. "האנשים חביבים, לבביים וכבר הספקתי לשוחח עם רפי הוכמן, ראש העירייה שלכם, ועם שר התיירות אברהם שריר, שבמקרה היה כאן. עדיין לא הוזמנתי לבתים אבל אני מקווה שאוזמן, כפי שהוזמן קודמי".

הקונסול החדש מכיר היטב את רזי הפוליטיקה בישראל. הוא גם יודע את משקלה של העיתונות הישראלית. לדבריו, הוא מכיר את "על המשמר" כעתון של השמאל. הוא קרא אותו עוד בהיותו תלמיד האוניברסיטה בקהיר.

כ"ט בנובמבר/39 שנה

ישראל זמיר

חשבון נפש

כ"ט בנובמבר הוא תאריך היסטורי שהאקטואליות שלו לא פגה עד עצם היום הזה. היה זה אז, ב־1947, כאשר מועצת הביטחון החליטה על חלוקה, על הקמתן של שתי מדינות: מדינה יהודית ומדינה ערבית. אילו ההנהגה הערבית השלימה עם ההחלטה — קשה להעריך כיצד נראה היה האזור היום. אולם, כידוע, ההחלטה נדחתה. למחרת היום נפרעו פרעות ביהודים, שהובילו למלחמת השיחרור, והמשך ידוע.

מלחמת ששת הימים וכיבוש הגדה המערבית ורצועת עזה העלו מחדש על הפרק את רעיון המדינה הפלשתינאית, והותירו את הנושא כאוב וסבוך. מגמות הימין — סיפוח אגב יצירת עובדות קשות בשטח, ואילו השמאל נאבק על פשרה טריטוריאלית, על קונפדרציה עם ירדן, על חלקת אלוהים קטנה שתהיה לפלשתינאים. אילולא סיפחנו — ייתכן שאנואר נוסייבה, שהשבוע הלך לעולמו, היה ראש ממשלתה של מדינה זו. אך על אילו כידוע, אי־אפשר לבנות הרבה...

וכך אנו חיים כבר 39 שנה מאז אותו דיון היסטורי, מתרפקים על תיבת־הרדיו, שומעים את ה"בער", ה"נגר" וה"נמנע", ונזכרים ב"הורה" ושאר התפרצויות הגיל שלאחר ההחלטה ההיסטורית. מצער הדבר ששמחתו של עם אחד הוא יום עצוב לעם שני.

19 שנה חלפו מאז שירושלים מתפקדת כבירתם של שני העמים. איזון עדין מזה ומדיניות של ראש העיר טדי קולק, מזה — איפשרו לשני העמים להלך ברחובותיה הצרים של העיר העתיקה, ליהנות משכיות חמדתה ולהתרפק על המקומות הקדושים וההיסטוריים. אולם איזון עדין זה דומה שבשבוע שעבר הופר, כאשר חבורות של אנשי דת פנאטיים, אנטי־ציוניים מתוגברים באנשי "התחיה", "כך" ואספסוף השכונות — שילהבו את הרוחות, ליבו שינאה יוקדת וקראו "מוות לטדי קולק", "מוות לערבים". איש, כמובן, אינו משלים עם הרצח הנתעב של אליהו עמדי ז"ל, אך פרעות ופוגרומים בעיר כה רגישה — פירושם לנפץ ולנתץ את שהושג במאמצים אדירים בתשע־עשרה שנות דו־קיום בשלום.

החלטת כ"ט בנובמבר 1947 הכריעה על חלוקה. במשך 19 שנים היתה הארץ מחולקת כתוצאה ממלחמה. מאז 1967 גוברת בישוב הערבי הכמיהה למדינה פלשתינאית. היעדר יוזמה מדינית ומנהיגות מתונה מזה ושילהוב יצרים בשוליים הפרועים של מדינת־ישראל מזה — עלולים להרוס כל בדל של תקווה וסיכוי לשלום.

כ"ט בנובמבר — ראשיתה של מדינה. אם לא נשמור עליה מפני מחריביה — בנפשנו הוא. מדינה שנולדה לפני 39 שנה, חייה עדיין בסכנה.

עיר שחוברה לה יחדיו, עלולה חלילה להיהפך לעיר שפורקה לה עכשיו.

כ"ט בנובמבר הוא תאריך לחשבון־נפש מדיני: לאן צעדנו ולהיכן הגענו.

אחרי נוסייבה

פנחס ענברי

מתח גבוה

פתרון המשבר הכלכלי, בו שקועה חברת החשמל המזרח־ירושלמית, ישקף תפיסה פוליטית לגבי עתיד השטחים. הסדר פונקציונלי יכול להיות בעל חשיבות לגבי התהליך המדיני הכולל

היתה סמיכות אירועים טראגית, שכאילו אין בתוכה קשר, בין ההתפרעויות הכהניסטיות בעיר העתיקה לבין מותו של המדינאי הפלשתינאי אנואר נוסייבה. ייתכן שזה יישמע מוגזם. אבל עם מותו של נוסייבה אולי מתה תקופה שלמה שבה ניסו ערבים לאומיים וישראלים החרדים לגורל העם — לבוא לידי איזושהי הבנה. הלווייתו של נוסייבה, אולי לא במקרה, עברה באותן סימטאות ממש שבהן חיפשו הפורעים היהודיים קרבנות ערביים ובפיהם הקריאה "מוות לערבים".

את שינויי הערכים בחברה הישראלית מסמלת גם חברת החשמל המזרח־ירושלמית, שאותה ניסה אנוור נוסייבה להציל עד יומו האחרון כמעט. כשלונה של החברה המזרח־ירושלמית הוא בעצם גם כשלונה של החברה הישראלית וכשלון חוק איחוד ירושלים — לא פחות מההתפרעויות הכהניסטיות.

כאשר הספיד ראש עיריית עזה המודח, רשאד א־שווא, את אנוור נוסייבה, הוא אמר אמירה עצובה מאוד: "בתנאי הכיבוש שבו אנו מצויים, הכל מקבל משמעות פוליטית — הם מותו של

הלוויות נוסייבה — מאבק פוליטי בין תומכי אש"ף לבין המנהיגות הירדנית

נוסייבה..." קשה להתווכח עם הקביעה הזאת. מי שעקב אחרי המאבק הפוליטי בין תומכי אש"ף לבין המנהיגות הירדנית של מסגד אל־אקסה בשאלה מי יטביע את חותמו על ההלוויה, נוכח עד כמה צדק הפוליטיקאי המשופשף מעזה.

ועם כל זאת, המשמעות הפוליטית העיקרית בתקופה שאחרי נוסייבה תבוא לידי ביטוי בחברת החשמל המזרח־ירושלמית — התפקיד הציבורי האחרון בשרשרת תפקידיו המרשימה של נוסייבה. המדינאי נשוא הפנים, שהיה בעבר שר ההגנה הירדני ושגריר ירדן בלונדון, לא בחל למלא באחרית ימיו תפקיד קל־ערך לכאורה — לשמש יו"ר מועצת המנהלים של חברת החשמל. אלא שהתפקיד הזה לא היה קל ערך כלל ועיקר. אדרבא, כפי שהוכיחו הסערות הפוליטיות בשטחים, חברת החשמל המזרח־ירושלמית התגלתה כצומת פוליטי מן המעלה הראשונה שעל דמותה ועל נאמנותה נאבקו בחירוק שיניים ירדן, ישראל ואש"ף על פלגיו השונים.

החברה המזרח־ירושלמית איננה "סתם" חברה כלכלית. זאת החברה הכלכלית הערבית הגדולה מסוגה בשטחים. רק בה יכול צעיר פלשתינאי להתקדם בסולם הדרגות ולהגיע עד המשרה הבכירה ביותר. אבל לרוע המזל, מצבה של החברה כיום איננו יכול להרוות נחת את הפלשתינאים. החברה שקועה במשבר עמוק המאיים על קיומה. היא חייבת לחברת החשמל הישראלית [illegible] מיליון דולר, והחוב תופח והולך מיום ליום.

גרעון החברה החל לתפוח בעת שהחלה להשקיע סכומים נכבדים בתוכנית ראשונית להארת כל הכפרים שבתחום זכיונה. היא המשיכה על כספי הסיוע המובטחים מן הוועדה המשותפת לירדן ולאש"ף — ואלה לא הגיעו. הוועדה [illegible] והתפוררה ככל שהאמון בין חוסיין לערפאת הלך והתפוגג, ומכיוון שהחברה לא יכלה לספק את החשמל הדרוש לה לכל תחום זכיונה, היא קנתה חשמל מחברת החשמל הישראלית — אך התקשתה לשלם את המחיר.

החברה המזרח־ירושלמית טוענת כי חלק גדול מתוך הגרעון שהצטבר נובע מכך ש[illegible] לא מוכרת לה את החשמל במחיר כלכלי. גם [illegible] שהיא עושה עם מוסדות ישראליים [illegible] "מקורות". הפער בין סכום הקנייה [illegible] לצרכנים הוא כה קטן, עד כי אינו [illegible] התוצאות. הסיבה — כך אומרים [illegible] הירושלמית — היא פוליטית [illegible] להביא לידי הכשלתה של החברה [illegible] עליה. לישראל לא נוח כאשר [illegible] ובשטחים חברה פלשתינאית [illegible].

הדברים נכונים רק בחלקם [illegible] אין ישראל מדברת בלשון אחת [illegible] מלחמת ששת הימים ראתה ישראל [illegible] פעילותה של חברת החשמל, וקיבלה [illegible] לספק חשמל גם לשכונות [illegible] לגיטימציה ערבית לאיחוד [illegible] תקופה גם אישרה ישראל [illegible] להגביר את מוחה על ידי [illegible] חדשים, ולחזק את התחנה [illegible] שבשועפאט.

אבל יחסה של ישראל לחברה השתנה לאחר עלות הליכוד לשלטון. הליכוד לא ראה בעין יפה קיום פלשתיני חזק ברמותה של החברה, ביחוד לאחר שעם פעילותה של הוועדה המשותפת ברבת־עמון נקשרה החברה גם באש"ף וקיבלה ממנו סיוע דרך הוועדה המשותפת. פעילותה של החברה גם היתה לצנינים בעיני המתנחלים, והם לא היססו להתנכל לה לעיתים באורח פיסי. לאחר שהגיעו הגנראטורים החדשים — לא הרשה משרד האנרגיה לחברה הערבית להפעילם. כאשר ראש האופוזיציה דאז, שמעון פרס, נועד עם אנוור נוסייבה כדי לשמוע את תלונותיו על המדיניות הישראלית — לא היססו דוברי הליכוד להטיל רבב בלאומיותו ואף לכנותו בוגד. בקושי רב, ובעזרת בית־המשפט העליון, הצליחה החברה להינצל מגזירת ההלאמה.

דווקא כאשר נכנס למשרד האנרגיה שר ממפלגת העבודה, משה שחל, שלא היה מעוניין בהפקעת הזכיון, החמיר מצבה הכספי של החברה עד כדי כך שלא היה מנוס מלנקוט עמדה לגבי עתידה.

בניגוד לפירסומים השונים בעניין זה לא היה משרד האנרגיה מעוניין בנקיטת צעדים נגד החברה. אדרבא, המשרד לא מיהר להפעיל את צווי העיקול לטובת חברת החשמל הישראלית, מתוך תקווה לבוא להסדר פוליטי.

ואכן, כל הפתרונות הכלכליים שנועדו להוציא את החברה מקשייה, משקפים בעצם תפיסה פוליטית לגבי עתיד השטחים. וכפי שהדברים נראים היום — הפתרון המתגבש יעמיק את ההסדר הפונקציונלי בין ירדן לישראל. במסגרת ההסדר הזה מוצע לחברה למחוק את כל חובותיה, להעניק לה עזרה כלכלית, לחשב תחשיבים כלכליים של מחירי החשמל שהיא קונה מחברת החשמל הישראלית ומוכרת לצרכניה, ולאפשר לה להפעיל את הגנראטורים שקנתה כדי לחזק את יכולתה לייצר חשמל. כל זאת, בתנאי שתוותר על ההתנחלויות ועל השכונות היהודיות של ירושלים.

עד כה היתה ירדן מעוניינת בהסדר כזה. מכיוון שהדבר עלה בקנה אחד עם מדיניותה החדשה להגיע לידי הסדר חלקי עם ישראל בעניין השטחים, מתוך הבנה שהתהליך המדיני הכולל יוקפא. אבל באחרונה, לאחר התקרבותה המחודשת למצרים, חזרה ירדן לניסוחי ההסדר המדיני הכולל, והסכמתה למעורבות של חברת החשמל הישראלית בגזרה המערבית כמוה כהכרה במעמד לגיטימי של ישראל בשטחים. עם זאת, לאחר שכבר חתמה על הסדר דומה עם ישראל בעניין הבנק בשכם, סביר להניח כי תיתן את ברכתה גם להסדר כזה — בתנאי שתצליח להחזיר את אנשיה לעמדות השפעה מרכזיות בחברה.

כי זאת יש לדעת — המאבקים אשר כילו את כוחה של החברה לא היו רק על שמירת הזכיון מפני חמדנותה של ישראל, אלא גם בין אש"ף לירדן ובין פלגי אש"ף. תומכי ירדן, כמו ראשי העיריות של בית־לחם, בית ג'אלה ובית־סאחור, "הקפיאו" את חובותם. ואין זה מן הנמנע כי עם מציאת הסדר שיהיה מקובל על ירדן, הם יחזרו לתפקידיהם הקודמים, כדי להדוף הסתערות אפשרית של מי שאולי ינסו לטרפד הסדר שיחזק את השותפות הירדנית־ישראלית בשטחים.

אם אכן תחליט ירדן ללכת בכיוון של הסדרים פונקציונליים בגזרה גם בעניין חברת החשמל הערבית, הרי הדבר יתן לה פתח לחבר בעתיד את הגדה המערבית לרשת החשמל הירדני — הסדר שנוסייבה יזם בזמנו; אבל אם ירד הנושא מעל הפרק, משום שירדן לא תהיה מוכנה להושיט לחברה יד כל עוד תומכיה נמצאים בעמדת "הקפאה" (וגם קשה להאמין שהמרכיב הליכודי בממשלת האחדות הלאומית [illegible] כזה), ואם תחליט ירדן שלא ללכת על הסדר פונקציונלי — היא צריכה לקרוא לילד בשמו: היא פשוט מציבה תנאים קשים להסכמתה להצטרף לחסדר. [illegible] שלא לנצל את האפשרות לצרף להסדר את [illegible] ועד כל זה יהיה, שירדן תעמוד מן הצד ותעדיף שהחברה תמשיך לשקוע ובלבד שלא להעמיק את תהליך ההבנה הפונקציונלי שהחלה בו עם ישראל.

ואם תמך נוסייבה בפתרון של חלוקה פונקציונלית של זכיון החברה? קשה לדעת. גורמים ישראליים, שהיו קשורים במשא־ומתן, אומרים כי נוסייבה התפתל. אף־על־פי שיזם את ההצעה שירדן תספק חשמל לחברה — קשה להאמין כי ירדן היתה מוכנה לספק חשמל להתנחלויות — בין הישראלים המעטים שבאו לחלוק את הכבוד האחרון לאנוור נוסייבה היה העורך־דין של החברה, שלמה תוסיה־כהן. תוסיה־כהן הוא איש הליכוד, וההסדר הפונקציונלי של חברת החשמל ייעשה אפוא גם על דעת הליכוד. [illegible] מתוך המשבר של חברת החשמל הערבית צומחת הבנה פוליטית מפתיעה בין המערך, הליכוד וירדן (אם לא תחזור בה) לגבי עתיד השטחים.

להסדר הפונקציונלי יכולה להיות חשיבות שלישית מסויימת בתנאים הקשים שבו שרוי התהליך המדיני הכולל. מבחינה ישראלית פנימית — זהו כשלון. מתברר כי החברה הישראלית איננה בשלה עדיין לחיים של דו־קיום עם השכנים הערבים.

על הפרק

מארק גפן

הירידה והסגנון הירוד

מה עניין ר"ץ ומפ"ם לבעיית הירידה? ולמה לערוך חשבונות פוליטיים כדי להודרש לעלייה? תשובה לפרופ' מיכאל הרסגור

הירידה מן הארץ נמנית עם אותן תופעות שליליות במציאות הישראלית, שכולם מודאגים ממנה, מרבים לחפש את שורשיה, מכריזים הצהרות פאתטיות בגנותה. ממציאים פאטנטים למניעתה, אך איש עדיין לא הצליח לשים סכר לגל של הרבבות הבוחרים במולדת חדשה במפלט מן הארץ שהתאכזבו ממנה. המושג "ירידה" הוא ייחודי לישראל. במדינות אחרות מגדירים תופעה זו כהגירה, ולא בהכרח קונוטציה שלילית. להיפך, מדינות רבות מעוניינות בהגירת אזרחיהן כפתרון לבעיות חברתיות וכלכליות סבוכות.

כמה ממדינות אירופה המתועשות קלטו בעשור האחרון מיליון מהגרים מתורכיה, יוגוסלביה, פולין, ארצות צפון־אפריקה, איראן ועוד. זוהי הגירה בעיקר על רקע כלכלי, וחלקה על רקע פוליטי, שלא לדבר על ארצות־הברית, אשר התגבשה בזמנה כ"מדינת יורדים" (כלומר, מהגרים) מכל פינות תבל.

המושג "ירידה" השתרש בארץ כתוצאה ממאבק מתמיד, עוד בטרם הקמת המדינה, למימוש הרעיון הציוני של ריכוז רוב רובו של העם היהודי בארץ־ישראל, וליצירה בפועל של עובדות דמוגראפיות, אשר יבטיחו את קיומה של מדינת ישראל. העלייה ההמונית שזרמה לישראל מיד לאחר הקמת מדינת ישראל, אותה עליה שעל דרכי קליטתה נמתחת כעת ביקורת, בבחינת חוכמה לאחר מעשה, היתה לגורם מכריע ביכולתה של מדינת ישראל להפוך את הכרזת העצמאות לעובדה היסטורית מתמשכת. קברניטי מדינת ישראל יכלו בימי בראשיתה להנהיג כללים של עליה סלקטיבית, כלומר, לקבוע מכסות עליה על־פי יכולת הקליטה. אולי היו חוסכים מן העולים הרבה סבל בקליטה הראשונית, אך כמעט בטוח שהיו "מפספסים" מאות אלפי עולים שזרמו בימים ההם לארץ, כמעט באופן אינסטינקטיבי, כאל עוגן הצלה. היו אלה עולים משארית הפליטה באירופה ועולים מארצות ערב — ואלה ואלה שאפו להגיע מהר ככל האפשר לחופי ישראל, שם יכלו להיות יהודים ללא פחד או בושה, ולחוש לראשונה את טעם השוויון והגאווה הלאומית. באותו שלב לא שמו את הרגש על הצד החומרי, אשר הפך במהרה לשרשרת של מצוקות, החל מקשיי דיור ותעסוקה וגמור בקשיים של קליטה חברתית ותרבותית.

נסיונות סרק

בלי העלייה ההמונית הזאת, שדרכי קליטתה היו לרוב מאולתרים, ואף מלווים באי־סדרים ובקיפוח, ספק אם מדינת ישראל היתה מחזיקה מעמד מבחינה בטחונית וכלכלית. אך מקורות העלייה, שאפשר במידה מכרעת להגדירה בעליית המצוקה, נסתיימו בעוד שהעלייה החופשית, המבוססת על הכרעה ציונית־לאומית, היתה מועטה ביותר. אפשר למנות סיבות רבות לכך, אך העיקרית בעיני היא תחושת האכזבה מן הרעיון כהגשמתו. זה קורה עם כל הרעיונות הנעלים והמושכים למחרת הגשמתם. לרוב זה קורה לאדם כפרט, ועל אחת כמה וכמה לקולקטיב־עם, שלמחרת הנצחון, המהפכה, או הזכייה בעצמאות מתחיל לחיות את החיים האפורים של חיי־יום־יום, מלאי הקשיים והאכזבות.

אצלנו עדיין לא הצליחו לאבחן באופן מדוייק ומסוכם את שורשיה של הירידה, אשר בשנה האחרונה עלתה על מספרי העלייה. תחילה ניסו לנדות את היורדים, יצחק רבין כינה אותם בזמנו "נפולת של נמושות". אך כאשר הגיע מספרם בארצות־הברית למאות אלפים, הגיעו האחראים לנושא זה בממשלה ובסוכנות למחשבה פשטנית, שאפשר לפתותם לחזור על־ידי "טובות הנאה", דוגמת שחרור ממסים ליבוא מכוניות ומוצרים בני־קיימא חשובים אחרים, ועד להבטחת דיור מיידי ותעסוקה. זה היה נסיון־סרק להתחרות עם תנאי הרווחה השוררים בארצות־הברית, שאמנם לא כל היורדים, ואפילו לא רובם זכו להגיע אליהם. אך הסיכוי והתקווה להגיע אליהם נראית בעיניהם גדול בהרבה מזה שיכולה להציע ישראל.

לכתוב על התופעה הזאת, לתקוף את נושא הירידה, זהו בהחלט תפקיד מכובד, שכל פובליציסט העוסק בכך יוכל לרשום לעצמו, כי "אני תרמתי דבר־מה בהתמודדות עם אחת הצרות הגדולות של מדינת ישראל". אין זה משנה, שכתיבתו לא תחזיר אפילו יורד אחד לארץ. מבחינה זו הייתי צריך לברך את פרופ' מיכאל הרסגור על כתיבתו נגד הירידה. אך מאמרו האחרון (ב"חותם" 21.11.86), בשם "שלטון ירוד", עורר בי ספיקות לגבי כוונותיו האמיתיות בכתיבתו על הנושא הזה. מכיוון שהמחבר הוא היסטוריון, איש אקדמיה, ציפיתי ממנו שגם בכתיבתו העתונאית תדבק מעט מן הדיסציפלינה המדעית, המחייבת גם דיוק וגם קשר הגיוני בין ההנחות לבין המסקנות.

למרבה הפלא, המאמר שלו הוא אוסף של עובדות שאינן שייכות לעניין, קביעות שאין בינן לבין האמת אלא קשר מקרי בלבד, מין דייסה המורכבת מכל מיני כותרות וידיעות של השבוע, שהשתרבבו במוחו של ההיסטוריון שלנו כדי להגיע למסקנה, שהכל אשמים בירידה, פרט, כמובן, למחברנו המכובד, אביר המלחמה בירידה, הבודד בחזית הזו.

מכיוון שפרופ' הרסגור החליט באותו שבוע לכתוב על הירידה, הרי בעיניו העתונות והטלוויזיה (וכמובן, כל הגורמים הפוליטיים והמפלגתיים) עוסקים ב"ענונו" (הרסגור משום מה מתיר לעצמו לכתוב "המרגל ענונו", כאילו אשמתו כבר הוכחה, תוך התעלמות מן העובדה, כי האיש עדיין מוחזק כחשוד בלבד) ובשערוריות רומות, ואליבא דהרסגור "אינן מוצאות כל עניין בבעיות האמיתיות של חברתנו", כלומר, בבעיית הירידה. הוא, פרופ' הרסגור, הנו היחיד שגילה את הירידה ומנסה לזעוק נגדה — אולי משום שאינו קורא או שומע דברי אחרים. אין לי צורך להגן על הטלוויזיה, אך נדמה, כי בשנה האחרונה הקדישה משדרים שלמים לענייני הירידה, כולל תחקירים בארצות־הברית ובארץ. עתוננו עוסק בנושא באופן פרמננטי, אך כתיבה זו נעלמה כנראה מעיניו של הפרופסור, לרבות מאמרו האחרון של מאיר יערי, שאינו מרבה לכתוב בזמן האחרון; אך יצא לפני שבועות מספר בזעקה נגד סכנת הירידה. מילא, מותר לפרופ' הרסגור לראות את עצמו כלוחם בודד בחזית, ולא הייתי נדרש להפריך את היומרה הזאת. אני מוכן אפילו לפרגן לו את מלחמתו הלאומית הזו בהתחשב בכך שבעבר לא ראה בהכרח בעלייה סגולה מיוחדת, ובירידה לא ראה אסון לאומי. אבל הרסגור תוקף לימין ולשמאל, ומציע לאחראים למפולת זו "להתאבד". נכון, הוא מוסיף, "להתאבד ציבורית". סתם ולא פירש — שמא התכוון לכך שהם חייבים להתפטר מתפקידם? או למה לדבר על "התאבדות"? זה נוגע לדולצ'ין וגם לניסן הרפז.

מילא, היגיון רב אין בהתפרצות הזעם הזאת. אך גם עליה אפשר לעבור לסדר היום. אני מניח, כי כשבתו באקדמיה לא היה מזכה את הסטודנט שהיה מגיש לו עבודה סמינריונית כזאת בציון כלשהו. סביר, שהיה מחזיר לו את העבודה עם הערה "עליך להתרכז בנושא ולכתוב לעניין". אני מניח, כי שם, באקדמיה, נוהג פרופ' הרסגור על־פי כללי הדיסציפלינה המדעית. אבל מה שהוציא אותי מגדרי היו שתי הערות נוספות של הרסגור, שהקשר ביניהן לבין נושא ההגירה הוא כמו בין שמיטה להר סיני.

סילוק חשבונות

ובכן, הרסגור מתקומם נגד איסור הטיסות של אל־על בשבתות, וההפסדים הנגרמים בשל כך למדינה. זה בסדר גמור. אך כאן בא הפסוק המפתיע: "רק עמדת 'העבודה' בעניין 'אל על' היתה מספיקה כדי שמפ"ם תתבע את סילוקה של מפלגת העבודה מן האינטרנציונל הסוציאליסטי. אבל למפ"ם אין דם ואין גם פרודוקט נוסף הנאסף כל בוקר בלולי ההתיישבות העובדת. שתיקתה עושה אותה שותפה לעבירה". אתם הבנתם את המחשבה הגאונית של פרופ' הרסגור? אילו למפ"ם היה דם, הרי היתה מגרשת את מפלגת העבודה — בגלל טיסות "אל על" בשבת — מן האינטרנציונל. או אז היתה הירידה נפסקת בבת אחת, ורבבות יורדים, ואולי מאות אלפים, היו עומדים בתור ליד הקונסוליות הישראליות בארצות־הברית ומתחננים לשוב למולדת. שהרי סוף־סוף הושג חלומם הנכסף — מפלגת העבודה גורשה מן האינטרנציונל.

ועוד פנינה אחת מחיבורו של הרסגור: "אם שלטונו של יצחק שמיר, הטרוריסט לשעבר, נשאר בלי חברת תעופה ממלכתית, בלי תעשייה צבאית, בלי צבא ולבל תושבים, מי אשם? מפלגות השמאל? במקום להתאחד לכוח איתן הן מוסיפות להתגונן בסגנון שגרתי. ר"ץ רצה אנה ואנה, ולמפ"ם לא היו הרבה רעיונות מקוריים מאז מות סטאלין". מה יש לאמר — הרסגור מצא אשם לירידה בר"ץ ובמפ"ם. אך לגבי הערתו כלפי מפ"ם ברצוני להזכיר לפרופ' הרסגור את האימרה העממית הפשוטה — "בביתו של התלוי אין מזכירים את החבל". שהרי הרסגור היה במשך שנים סטאליניסט נאמן, חבר מק"י וחבר מערכת "קול העם" בשנות ה־50, ודביקותו "בתורת סטאלין" ומעשיו היתה בלתי מעורערת. צריך לא מעט חוצפה, כדי שדווקא הרסגור "ינגח את מפ"ם באיזכור סטאלין". לא אני כתרתי בדרך של "בדיקת העבר", לא אני כתבתי על הרסגור "סטאליניסט לשעבר" (כדוגמת הגדרתו את שמיר "טרוריסט לשעבר"), אך מי שבוחר היום "להדביק" את סטאלין למפ"ם — מוטב שירענן את זכרונו האישי. למען האמת, סילוק חשבונות מסוג זה אינו לפי רוחי, אך כתיבתו של הרסגור, סגנון של מסילה טוטאלית לכל העברים, אינה מותירה ברירה, אלא לרדת לדרך זו של פולמוס.

ספק ואכזבה

הירידה מן הארץ היא נושא רציני מדי מכדי להתמודד עמו אגב פולמוס עתונאי. מי שיטען, כי הירידה נובעת מן הקשיים הכלכליים, לא יוכל להסביר למשל את ירידת בני הקיבוצים. לי נראה, כי מדובר בקונגלומראט של נסיבות, שהמכנה המשותף להן הוא הספק המכרסם בקרב המחליטים לרדת — ספק לגבי עתידה של ישראל. ספק המהול באכזבה מן האווירה הכללית בארץ. מדינה צעירה שעברו עליה כבר חמש מלחמות, ועדיין אין רואים בה סיכוי ממשי לשלום, אינה, בעיני היורדים, אותו מקום מבטחים שחשבו למצוא במולדתם. אפשר לגנות ראייה כזאת כבריחה, כעריקה — במלות הגנאי אין משנים את המציאות. על־פי דעתי המאבק למען השלום הוא גם הקרב נגד הירידה. כל השאר, לרבות המצב הכלכלי והאווירה הכללית, אינם אלא פונקציה של המערכה העיקרית הזאת.

אורח בישראל
יוסף שמי

יושב בעמדת תצפית

בעבר כתב על־פי „המירשם של הריאליזם הסוציאליסטי". היום יושב הסופר הפולני־יהודי הגולה, קאזימייז' בראנדיס, בפאריס. ספרות המהגרים, הוא אומר, עיצבה במשך דורות את נשמתה של האומה הפולנית. הקשר נשמר, ההשפעה נעשית מבחוץ

הסופר הפולני קאזימייז' בראנדיס בא לישראל לביקור של שלושה שבועות. הוא עשה זאת בהזמנת קבוצה של שוחרי יצירתו מבין יוצאי פולין ושל אגודת הסופרים. בראנדיס, סופר פולני ממוצא יהודי (מצד אמו), היושב היום במערב. אומר כי מקובלת עליו הגדרתו הקולעת של סארטר, כי „יהודי הוא איש שאחרים מכנים אותו כך".

„לעצם העניין", הוא אומר, „אני צאצא של משפחת אינטליגנציה פולנית, ובשל כך אני מקבל עלי את הדו־שייכות. כשמתחילים לרדוף יהודים, אני מרגיש עצמי יהודי ואני גם מפגין את השתייכותי. אחד מהפירסומים הראשונים שלי היה פנייה פומבית אל דיקן הפקולטה למשפטים של אוניברסיטת ווארשה בדבר התקנון שנקרא אז „גיטו ספסלים" (חתימה על כרטיס־מעקב שהוטלה החל מ־1936 באוניברסיטאות ובפקולטות שונות בלחץ סטודנטים פאשיסטיים והסכמה שבשתיקה של חלק מהפרופסורים). מאוחר יותר, אחרי מלחמת העולם השנייה, כתבתי את הסיפור ‚סאמסון' (שמשון), שמתאר סטודנט יהודי נרדף, שתוך כדי קטטה הרג אחד מתוקפיו. הוא יצא מבית־הסוהר עם פרוץ המלחמה ב־1939, הוכנס לגיטו, ברח והסתתר בצד הארי. כשהגרמנים ניסו לעצרו, השתתף בהדפסת דברי־דפוס של המחתרת הקומוניסטית, זרק לעברם צרור רימונים והתאבד. אגב, הייתה זו המחתרת שנתנה לו עזרה ומחסה וגם הזדמנות להיאבק בכובש הנאצי.

„שאלת אותי לדעתי על הסרט ‚שואה'. לא עקבתי אחרי הוויכוחים בנושא, את עמדתי העליתי בכתב בגיליון הירחון ‚קולטורה', היוצא לאור בפאריס. הסרט של לנצמן הוא לדידי תעודה בעלת חשיבות עצומה. הסרט מדבר על אנשים רבים, לא רק על הפולנים. אני לא חושב שזה סרט אנטי־פולני: הרי מופיעים שם גרמנים. אחד מאלה שהיו נוכחים בטרבלינקה עת התרחשה הזוועה מספר כיצד התנהל בפועל מבצע ההפרדה בין נשים לגברים, וחיסול הגברים בתאי הגזים בעוד הנשים ממתינות לתורן, כשהן כבר יודעות על העצוי. אני נזכר גם בקטע המזוויע על זריקת ילדים ונכים לבור השריפה. החלקים האלה בסרט אומרים מי יזם ומי ביצע את השואה. אני נזכר באדם ששמו יאן קארסקי, שליח המחתרת הפולנית שהגיע למערב, שכבר בעיצומו של מבצע הגירוש למחנות־ההשמדה מסר דו"ח מפורט למנהיגי המערב. הם לא האמינו לו. המערב היה אדיש כלפי מה שקרה. בסרט דיברו פולנים שהיו עדים למתרחש, ודיברו גרמנים שהיו שותפים למעשה. אינני מאשים את העם הגרמני. אך השואה היא פרי יוזמתם ומעשה ידיהם של הנאצים. בכל פעם שאני נזכר בכך אני מתמלא בושה וחרדה. כמה חסר־אונים הוא האדם מול הרוע והפורענות...

איסוף כספים ל„סולידריות"

— כיצד אתה מגדיר את עצמך? סופר־מהגר בגירוש, מאונס, מצירוף נסיבות? סופר שנמצא בארצו ברשימה שחורה? מה מקומה של ספרות המהגרים? מה מקור ההשראה שלה?

בראנדיס: אני סופר־מהגר מבחירתי החופשית. לא נאלצתי להגר. נשארתי בארה"ב, שם שהיתי בסוף 1980, בעת שהוכרז על מצב חירום בפולין. זה 150 שנה ויותר ספרות מהגרים פולנית לצד זו הנוצרת בארץ המוצא. ראשיתה של הספרות הזו בשנות ה־30 של המאה הקודמת, עת הייתה פולין כבושה על־ידי רוסיה, פרוסיה ואוסטריה. אחרי הכרזת מצב החירום ודיכוי „סולידריות" שוב התעורר הצורך בהגירה אצל אינטלקטואלים וסופרים, כשם שאירע לאחר 1945, אחרי עליית הקומוניסטים לשלטון. ההגירה בתקופתם של מיצקייביץ', סלובצקי וקרשינסקי עיצבה, למשך כמה דורות את נשמתה של האומה הפולנית. הוא הדין בסופרים ובאינטלקטואלים, שאחרי 1945 נשארו במערב, ואני מתכוון לגומברוביץ', מילוש וייז'ינסקי ועוד. הירחון „קולטורה" והמכון להוצאה לאור בראשותו של גיידרויץ קיימים זה 40 שנה. ויש לכך השפעה. מו"ל פריסאי הוציא לאור את שירו של אנטוני סלונימסקי, וגם וייזינסקי פירסם את שירו המוקדש ליהודים — בחו"ל. ליד הירחון „קולטורה" מופיע כתב־העת „אנקס" זה 18 שנה, וגם לו השפעה וקשר מתמיד עם פולין.

המהגרים הפולניים מורכבים משכבות שונות. כל שיכבה ואופיה הסגולי. אני מפרסם בירחון „קולטורה" קטעי יומן בשם „מיישונצה" (ירחים), שהם רישום סיפרותי „על חם" על כל מה שקורה לי, ואני מקבל תגובות רבות, מכתבים, שיחות טלפון, ואפילו פגישות עם תיירים המגיעים למערב. אין לי הרגשת ניתוק מפולין; להיפך. יש מקום לפעילות פוליטית של מהגרים, וגם אם הדבר משתקף באיסוף כספים בשביל „סולידריות" — דיינו.

להגיע להתקוממות בו־זמנית

— אין זה סוד שהיית סופר קומוניסטי מגויס. כיצד אתה רואה את האירועים של 1968 (כשגומולקה יצא בהכרזה המגדירה חלק מאזרחי פולין היהודיים כגיס חמישי) ואת אלה של שנת 1981?

בראנדיס: קשה לנתח או להשוות את 1968 לתקופת הדיכוי של „סולידריות". ב־1968 התנהל מבצע הדיכוי נגד האינטליגנציה והסטודנטים. ויש להצטער על כך שהפועלים נשארו אדישים. אנשי הצמרת, הקבוצה הלאומנית־קומוניסטית, השתמשה אז בתעמולה אנטישמית ודיברה על קשר ציוני אנטי פולני. זה עזר לה רק לזמן קצר מאוד. התמנותו של אדוורד גיירק למזכיר הראשון הוכיחה לאלו שעמדו בראש המבצע האנטישמי כי לא ישיגו את מבוקשם. ואגב, הדבר היה בגדר לקח נוסף לאינטלקטואלים. הם למדו כי ללא מאבק משותף של הפועלים ושל האינטלקטואלים לא יהיה סיכוי לשום צד. בין האינטלקטואלים בלטו אז אנשים מסוג של מיכניק וקורון.

ההבדל בין ההתמורדות של 1968 לבין זו של 1981 הוא בכך שזה חמש שנים כמעט שאין המשטר מצליח לדכא את תנועת ההתנגדות לשלטון טוטליטרי. יש להוסיף לכך את העובדה שזו הפעם הראשונה בפולין ובגוש הקומוניסטי בכלל, שהמשטר הכיר והכריז רישמית על קיום אופוזיציה.

המאבק של היום הוא המשך של המאבקים הקודמים, כולל המאבק של 1968. יש גם המשכיות וקשר בין המאבק בפולין לבין מה שמתרחש במדינות אחרות של הגוש. המאבק הזה יקבל תאוצה — הדבר הוא בלתי נמנע. מה שחשוב זה להגיע למצב של התקוממות בו־זמנית. רק אז אולי אפשר יהיה להגיע למהדורה מחודשת של ‚אביב העמים'.

נכון, הייתי סופר וגם קומוניסט, אך מסוג אחר מן המקובל.

לא הייתי בקיא במיוחד בתורת מארקס או לנין. הקשר שלי עם המפלגה היה אמוציונלי. הדבר החל עוד לפני מלחמת העולם השנייה, בעת היותי סטודנט. הצטרפתי אז לאיגוד סטודנטים שמאליים. היה מסונף למפלגה הסוציאליסטית.

הקשר עם השמאל היה טבעי לצעירים כמוני, אשר התנגדו לתהליכים הפאשיסטיים שעברו על פולין. אחר־כך באו המלחמה, הכיבוש הנאצי, והשחרור מעול הכיבוש על־ידי הצבא האדום. שמו של סטאלין נקשר אצלי עם שיחרור ועם ניתוץ העוצמה הנאצית. והמפלגה הייתה בעיני תקווה למחר טוב לאנשי העמל. טעיתי בכך שלא בדקתי את המציאות. ‚קניתי' את התיאוריות של תועמלני המפלגה וקברניטיה. היום זה נשמע נאיבי, אבל אז, אחרי מלחמת העולם השנייה, זה נראה אחרת.

ההלם בא בשנים 1954/5, כשהחלו לצאת מבתי־סוהר אנשים שנפלו לידי המשטרה החשאית. הם סיפרו על דרך ה„טיפול" בהם ועל הדרך בה אילצו אותם להודות בפשעים שלא ביצעו. הגילויים האלה נפלו עלי זמן קצר אחרי לאחר שיצא לאור ספר שלי, „האזרחים", שנכתב כולו על־פי „המירשם של הריאליזם הסוציאליסטי." הספר הבא, „מלון רומי", כבר היה תגובה לגילויים המהממים. בספר מגיע אחד מפקידי המשטר להרס עצמי בשל הפחד מפני הטרור. עם הזמן התרחב הקרע. וספרי — שלמרות הכל פורסמו — הוכיחו עד כמה התרחקתי מן המפלגה.

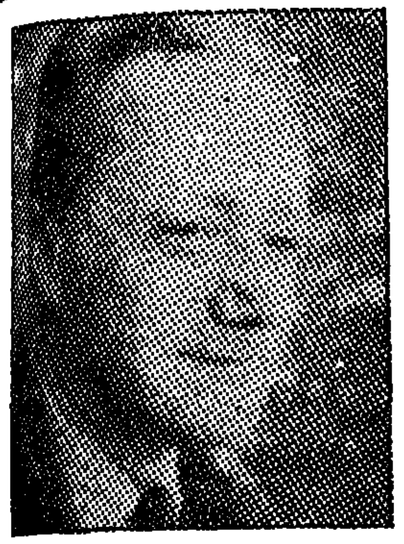
„אני מרגיש יהודי"

הגבלות צנזוראליות

— מה הייתה תגובת המימשל?

בראנדיס: תחילה דרשו ממני שאסכים להוצאת מהדורה מחודשת של הספר „האזרחים". סירבתי. בגלל הסירוב הזה הוטלו הגבלות על ספרי. צומצם עד מאוד מספר העותקים שאושר לכל ספר חדש.

מי שעמד בראש „החזית האידיאולוגית" בלישכה המדינית של המפלגה הטיל הגבלות צנזוראליות על כתיבתי, ועל פירסומי ביקורות ורצנזיות על ספרי. אחרי 1976, לאחר שהתמרדו השביתות באורסוס ובמפעלי ז'ירארדוב על־יד ורשה, שם השתמשה המשטרה באש חיה לפיזור הפגנות פועלים, ולאחר שהוקם הק.ו.ר. (ועד להגנת פועלים), פירסמו 13 אינטלקטואלים בפולין פנייה אל ארגונים מקצועיים במערב לעזרת פועלי פולין. הייתי בין היוזמים לפנייה ובתגובה לכך נסגרו בפני כל בתי ההוצאה לאור וכל דפי העיתונים. בדרך זו נטלו ממני גם את מקור ההכנסה. כדי להתגונן מפני אלם מוחלט ארגנתי כתב־עת מחתרתי שנקרא „זאפיס" (רישומים). רק עם התרת פעולתו של ארגון „סולידריות" הוסר זמנית החרם שהוטל עלי. אבל בחודשי חסד אלה הותר לפירסום ספר חדש שלי שנקרא „רונדו". הספר יצא לשוק דווקא בראשית מצב החירום עליו הכריז ירוזלסקי. הספר הזה הופיע זה עתה באיטלקית וזכה לביקורות טובות מאוד. יש אפילו סיכוי שיעשו סרט על פי סיפורי. הדן בקורותיהם של שני בני אדם אשר מכורח הנסיבות הלכו יחד בעת הבינים ואחריו.

„אחרי דיכוי סולידריות, כמו ב־1945, שוב התעורר אצל האינטלקטואלים והסופרים הצורך בהגירה"

הקרע שלי עם השלטון היה בין הגורמים להגירה, או ליתר דיוק, לאי החזרה שלי לפולין. אני מאמין שדווקא עכשיו אני רואה טוב יותר את ענייניה של פולין, משום שיש לי מקום תצפית טוב יותר. בהרצאותי ובכתיבתי אני עושה הרבה יותר לשם קירוב הבעיות של פולין לתודעתם של חוגים אינטלקטואליים במערב, משהייתי מסוגל לעשות אילו חזרתי לפולין, למצב של אי־שאינו־קיים.

— איך התרשמת מישראל?

בראנדיס: ההתרשמויות שלי רוויות התרגשות והערכה למראה עיני. מה שראיתי בימים הספורים של שהותי כאן עולה על כל דימוי. זו ארץ הגורמת להתפעל מכוח היצירה שלה. נוכחתי בדיון על הנושאים האקטואליים בהשתתפות דוברי ‚שלום עכשיו'. אני מתרשם שאתם מדינה קטנה עם בעיות של מעצמה עולמית.

גם בעברית

קאזימייז' בראנדיס נולד בשנת 1916 בעיר לודז', למשפחה יהודית מתבוללת. כסטודנט באוניברסיטה גורש הצטרף לארגון סטודנטים סוציאליסטי, ב־1939 יצא לאור ספר הביכורים שלו. אחרי המלחמה פירסם כמה ספרים שעסקו בתקופת הכיבוש הנאצי, ביניהם „סוסיקיץ", „העיר, חלא בנועה", „טורוניה, עיר לא מוגנת", בבראשם אינם מתים", ו„המוחוסם, שבהן סאגיין מתחילת שנות ה־50, „שמשון", בין הספרים החשובים לרוגמה של כתיבה על־פי „הריאליזם הסוציאליסטי" נמצא ספרו „האזרחים". בראנדיס סירב להוציא מהדורה שנייה של ספר זה. עוד כתב „מכתבים לגברת זט", „ואריאציות דואר", „רונדו", „ירחים" ועוד.

בראנדיס נחשב כאחד הסופרים המקובלים על צמרת השלטון הקומוניסטי בפולין, אולם החל מאמצע שנות ה־50 התרחק מהקו המפלגתי הנוקשה והיה בין תומכי האגף הליברלי. השמרנים בצמרת המפלגה לא סלחו לו על פירסומיו השונים, אשר הפכו לשם דבר בתקופות של תסיסה. כך קרה לסיפורו האלגורי „ההגנה על גרנדה". אחדים מספריו הפכו לסרטים שזכו להצלחה גדולה.

מבחינה מסויימת בראנדיס הוא דוגמה טובה למה שעולל שלטון העריצות לסופרים, כולל אלו שהיו מתונים בביקורתם על המימסד. הוא נפגע, ונדחק לעמדה קיצונית. היום הוא נחשב לאדם ששורף מאחוריו את הגשרים.

בעברית הופיעו ספריו „אם הקרולים" ו„הגנת גרנדה", בקובץ „אנשים ועפר" והודפס קטע מסיפורו „שמשון".

לבראנדיס אח בוגר בשם מריאן בראנדיס, המוכר כסופר בזכות עצמו.

לכל הדעות

שתיקה כהסכמה
עדנה רזי

בפרוע פרעות בישראל

דמותה של מדינה נמדדת גם על־פי הנימוקים שהיא נותנת למעשיה. הנימוקים שהשמיעו מנהיגי האומה — ראש הממשלה, שרים וחברי כנסת — נגד הפרעות שעשו יהודים בערבים, טבעו את דמות מדינת ישראל של 1986. ואלה הנימוקים: מה יגידו בעולם על מראות שבהם יהודים מכים ערבים? איך אפשר לעשות פוגרומים מול מצלמות הטלוויזיה של מדינות העולם? עכשיו יגידו בעולם שבירושלים יהודים וערבים אינם יכולים לחיות יחד! ונימוק נוסף בעל משקל מוסרי — במעשיהם ממלאים הפורעים היהודיים את משאלותיו של אש"ף. ארגוני הטרור רוצים לשבש את חיינו והנה הם מצליחים!

אלה היו נימוקי השבועיים שחלפו. אלמלא היו במקום צלמי טלוויזיה ועתונאים זרים אפשר היה להמשיך ולפרוע באין מפריע (ייתכן שבאמת צריך לאסור על עתונאים וצלמים להסתובב בירושלים המזרחית). אילו היו הפורעים מצליחים לפרוע מבלי לשבש את חייהם המשותפים של יהודים וערבים, הרי לא היתה סיבה להפסיק את הפרעות וגם לשיבושים אלה ניתן למצוא פתרון טכני.

אורחים המתעללים במיעוט החי בתוכם, וקוזקים הנקראים תלמידי ישיבה, המציתים בתים של ערבים חפים מפשע ומתנפלים על עוברי־אורח ערבים רק בשל היותם ערבים — אורחים אלה אינם זוכים לגינוי על עצם מעשיהם הנתעבים.

הביקורת על החוליגניזם הזה מתמצת במשפט — מה יגידו בעולם! וכל זאת אצלנו, במדינת היהודים, אצל מי שעוד לפני זמן לא רב היה בעצמו המיעוט הנרמס.

במראות הקשים והמוכרים של הפוגרומים, כשהפעם היהודים הם בצד השני, לא קם ראש ממשלת ישראל לשאת נאום לאומה. נשיא המדינה לא נשא את דברו אל העם. אפילו טדי קולק, הידוע כראש עיר הדואג גם לתושביה הערבים, היה עסוק בריצוי האספסוף. היו פעמים שהיהודים סבלו. עכשיו סובלים קצת הערבים. מה לעשות? כך בערך נשמעו דבריו בעמדו ליד משפחות הערבים שברחו מבתיהם מאימת הקוזקים היהודים.

„קרה משהו", ענה מפקד המשטרה החדש לשאלת כתב הטלוויזיה על תגובת המשטרה. כך נתנה גם משטרת ישראל את הסכמתה לבריונות היהודית. בפרוע פרעות בישראל, בהתנדב עם לעשות פוגרומים במיעוטיו — אין משפט, אין משטרה ואין ממשלה. וכל זה קורה לעם שחלם להיות אור לגויים.

שוליים
נתן הענן

בין ועננו לחומייני

כאשר החלו העיתונאים הישראליים ללקט ידיעות על פרשת ועננו, בין ה„סאנדיי טיימס" לבין ה„פיננשל טיימס" — הופיעו מולם חברי כנסת מכל הסיעות. הסוללה הפארלמנטארית קבעה נחרצות, והגדיל לעשות אמנון לין, כי אפילו חפץ הציבור לדעת — אין זאת זכותו. אם יש מחדל, אמרו הח"כים, יטופל העניין בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת או בוועדת המישנה לענייני מודיעין. ניחא.

בינתיים אפילו שמיר הבין שאינו יכול להתיר לממשלתו להחזיק את ועננו עצור בלא להודיע על כך פומבית, ואליקים רובינשטיין, מזכיר הממשלה החדש, מסר על כך הודעה לאקונית לתקשורת. מסקנה: רק לחץ ציבורי ופירסומים בכל רחבי העולם יכולים לאפשר לנו לצטט ולנחש. הנימוק „אל תגידו בגת, אל תספרו בחוצות אשקלון" מתהפך כאן על פיו. קודם מספרים הכל בגת, ואחר־כך מתרגמים לעברית. ומי שיטען כי זכותנו לדעת אינה נופלת מזכותו של ציבור קוראי העיתונים במערב, וכי במערב אין כל חרש, לבד מן ההדלפות הבאות ממזרח — צודק. אבל יש „נסיבות מקלות" ל„ערפל ועננו": בגידה, נסיבות בואו לארץ ועוד אי־אילו זוטות.

השבוע, בתום ישיבתה של ועדת החוץ והביטחון, הופיעו שניים מחבריה, אהוד אולמרט ומיכה חריש, ואמרו בדיוק את היפוכם של הדברים — הפעם בפרשת הנשק לאיראן: לא ייתכן כי הכנסת וועדת החוץ והביטחון שלה — ואפילו לא ועדת המשנה המודיעינית — לא יזכו לשמץ אינפורמציה על מכירת הנשק. ההיה או חלמנו חלום?

בוואשינגטון זעות אמות הסיפים, ואילו אצלנו, שתיקה כהוראה דמי. מסרבים לגלות לציבור כמו גם לרשויות המוסמכות את האמת. אנו — ככל הנראה — עשינו את העבודה המלוכלכת עבור המימשל האמריקאני, ושם מותזים ראשים ואפילו ענגה נוטח ווטרגייט מרחפת מעל לראשו של הנשיא רייגן. שוב אין כאן שאלה של זכות הציבור לדעת. בוואשינגטון כבר יודעים אנו הכל, כשם שיכולנו לקרוא באנגלית סבירה את כל הגירסאות האפשריות והבלתי־אפשריות של סודות האטום באזורנו מעיתוני ה„פליט סטריט".

מה שבאמת עומד למבחן — ומקבל „מספיק בקושי" — הוא הפיקוח האזרחי, השלטוני והפארלמנטארי על זרועות הביטחון. אם חריש, שהוא מעמודי התווך של ועדת המשנה הסודית ביותר בכנסת לענייני מודיעין, קובל ב„מבט" על העלמת האמת והעובדות מן הוועדות הוא חבר בהן, אזי התירוץ הקודם אינו עומד במבחן. שכן, אם בפרשייה הקודמת, קרי: ועננו, אמרו הח"כים כי אם ישנו מחדל או „פאשלה" מודיעינית הם יתבררו בוועדות הכנסת המוסמכות לכך — הרי עכשיו ברור כי גם על ועדות הכנסת „מצפצף" המימשל, והציבור כבר מיצה את זכותו לדעת. מתוך זרם הפירסומים הניגר עלינו מוואשינגטון. כלום גם על חברי ועדת המודיעין של הכנסת נגזר להיות ב„ערפל קרב" ולנחש מה אמת ומהי גוזמה? משהו רקוב, כמו שנאמר ב„המלט", אך לאו דווקא בממלכת דנמרק.

ההחמצה הגדולה

השבוע הלך לעולמו איש נעים הליכות, משכיל ומתון — אנואר נוסייבה. האיש, שהיה יוצא ובא בחצר המלך הירדני, לא בגד מעולם בזהותו הפלשתינאית. עם כך לא התבייש לבוא ולצאת גם מלשכותיהם של ראשי־ממשלה ישראליים, כולל גולדה מאיר. לו היתה עמדה נחושה של המערך, בשעתו, לא לספח את הגדה המערבית ולהעניק לתושבי המקום מנהיגות אותנטית — נוסייבה, ללא ספק, היה יכול להיות להם ראש וראשון.

האבדה אינה רק במותו, שהיא היעדרותו של מנהיג מתון נוסף לאליאס פרג' שיוותר מעתה בודד בין מתונים, אלא בעיקר של ישראל. מי כנוסייבה — ממקורבי המופתי מצד אחד, מזכיר „ממשלת כל פלשתין", חבר פרלמנט בירדן, שגריר ירדן בלונדון ולחילופין שר הבינוי ואח"כ שר ההגנה של ירדן — יכול היה לשמש פארטנר אותנטי?

ההחמצה היתה של ממשלות ישראל, עת נשאר נוסייבה בירושלים — הכבושה מבחינתו — אך פתוח לכל רב־שיח פומבי על דו־קיום. איש רב־אשכולות זה היה יכול להיות — דווקא בשל אי־העוינות של אש"ף כלפיו — תחליף לכל נציגות ניידת של הפזורה הפלשתינאית. לפני עשרים שנה או עשור ומחצה, ניתן היה לעשות דברים, בטרם הסיפוח הפך כמעט עובדה קיימת.

כאשר ביקש, בשעתו, שר האנרגיה מודעי לספח את חברת החשמל המזרח־ירושלמית שנוסייבה עמד בראשה, עתר נוסייבה לבג"ץ בישראל. באתי אז לראיינו ושאלתיו: האם לא נטלת סיכון בהליכתך לבית־משפט ישראלי, כאשר אינך יודע אם תתקבל עתירתך? נוסייבה השיב: למדתי משפטים בבריטניה וגם הייתי שופט בירדן, ידעתי היטב כי במקרה הזה — הצדק ינצח. ואמנם, בג"ץ דחה את תביעתו של מודעי, ונעתר לעתירתו של נוסייבה. איש חכם היה, בלא ספק.

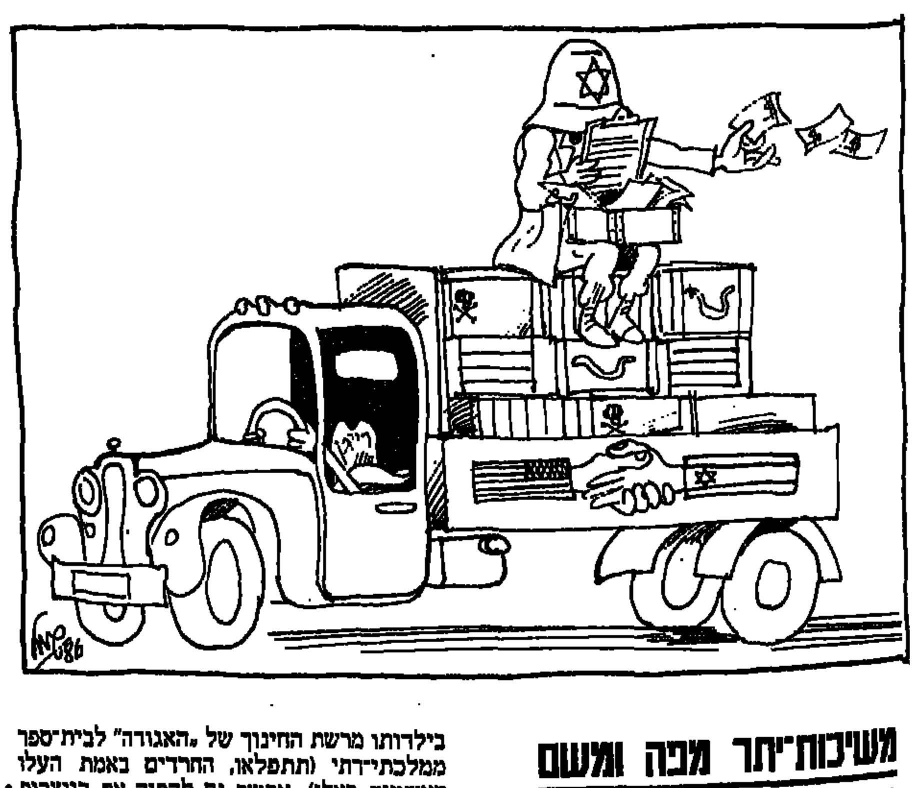

משיכות־יתר מכה ומשם
יהודה להב

להרוג את כולם

אפשר לצחוק מהצעתה של גאולה כהן „לנקות" את שירותי הבטחון מ„שמאלנים קיצוניים" ולומר, כי אחרי שירותי הבטחון ינוקו גם הצבא, המשטרה, מוסדות ההשכלה, בתי־הספר, התעשייה, החקלאות — ומי ומה יישאר? אפשר גם לומר, שכשם שהיא רוצה „לנקות" את השמאלנים בגלל ועננו, תוכל לדרוש גם „ניקוי" ממרוקנים, שהרי ועננו הוא מרוקאי. ואפשר להטיח האשמות במפד"ל, כיוון שוועננו עבר בילדותו מרשת החינוך של „האגודה" לבית־ספר ממלכתי־דתי (תתפלאו, החרדים באמת העלו האשמות כאלו). אפשר גם להפוך את היוצרות ולומר, כי את שירותי־הבטחון יש לטהר דווקא מידידיהם, תומכיהם ושותפיהם לדעה של אנשי המחתרת היהודית הטרוריסטית.

אבל כל זה אינו לעניין. דברי הלעג יכולים אולי לפגוע בגאולה כהן, אבל למעשה הם משרתים את מטרותיה. שכן, חיציה של גאולה כהן לא היו מכוונים דווקא נגד אנשי השמאל, לא השתוממתי, שהיא דיברה פעם על חברי מפ"ם ור"צ ו„שלום עכשיו", אחר־כך על „שמאלנים קיצוניים" ופעם אחרת על „אנשי השוליים". לא ההגדרה הפוליטית של „המועמדים לניקוי" הם העיקר. גאולה כהן ושותפיה רוצים לפסול דעות, לא אנשים ואפילו לא מפלגות. „מי שדוגל במדינה פלשתינית, מי שרוצה משא־ומתן עם אש"ף, מי שרוצה לוותר על חלקי מולדת" וכו' וכו'. לגאולה כהן ולדומיה לא איכפת, ש„שלום עכשיו" או מפ"ם יוסיפו לפעול בלי הפרעה. ובלבד, שיוותרו על דעותיהם, לטשטש אותם ויקפלו את דגליהם. פירוש הדבר הוא, בפשטות, שאם מסע הפסילה של הגאולות למיניהן יוכתר בהצלחה — לא תהיה לגיטימציה לדעה, שיש לחתור להסכם, שיש להתחשב גם בזכויות הזולת, לא רק בזכויותינו שלנו, שלשם כך יש לשאוף לפשרה שתהיה מקובלת על שני הצדדים, שיש לחתור להידברות ושיש אלטרנטיבה לעימות. דבר זה חמור יותר ומרחיק לכת בהרבה, מאשר פסילת חברי „השומר הצעיר" או „שלום עכשיו" או רק"ח או „המתקדמת", כולם יחד וכל אחד מהם לחוד. שכן, במקרה זה תהיה הזירה פנויה רק להשקפה, שהאיבה היא נצחית, העימות בלתי־נמנע, המלחמות תישארנה לחם־חוקנו עד דור שביעי, וממילא כל האמצעים כשרים.

אי־אפשר לומר, שהגאולות אינן מצליחות להחדיר את השקפותיהן בציבור. במהומות האנטי־ערביות (אני מצטער, אך אין ביטוי ממצה יותר להגדרתן מאשר פוגרום) נשמעו — יחד עם קריאת־הקרב „מוות לערבים" — גם סיסמאות בגנותו של טדי קולק „הערבי", ה„אש"פיסט", ה„בוגד". וקשה לדעת, איזה משמות תואר אלה חמור יותר בעיני הפורעים. ואם טדי קולק הוא „ערבי" ולערבים מגיע מוות, הרי על־פי כללי המתמטיקה (אם A שווה B ו־B שווה C, אז A שווה C) פירוש הדבר: „מוות לטדי". וכדוגמה לכך מוות לנשיא המדינה וליו"ר הכנסת ואפילו לרב הראשי, מוות לכל מי ששולל את הסיסמה „מוות לערבים". ההתנקשות, שאמיל גרינצוויג נפל לה קורבן, היא פרי־הבאושים שצמח על העץ הזה. את משחקת באש, גאולה כהן, באש ממש!

הדברים רציניים מאד, אין הם נושא מתאים ללעג ולצחוק (אם כי בהופעותיהם של האינקוויזיטורים מבית־מדרשה של גאולה כהן אין חסרות תופעות מגוחכות ונלעגות). את מסע הפסילה הזה יש להדוף, ולא באמצעות התגוננות והצטדקות, שמי שמעוניין בהידברות עם הפלשתינים, גם הוא יכול להיות פטריוט. האם עלינו לבקש תעודת־הכשר לאהבת ארצנו ועמנו מגאולה כהן? ככלות הכל, לא החתירה להידברות ולהסכם ולא עקרונות המוסר האוניברסליים, כי אם האנוכיות הלאומנית הצדקנית, הפורקת עול של מוסר וצדק והזויותיה המסוכנות רואה עצמה משוחררת גם מאילוצי עובדות המציאות וההגיון — היא המפקירה את בנינו למלחמות אין־סוף והיא המסכנת את עצם קיומנו. אם בכלל יש מקום לדיבורים על „ניקוי", הרי זו ההשקפה שיש לפסול אותה מיסודה ולעוקרה מן השורש.

קולנוע

דני ורט

כביסה מלוכלכת

„מכבסה יפהפיה שלי", קולנוע „דיזנגוף 2", תל־אביב

זה שנים מכבים את גורל תעשיית הקולנוע הבריטית, ונתלים בסרטים אנגליים מסויימים כבניצני ההתחדשות של הקולנוע היגע הזה. כך אירע עם הפקות אחדות של דייויד פאטנאם (כמו „מרכבות האש") או עם סרטיו של ביל פורסייית הסקוטי.

האמת היא שהדברים המעניינים ביותר ממשיכים להתרחש בטלוויזיה הבריטית, והיא היא שמעניקה את הדחיפה הממשית לקולנוע הבריטי. מאידך, קיימת גם הבעייה, שכלפי יצירות המרקע הביתי נוטים בדרך־כלל להיות פשרניים וסלחניים — יותר מאשר כלפי סרטי קולנוע. כך, למשל, נראו מספר סרטים בריטיים חביבים בעת האחרונה ממש כדראמות תיאטרון הכורסה („יומנו של צב"). כלומר, משחק משובח (וזו עובדה קיימת מאז ומתמיד בקולנוע הבריטי, ואפילו ברגעיו הקשים ביותר), תסריט אינטליגנטי ודיאלוג שנון וקולח — עובדות שמשרות אווירת סימפטיה על יצירות קטנות אלו.

כך אין להתפלא על קבלת הפנים החמה שזכה לה „מכבסה יפהפיה שלי", סרט שבמקורו נועד לטלוויזיה, כהפקה של ערוץ ארבע. קבלת הפנים הנלהבת לה זכה הסרט בפסטיבל אדינבורו בשנה שעברה המריצה את יוצריו להוציאו לציבור כסרט קולנוע. באנגליה, ומאוחר יותר בארה"ב, שם הוקרן הסרט לאחר בכורה בפסטיבל ניו־יורק, זכה הסרט לתגובות חמות ולעיתים אף למעלה מכך.

האחראים לסרט הם הבמאי סטיבן פרירס והתסריטאי האניף קוריישי. סטיבן פרירס הוא במאי ותיק שמביים עוד מראשית שנות השבעים, בעיקר לטלוויזיה, שעבורה ביים כשני תריסרי סרטים. לקולנוע ביים שני סרטים בלבד תוך פרקי זמן ארוכים: „אדי הבלש" (1971) ו„הפגיעה" (1984). האניף קוריישי, צעיר בן 29, בן לאב פקיסטני ולאם אנגליה, כתב קודם מחזות תיאטרון וזהו תסריטו המוסרט הראשון. קסמו של „מכבסה יפהפיה שלי" הוא בפרובוקטיביות שלו, בהיותו סרט אנטי תאצ'רי, המתקיף את המדיניות הקפיטליסטית של המשטר הבריטי.

עומר (גורדון וורנק) הוא צעיר פקיסטני מדרום לונדון. אביו (רושאן סת) הוא סופר קומוניסטי פעיל לשעבר, המבלה את ימיו במיטה צמוד לבקבוק וודקה. האב מר־נפש ומיואש מהפרולטריון שהנחיל לו אכזבה קשה. לדבריו. הוא רוצה שבנו ימשיך בלימודים גבוהים. אבל לעומר תוכניות אחרות, כשדוגמת דודו, איש העסקים המצליח נאסר (סעיד ג'פריי), לנגד עיניו. תחילה מקבל נאסר את עומר כרוחץ מכוניות בעסק שלו, וכשהוא מתרשם משאפתנותו של אחיינו הוא מעבירו לניהול מכבסה כושלת שברשותו. עומר נוטל עמו כעוזר, ואחר־כך כשותף, ידיד ילדות שלו, ג'וני (דניאל דיי לואיס), פאנקיסט לונדוני, שהיו לו בעבר קשרים עם החזית הלאומית הפאשיסטית. יחד הם משפצים את המכבסה ובאותה עת מנהלים ביניהם רומן אהבה. לחצים משפחתיים ומאבק אלים עם כנופיית פאנקיסטים שכונתית מביאים בסופו של דבר לעימות בין השותפים הנאהבים ולהרס המכבסה.

טיפול מעודן בסיפור אהבה הומוסקסואלי

הסרט של פרירס מלא בסצנות משובבות לב אבל הוא גם גדוש מדי בבעיות שלא זוכות לפיתוח. יש בסרט הכל מכל: בעיות הכלכלה, עימותים על רקע מעמדי וגזעי, וצרותיהם של המהגרים באנגליה, המתרפקים על זכרונות המולדת הישנה אך מצד שני מנצלים את טובות ההנאה שמספק להם האי הבריטי. יש נאסר, המחזיק לו בצד ברייצ'ל, פילגש אנגליה (שירלי אן פילד, מי שהתפרסמה בשנות השישים ב„מוצאי שבת ובוקר יום א'") ועושה חיל בצבירת פיננסים („עליך לדעת לסחוט את שדי השיטה", הוא מעיר לעומר); יש סאלים (דריק ברנץ'), בן המשפחה הצעיר שמלבד עסקים מהוגנים הוא עוסק גם בסחר קוקאין; מצויה בתו המרדנית של נאסר, שמנסים לשרכה ללא הצלחה לעומר ואשר מחליטה לבסוף לעזוב את הבית; ויש האב הקומוניסט השתיין, המיואש מדרכו האידיאולוגית בעבר. יש גם עימות בין פרחחי הרחוב לגיבור הפקיסטני. יש סצנות מלבבות כמו טקס החדרת השדים לגופה של פילגשו של נאסר, שעורכת רעייתו, ויש, כמובן, החלק העיקרי, שהוא טיפול לא מביך בסיפור האהבה ההומוסקסואלי בין הצעיר הפקיסטני ללונדוני הפאנקיסט.

מארג היחסים בין שתי החברות, החברה האנגלית הלבנה וחברת המהגרים מפקיסטן, זוכה לטיפול שטחי מאד. אבל יש כנות רבה כתאורן של הדמויות, מבלי לנסות לתאר את הפקיסטנים כקדושים מעונים. החן המסוים שבסרט נובע מצוות שחקניו (כרגיל בסרטים אנגליים) — שחקני המשנה המצוינים (סעיד ג'פריי, רושאן סת ושירלי אן פילד) וכן עיצובם של הגיבורים הראשיים. לגורדון וורנק, שהופיע קודם בתיאטרון, זה התפקיד הראשון בקולנוע, ודניאל דיי לואיס, המצוין כג'וני, הוא דמות שונה לגמרי מהאריסטוקרט המנופח שאותו גילם ב„זכרונות אהבה מפירנצה".

המשחק המשובח והביצוע הקולנועי הלא יומרני, למרות עומס היתר, הופכים דרמה טלוויזיונית קטנה זו לחוויה מהנה למדי, אבל אם זו היא היצירה האמורה להציל את כבודו האבוד של הקולנוע הבריטי, אז הקולנוע הבריטי עדיין בבעיות.

תערוכות

דורית קדר

טיול בטבע

אוניברסיטת תל־אביב: „תיור ציורי באיטליה — טרנר והקוויל"; אקווארלים - יהודית הר־אבן

בגלריה האוניברסיטאית שבפקולטה לאמנויות באוניברסיטת תל־אביב מוצגת תערוכה הנקראת „תיור ציורי באיטליה: 1818־1820. טרנר והקוויל". התערוכה בנויה משלוש קטגוריות של תחריטים:

1־18: תחריטים שנעשו בידי אמנים שונים על סמך ציורי המים של טרנר אשר התבסס בעצמו על רישומים של האדריכל ג'יימס הקוויל.

19־36: תחריטים שנעשו בעקבות רישומים של הקוויל, ללא תיווכו של טרנר.

37־63: תחריטים שנעשו בעקבות מיתווים למראות פנים של מוזיאונים באיטליה, על סמך רישומיו של הקוויל.

שתי הקטגוריות הראשונות נסובות על נוף איטליה. הקוויל, תוך

הקוויל — מימד ארכיטקטוני

כדי מסעו, נהג לרשום את המראות, כדי להוציא לאור ספר שיהיה מעין מדריך לטיילים באיטליה.

צבעי המים של טרנר, ששימשו, כאמור, מצע לתחריטים מקטגוריה 1, נעשו על סמך הרישומים של הקוויל, בלא שהצייר עצמו יראה את המראות. עובדה זו כבר מסייעת באבחון ההבדלים המשמעותיים. בתפיסת הנוף אצל הקוויל לעומת טרנר. ואמנם, הצופה במראות המקסימים יווכח שהקוויל עדיין מעוגן במסורת הניאו־קלסית.

גם המימד הארכיטקטוני, שכנראה קסם להקוויל האדריכל, מתקיים תדירות ביצירות. מונומנטים נשאבו מתקופות שונות כמו התקופה הקלסית (ראה מקדשים בפאסטום — מס' 31), ומתרבויות עתיקות (ראה פירמידה ואובליסק במספרים 8 ו־13).

עיצוב הנוף עצמו מדגיש את עשיית הפרטים הדקדקנית כמו רישומים של עלה ליד עלה ליד עלה, כאשר הקווים בין מוטיב אחד למשנהו נפרדים וברורים. גם כאשר קיימת סצינה הרוצה אולי להמחיש את הפראיות שבטבע, הרי שפראיות זו מאופקת, נינוחה וסטטית. נראה, כאילו הוקפא נוף זה לצורך רישומו.

הדברים נראים מוחשיים יותר כאשר מביטים במפל ובמקדש בסיסיליה (מס' 25) המים, האמורים לגעוש בעצמה אדירה וברעש — נראים שלווים „ומצויירים".

תחושת ההרמוניה והשלווה האופפת את המראות מתעצמת גם עקב טיפול ייחודי בקומפוזיציה: רוב המראות לקוחים מנקודת מבט רחוקה. הקומפוזיציה משתמשת במרכזיות של מוטיבים, במרחבים פתוחים של שמיים המעניקים חלל ריק ומרגיע, וברגש על קווים מאוזנים ומאונכים. אף כאשר חודרות העקומות אל תוך מבנה התמונה, הן עונות על איזו לוגיקה פנימית וקצב מסויים, ובכך מצליחות לבטל את הדינמיקה.

הפראדוקס הנפלא הוא בכך שטרנר, כנראה איש המעורה בעורקיו ובנימיו של הטבע, מבלי לראות את המראות עצמם — מחריד חיות־יתר ליצירות, וזאת דווקא בגלל שחרור מאילוץ של מעקב אחר הנראה, ומתוך מתן דרור למעוף הדמיון ולתפיסה סובייקטיבית חזקה.

לשם השוואה כדאי לראות את „מפלי טרני" (מספר 2). כאן פילס לו דרך יסוד מגי, דינמי, פרוע, בלתי נשלט. טבע זה, שהיה משועבד תחת ידו הרושמת של הקוויל, החל מתפרע בציורי המים של טרנר ובתחריטאים השונים, ועל אף סגנון עשייה דומה בשתי הקטגוריות הראשונות — לא יכלו, שתיהן שלא להעביר במריום שלהן את השונה כל־כך.

הקו המעצב את הגלים ואת טקסטורת ההרים מאבד מאחידותו, משוחרר יותר. כתמי כהה ופחות דקורטיבי ודגמי. מרחבי השמיים הפתוחים מצטמצמים, נקודת המבט של הצופה מתקרבת, ובכך נוצרת העצמת הדרמה. מאידך גיסא — הצופה הופך למשתתף בחווית הנראה. התחמות קווי המתאר, כפי שהן מתבטאות בתחריטים על פי הקוויל, נעלמות. במקומן נוצר מעין טשטוש תחומים. עובדה זו משתקפת גם בטיפול באור. התאורה מדגישה את פעולת הגומלין שבין אובייקט לרעהו, ניגודי אור וחושך חזקים יותר.

האור ממלא גם תפקיד נוסף — הוא אינו משמש אך ורק כאמצעי פיזי מאיר, אלא אמצעי מגלה עולם. ככלי מגי (ראה שוב את „מפלי טרני" בתחריט מספר 2). לא ייפלא איפא, שדווקא טרנר אהב את השתקפויות האור, בנפילתו אל תוך המים וביציאתו מחדש, מעוצב על פני בבואת המים (תחריט מספר 14).

הדינמיקה ותחושת ההזדהות עם המראות בתחריטים עפ"י טרנר גם מטיפול שונה בתכלית בקומפוזיציה. טרנר מוותר על תפיסה מרכזנית, וחותך את המונומנטים באמצעות המסגרת (ראה תחריט 6). הוא יוצר דומיננטיות בראיה, כאשר הוא כאילו „ממקם" את הצופה על משולש מפרסת קרוב ומאפשר לו לצפות בנוף מרוחק (תחריט מספר 7). חדירת העין אל תוך התמונה אינה חזיתית תמיד, אלא נעשית מתוך זוויות אלכסוניות. תחריטים 17 ו־18 נותנים תחושה מניריסטית וסוראליסטית מעניינת בזכות עצמה.

אותם נופים בעיני אמנים שונים — כי הרי האדם נעשה בחותם הטבע המקיפו, אבל הטבע נעשה בחותם האדם שקולט וסופג אותו.

בספריה המרכזית באוניברסיטת תל־אביב מציגה יהודית הר־אבן אקווארלים על נייר.

בציורי הנוף המהירים שלה יש ערות לראייה ולקליטה מהירה של תמצית הנוף, עם הנחת מכחול מהירה. צבעית חוזמת. הר־אבן יודעת את רזי צבע המים ונושא זורם עמו, מטשטשת בשונות, משתקפת.

יהודית הר־אבן, קליטה של תמצית הנוף

בונה מערך של גונים קרובים מאוד, בוחרת בצלילים רגועים, וכל העת פוסחת בין היש הנראה לבין טיפול צורני מופשט, המבוסס על כתמיות ורישום עיפרון הנותן קצב. נראה שהנופים היפניים, על הריאליזם והטרנסצנדנטליות שבם, היוו עבודה כה השראה נרחב. הנופים מרכבים בדומיה דקה. אבל בהחלט ניתן להרגיש ברטט המפעם שנעשה על־ידי נפש שכנראה רוצה להתערות במה שקיים ובמה שמעבר לו.

תערוכת חובה.

צוותא לתרבות מתקדמת

הערב 28.11, בשעה 21.30 ובחצות

מזי כהן

פנטזיות רוק

מאת הלל מיטלפונקט ובבימוי. עם מזי כהן, אריה מוסקונה, אהוד בנאי. נגנים: יוסי אלפנט, ז'אן ז'אק גולדברג, שפי ישי, גיל סמטנה. מוסיקה: יוסי מר־חיים, אהוד בנאי. עיבודים: שפי ישי, יוסי אלפנט. תפאורה ותלבושות: משה שטרנפלד. תאורה: במבי.

הצנזורה הגבילה למבוגרים מגיל 16 ומעלה

תיאטרון

„קידוש" — מוצ"ש 29.11 וביום ב' 1.12 ב־20.30

„החילוני האחרון" — יום ד' 3.12 ויום ה' 4.12 ב־20.30

„חיילי בדיל על חוף ירושלים" — יום א' 30.11 ב־21.30

מוסיקה

שבת 29.11 — שחרית 11.11 — מילכה לקט (מסטרו) דנואל בנימיני (ויולה), מאיר רימון (קרן יער) ביצירות מאת באך, הינדמיט וברהמס

עיון

יום ב' 1.12 ב־16.30 — ד"ר מאיר פעיל — על נשים בצבאות העולם

בידור

„בלו בוקס" — שלושיית הג'אז מגרמניה — ג' 2.12 ב־21.00

בצוותא מוצגת תערוכתה של רות נצר

דפים לספרות

בעת מלחמה העסקים הגדולים אינם מנוהלים על ידי אנשים קטנים... המלחמה היא המשך העסקים בדרכים אחרות, וכל המידות הטובות נעשות מסוכנות עד מוות אף לאלה שהתברכו בהן... שום קורבן אינו גדול מכדי שכדאי יהיה להקריבו במאבק נגד המלחמה.

ברטולד ברכט

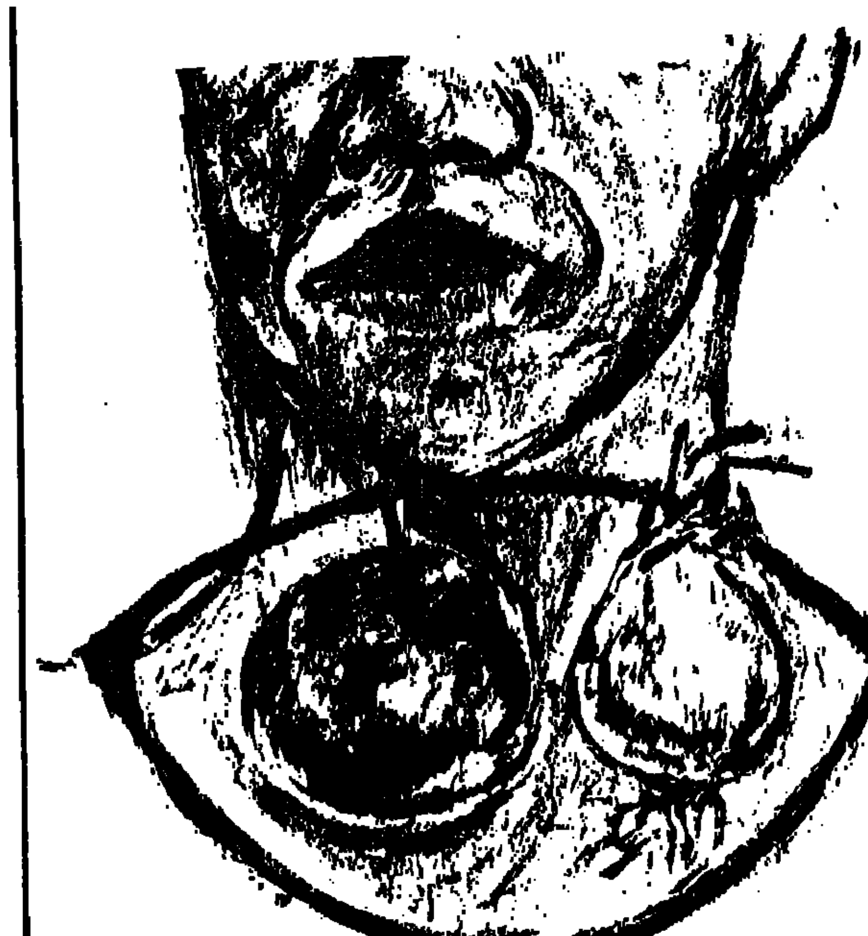

תמר גטר: „המנון מזויף". מתוך תערוכתה החדשה בגלריה בוגרשוב, תל אביב

מרים עקביא

סתיו פולני

מרים עקביא, ילידת פולין, עלתה ארצה לאחר השואה. החלה לכתוב בעברית ב־1975 ומאז פירסמה חמישה ספרים בעברית, בכולם היא חוזרת – בצורה זו או אחרת – לנופי ילדותה ונעוריה בפולין.

ב־1983 תרגמה מרים מפולנית את ספרו של תראוש פנקוויץ', ובאותה שנה הזמין אצלה העתון הפולני הנפוץ Poland כתבה בנושא: „מוטיבים פולניים ביצירתי הספרותית". הכתבה פורסמה, עוררה עניין בכתביה של הסופרת, וכתוצאה מכך עומדת הסאגה המשפחתית שלה, „כרמי שלי", להיתרגם לפולנית, והיא תראה אור בהוצאת ספרים גדולה בוורשה.

ב־11 בספטמבר נסעה מרים עקביא לפולין, ולהלן רשמיה, כפי ששודרו בתכנית הרדיו „פולין בשלכת".

ושוב שלכת בפולין. כמו אז. כמו אז. גם אז היה חודש ספטמבר, כאשר פרצה מלחמת העולם השנייה, כאשר תמה ילדותי, האנושות פשטה רגל והשמיים שתקו. גם אז היה סתיו.

עתה, בספטמבר 1986, קיבלה אותי פולין בעצים המשליכים את עליהם, עלים יפהפיים בגוני ירוק וארגמן, חום וזהב, עלים נושרים ומרקדים, מרשרשים.

פולין 1986, היא ארץ של פאראדוקסים ותהפוכות; עשירה באוצרות הטבע — ודלות שורדת בה. מפותחת ומפגרת היא מלקקת את פצעיה מתקופות שונות, ארץ שתקופת עצמאותה הקצרה שבין שתי מלחמות העולם — 20 שנה בלבד — היתה אפיזודה חולפת במסכת שיעבודה לשכניה. ארץ זו היא בשבילי ארץ מוכרת וזרה, קרובה ורחוקה, ידידותית ועויינת, מעוררת געגועים עזים וכאב חד, מעוררת עניין, פליאה ותדהמה.

כשעזבתי את פולין, לאחר שלושה שבועות של שהות בה, פגשתי בשדה התעופה איש ישראלי שקט ומאופק, נושא מזוודה קטנה ותיק ריק למחצה, ללא מתנות וללא מציאות, רק את ההכרחי ביותר. הוא עמד בניגוד לכל הישראליים האחרים, שהיו עמוסי מטען, ומישהו מהעומדים לידו שאלו: „אתה בא מפולין? לשם מה נסעת לשם?"

האיש ענה: „לא לפולין נסעתי. נסעתי לאושוויץ. לאושוויץ ולעיירה שבה נולדתי. כל היתר אינו מעניין אותי."

הבנתי בו מהערה. הבנתי לרוחו.

ואני, ה מ ק ו ם לא ביקרתי באושוויץ, כי אושוויץ זכורה ומוכרת לי יותר מדי.

השאלה שנשאלה הרבה בפולין היתה: „מתי עזבת את הארץ הזאת? מתי עזבת את פולין?" על השאלה הזאת אינני יודעת לענות. מתי עזבתי? „פולין היא שעזבה אותי." אני אומרת, והם נבוכים. „כשהייתי כאן, באותם המקומות האיומים, האם היתה זאת פולין? ארץ, שהפקירה את תושביה. לא יכולתי לחזור אליה. העלבון, ההשפלה והרוגז גדולים מדי היו. חשבתי אז, שרגלי לא תדרוך כאן לעולמים." אנשי השיחה שלי נדהמים. „כל פולין סבלה", הם אומרים „גם אותנו רצו לחסל. סדר העדיפויות של הנאצים היה: יהודים, צוענים, פולנים...". זה מה שהם אומרים. ועוד הם אומרים, שרבים סיכנו את חייהם בשביל לעזור... לא מדברים כאן עד הסוף. לא מביאים עובדות ומיספרים. לא מבררים דברים. הכל חד־צדדי, מטושטש, לא אמור עד הסוף.

אמר לי אינטלקטואל פולני: „מי שמזהה את העם הפולני עם השלטון הפולני, אינו יודע מה הוא שח. העם שלנו הוא נגד השלטון, השלטון כפוי עלינו, אינו מייצג אותנו." האיש האומר זאת הינו קתולי דתי, ידיד ישראל, נמשך ליהודים, לישראלים, שאותם הוא פוגש בכינוסים שונים בחו"ל, מתוך הזדהות, מתוך רגש של שותפות הגורל, הערצה ופליאה על מה שאנחנו עשינו. הוא מסוכסך עם השלטון, חי בבדידות ובמרירות.

במדינה הקומוניסטית הזאת, במשטר האתאיסטי, הכנסיות הומות אדם. אנשים זורמים אליהן לא רק בימי ראשון, אלא גם בימי חול. צעירים ומבוגרים, זה מקום המחאה שלהם ומקום הנחמה. כאן שואפים עידוד. הכנסייה, כידוע, תמיד שיחקה כאן תפקיד חשוב. אלא שהיום היא שינתה את מגמותיה. בהשפעת האפיפיור, — כך סבורים כאן כולם (אין מדברים בכנסיות על הבגידה בישו ועל צליבתו. מדברים על כך, שישו היה יהודי ושאימו, האם הקדושה שהיא הפטרונית של פולין, Matka Boska גם היא היתה יהודיה. זאת מהפכה אדירה בתפיסת העולם).

ובכל זאת, הדיון אינו נמשך. מחוץ לתחומי הכנסייה איש אינו מעז לדון בשאלות אלה, ללבנן ולבררן עד הסוף, הן טאבו.

רופא צעיר לקח אותי במכוניתו הקטנה (מכוניות קטנות אלה ממלאות את כבישי פולין, קוראים להן Maluchy כלומר פיצפונות), לקח אותי ל־Nowa Huta, שכונה הצמודה לקרקוב, העיר בה נולדתי.

בנובה הוטה הוקמו כנסיות גדולות וחדשות. אלה הם היכלי דת מפוארים. לכנסייה יש המון כסף, העם חי בדלות ובדוחק, תורם לכנסייה ביד נדיבה.

בדירתם הנאה בנובה הוטה (אותה קיבלו כנס, הם אומרים, כי לדירות מחכים כאן עשר, חמש עשרה ואפילו עשרים שנים), אנו יושבים ומשוחחים. אשת הרופא, אשה צעירה בלונדית, חמודה, מורה לגרמנית, בת לאנשי ההרים, גורלים, החיים עד היום בהרים. הכפריים מצבם טוב, והם עוזרים למשפחותיהם בערים.

הרופא ואשתו נפגשים לראשונה בחייהם עם אדם „משם" — הם אינם אומרים במה מלא את שם ארצנו. איש לא לימד אותם בבתי הספר, שארץ כזאת בכלל קיימת.

איש לא טרח להשלים את סיפורם של ניצולי המשפחות היהודיות שחיו כאן, בארץ הזאת, מאות בשנים, ששרדו לפליטה הלכו לחיות סוף סוף באותה „פלסטינה". פולנים רבים, עימם נפגשתי הפעם, אינם יודעים דבר על הארץ שלנו. אחרים חושבים, שזוהי מעין גלות פולנית.

העיר קרקוב שחורה ומוזנחת. זוהי עיר יפהפיה. בכיכר המרכזית שלה עדיין נשמע בכל שעה, הניגון המקוטע ממגדל כנסיית מריה הקדושה. אך הזיהום מכרסם בה ללא רחם.

תינוקות מתים בפולין באחוזים ניכרים מאוד. תוחלת החיים קצרה. לא קל להיות פולני.

חיים בשקר מתמשך

בקרקוב נשאו אותי רגלי ברחובות המוכרים, בפארקים, בפלנטי, נסעתי בחשמליות הישנות, כפי שהן היו אז, בילדותי. גרנו באיזור הפולני, ברחוב שקט, מול מנזר. הבית עומד מול המנזר, כמו אז, ורק דיירי הבית התחלפו. שכנה אחת, היום אשה קשישה, זוכרת אותנו מאז. בתור ילדים בילינו הרבה על המרפסת, מול ביתה. בהתרגשות היא נזכרת: „היו שלושה ילדים, שתי ילדות וילד... האם את הגדולה או הקטנה שבין הילדות?"

לא הרחק מכאן; ברחוב קרובודרסקה 70, היה לאבי בית. בית מגורים בעל שלוש קומות, שאת דירותיו השכיר. ולמטה בקומת קרקע היה לאבי משרד, וגם החצר הגדולה היתה שייכת לאבי. אנו, הילדים, אהבנו לשחק בה. בסוכות, היה אבי מקים לעצמו סוכה בודדת, ואנו, הילדים, היינו מקשטים אותה. עתה אני עומדת מול הדלת, שהיתה פעם מובילה למשרדו של אבי. ונדמה לי, שעוד מעט תיפתח הדלת ואבי, גבוה ואיתן, צעיר עדיין, ייצא ויאסוף אותי אל זרועותיו...

שקט מסביב, ורק ליבי דופק. החצר מטופחת, גן ילדים כאן היום. אני עולה במדרגות, ועל אחת הדלתות, רואה את השם: לדוון. איני מאמינה למראה עיני. הוא, לדוון זה, היה איש המחתרת הפולנית, נלקח לאושוויץ ושם נורה. מי יכול לגור כאן? זה בוודאי הבן, שהיה אז ילד קטן. מה אגיד לו? ביד רועדת אני מצלצלת בדלת. אין איש. אני נושמת לרווחה. יורדת. בשער הבית עובר איש קשיש. החלטתי לפצות פה.

„הרבה זמן אדוני גר כאן?", אני שואלת.

„אוי, הרבה", הוא עונה לי „אולי חמישים שנה, או יותר."

„ואדוני זוכר מה היה כאן מלפנים?", אני מראה על החצר והמשרד.

„בוודאי שאני זוכר", הוא אומר לי, „משרדו של ארון ויינפלד היה כאן."

אני עומדת ואיני מסוגלת לדבר. „אני בתו" אני אומרת לבסוף.

הוא מביט בי, מסרב להאמין, אחר כך קורא לאשתו. האשה באה, ומסתבר, שהיא זוכרת את כולנו, בשמותינו. איזיו, לושיה, מניושיה. „איפה כולם?" היא שואלת.

„את אינך יודעת? אינך יודעת מה קרה כאן ליהודים?"

הם מהנהנים בראש. „מה יכולנו לעשות?", הם אומרים. „גם אנחנו היינו בצרות."

אני פונה לכיוון מרכז העיר. כאן נדברתי עם אשה, ששמה הפרטי ושם המשפחה שלה אינם מרמזים על מוצאה היהודי, אך היא בוגרת הגימנסיה העברית בקרקוב. היא חיה כאן בשקר מתמשך. כשנפטר בעלה לא מכבר, קברה אותו בבית קברות נוצרי „כדי למנוע אי־נעימויות, למנוע בעיות מיותרות...".

יש כאן עוד כמוה, נשים יהודיות ש„אינן רוצות לעורר בעיות", נשים צעירות עדיין, חיוניות, ומוכשרות: רופאה, עורכת דין, נשים בודדות, ללא ילדים, ללא המשך.

רקטור האוניברסיטה – והרוקח הפולני

האוניברסיטה היגלונית הוותיקה הומה אדם. בקומה השנייה של הבניין הראשי, בקולגיום נובום, מתקיים הכנס הבינלאומי, המוקדש לנושא „האוטונומיה של היהודים בפולין הקודמת, במאה הי' 17". מתכנסים כאן פרופסורים פולנים וישראלים רבים ומספר פרופסורים מארצות אחרות. האולם מלא. גם צעירים. צעירים אלה שבאמצעות הכנסייה מתעניינים ביהודים ובישראל, נמצאים כאן. בין הפרופסורים הישראלים פרופ' משה אלטבאואר, שלפני חמישים שנה ויותר — ב־1934 — קיבל דוקטורט בסלביסטיקה בין כתליה של אותה האוניברסיטה, ועתה, ב־1986, מחדשים לו את הדוקטורט.

הטקס הנפלא של חידוש הדוקטורט מתקיים בקולגיום מאיוס, בחגיגיות עילאית. והמעמד מרגש ביותר. ציבור הנוכחים נחלק בערך במחציתו לאורחים הישראלים ולמארחיהם הפולנים. כאיש רגעי שיא, שרבים מהנאספים לא ידעו כמותם, מקהלת גברים פותחת בשיר בלאטינית, רקטור האוניברסיטה בגלימתו האדומה מברך. הפרופסור שלנו עונה. דמעות עולות בעיני רבים. לבסוף מסיימת מקהלת הגברים בהימנון הפולני: Jeszcze Polska nie zginęła: עוד לא אבדה פולין. ואני, עם דמעות בעיניים, מצפה: האם ישירו גם את התקווה? אך כנראה, שאני דורשת יותר מדי.

בבית המרקחת הקטן שבעיר קרקוב, היתה מהומה נוראה לפני שנים רבות, אז. כשהעיר קרקוב היתה בירתם של הנאצים והמושל הנאצי ישב כאן בגאוותו בארמון וול המפואר, אנו, יהודי קרקוב, היינו כלואים בגיטו. הגרמנים הרגישו כאן כמו בבית, השתוללו ובילו בנעימים. ואנו נאבקנו נואשות על כבודנו הרמוס ועל חיינו. קבוצת צעירים יצאה אז מן הגיטו, תיכננה וביצעה התקפה על קפה צגנריה, שהמה...

(סוף בעמ' 16)

סנדו דוד

מַרְאוֹת הַיָּם

עַל פְּנֵי הַיָּם מַבְהִיק הַשַּׁחַר.
מֵיתְרֵי נֵבֶל מְתוּחִים —
הָאֲוִיר הַכָּחֹל שֶׁל הַיָּם.

קוֹל הַמַּיִם עוֹלֶה מִמַּעֲמַקִּים.

..

קַו רָקִיעַ —
מִפְלָט אַחֲרוֹן לַמַּבָּט.
מִפְגַּשׁ הַדּוּמִיּוֹת.

קַו רָקִיעַ
מַכְבִּיר כְּחֹסֶר וַדָּאוּת.
הוּא נֵטֶל הַמֶּרְחָק.

קַו רָקִיעַ.
מַטֶּה לַהֲוָיוֹת.

..

יָם עָצוּם.
הַיָּם הַמַּרְגִּיעַ
נָמֵס בְּגוּפָהּ,
מֶלַח הַגּוּף סוֹפֵג לַחוּת הַבֹּקֶר.

מִכֵּיוָן רְסִיסִים עוֹלֶה שֶׁמֶשׁ חַלְמוֹנִית.
צֶבַע חַם
מְעוֹרֵר כִּשְׁאֵלָה...

הַיָּם נוֹסֵף שַׁלְוָה.
הַיָּם נִפְתַּח כִּמְנִיפָה.

אילן שיינפלד

שירה, יוגה ועקרון הממשות

עמוס לויתן, נסיעה עירונית
ספרית פועלים, 1986.

עמוס לויתן הוא משורר, המקפיד לפרסם מעט. ספר שיריו החדש, „נסיעה עירונית", הוא רק ספרו השלישי במספר. לאחר „לילה ועלים", (ס. פועלים 1962) ו„ארץ נער" (הקיבוץ המאוחד, 1983). מיעוט הפרסום מקביל לנזירות הלשון ולצמצום העולם השירי בספריו, מהם מצטיירת מגמה של צמצום רב ושל נזירות גוברת.

אבדן נופי הזיכרון

בספרו הקודם, „ארץ נער", הועמר הקיבוץ, אותו עזב זה מכבר, כנוף הנטוע בזיכרון, למול מציאות שהיא מחוץ לגדרו של קיבוץ. הקיבוץ הצטייר כעולם גדור, תחום ושולל חידות, למול הנוף החיצון לו, הפרוץ ומשוחרר. ועל כן גם המלא יופי. נוף חיצון זה, המעומת, כאמור, עם הקיבוץ, תואר גם כמקום היחיד בו ניתן לחיות מתוך ספונטאניות יוצרת, מתוך ייחודיות ומתוך חיוב החיים.

לפי שכך היו פני הדברים בספרו הקודם, מצפה הקורא למצוא בספר „נסיעה עירונית" שירה גדולה על חיוב החיים ועל מציאת האושר בעולם החוץ־קיבוצי. אולם, כיוון שכאן שוב אין נוף הקיבוץ עומד כאפשרות קשה למול הנוף האחר והעירוני, וממילא מתבטל הניגוד, פוחת כאן גם חיוב הנוף העירוני. יותר מכך, תחת מה שנדמה היה בספר הקודם כניסיון לפרוץ את התחום והגדור, על מנת לחוות עד תום, בא בספר זה הניסיון לתחום גם את המציאות העירונית, לרדידה ולאפסה, כמתוך אמונה בודהיסטית, כביכול, לפיה עם איפוס הממשות ניתן יהיה להגיע אל מישור האטמן, או אל מישור התודעה הצלולה, הנקייה מסייגי החושים והרגש, כלומר — אל המוחלט.

איפוס הממשות בספר זה מתחיל בהבעת ריפיונה של הלשון ואבדן כוחה. השירה, כותב עמוס לויתן בשיר „הצירה מן השירה", הפותח את ספרו, „אפשר היה חור שחור ביקום הגלקטי של המילים. שם כשל כוח הדיבר לפרוץ מכפנים." ואם כאן יש עוד חיוב איפוסה של הלשון, משום שמאיפוס זה עולה שירה, הרי שבשירים אחרים גם חיוב זה אובד. שהרי, בשיר „מהו ריח העולם" נאמר, כי לשון השירה מציירת רק דמוי עולם, איזו ברייה תמוהה, ובמילותיו של לויתן: „מהו העולם? כלום טעיתי לחשוב שהוא שם,/מעבר לבריה הזאת".

אחר איפוס הלשון והשיר בא ריקון העולם מן הלוגיקה. כך, למשל, בשיר הסרור באופן לוגי דווקא, באנאפורות, „קולוקוויאל 2", כלומר — ריבורון 2, או שיר העושה שימוש בלשון ריבור:

כטל את המתגים את האותות הסימנים
כטל את הצמתים את הפסוקים הקשים
כטל את המקרה את ההכרח הלא־נמנע
כטל את הפרטי את הכללי המסקנה.
רוקן את התכולה.

לאחר מכן בא איזכור נופי הקיבוץ שאבדו. שוב, כמו קודם, גם כאן מתוארת האחיזה בנוף הקיבוצי כאחיזה בברייה שירית, ששוב אין בה ממש. „זו חלקתי אמרתי: אמת המים, / תחום המורע..." ואז — „כך הם הדברים על ספר./ כך היא מציאות הזויה". כך, בשיר „זו חלקתי אמרתי", ובשיר „כבר אין לי אחיזה" שוב איכור האחיזה בנוף הקיבוצי. עם איכור הלשון: הוא אומר „כבר אין לי אחיזה במה/ שנאחזתי" ומוסיף — „עתה אני נשמט מן השמות/ עתה אני נשמט מן השמות כולם".

עם איפוס הלשון והשירה ואבדן נופי הזיכרון, עולה כאן גם חיסול האהבה, דיכוי היצר, שבירת מסגרות הקיום היומיומיות. „אין עוד חלקי בדברים החוזרים / אין עוד חלקי בדברים הנשנים", כותב לויתן. „אין עוד חלקי בשיגרת מעשים. אויה/מחוץ לכל אלה אני." אומר אויה. אך גם צער זה ממותן מיד בשיר שלאחר מכן, הכותב „לחוש על חוד את הכובר הנורא של ההריסות/ובלבד שלא יהא זה כוכרו של הלא כלום." כלומר, שיר המבהיר, כי את פעולת ריקון הממשות והריסת המותחם עושה המשורר במודע, ולו בשביל לחוש ולחוות משהו.

הככות העירומה של מציאות

הפרק השלישי של הספר מביא את המציאות הנגלית בנסיעה העירונית. זוהי מציאות, בה מצויים הדברים כולם במורגת הקיום האחרונה והנמוכה שלהם, טרם כלייה. קנה קש, פחית מעוכה, ציפור מתה, וגם קפה זול ברחוב אלנבי, מוכרים ישישים הסוחרים בטוסטר מקולקל ובאריג כלה ברחוב תל־אביב, פסולת שפוכה וניירות פיה, כל אלה הם פרטי המצאי העגום של הנוף העירוני המתואר כאן. ותחת כל אלה, תחת לקט זה של דברים נמוכים, מתבהר הטעם לליקוט והוא השאיפה להגיע למקור החיים המתחרשים של הדברים, לנקודת ההיפוך. בו כל הפסולת מחמוזרת ומתחילה לחיות חייה מחדש. איך כותב לויתן: „שם יש כוח לקני־קש, לפחית מעוכה / לחומרים מתחילים מחדש".

או — אז מתברר, כי הכעור משתלט לא רק על הנוף, אלא גם על המשורר עצמו. וגם כאן, מתוך בחירה להתמודד עם הכעור והבלה, על מנת „לכנוס את רוחי/ מכל מנוסותיה אל רגע יחיד." ועם מציאת הנפש, למצוא גם את אמת הממשות, את מה שמעבר לשקר המילים וכזב החושים.

אולם, גם זה אינו סוף דבר. שהרי, עם ביטוייה של כמיהה זו אל האמת המוחלטת שבלב הדברים, מעבר לתחגשמויותיהם הארעיות, מבטא המשורר גם את ההכרה, לפיה אין האדם יכול להגיע אל איזו ידיעה פנימית של העולם, אלא לידיעה חיצונית בלבד. וכי ככל שנמחקות המילים וככל שמונסגים המראות, קרבה השתיקה, כלומר, הכישלון. וכי המשורר, הכרח לו לחוות כישלון זה כדי לקבל בפיו — ואני מצטט — „משב מטהר". אלא שלבסוף, אחרי איכור הממשות וחוות הכישלון, בשיר הסוגר את הספר, כותב לויתן:

והמלאות נעשית קלושה, והחשכה
מעבה, ושמות הדברים, שידעתי מכשרי,
הם עתה הכהובים קרים וכבים בתודעתי.

והיא ראשית החטא

„נסיעה עירונית" הוא ספר שירים מגובש ביותר. נושאיו מותווים ורציפים, העיסוק בם אינו המקצי ונעשה עד תום. גם הלשון משתלבת במתואר ומשרתת אותו היטב. והראייה, אם בספר הקודם, בו היה עדיין חיוב העולם, הופיעו מיטונימיות, פרטי נוף, ששימשו גם כמטפורות, הרי שכאן אף לא זה, אלא לשון נזירית, רזה, חסרת חיוויים סובייקטיביים, בהירה וצלולה עד מאור.

לפיכך, לפי שספר זה הינו מגובש מצד עצמו, ומגלה משורר מינורי, אולי, אך מגובש להפליא, אי אפשר לטעון כנגדו שאינו רציני או שאינו שלם. אולם, דווקא נקיון זה באמירה והתמד העיסוק בנושאיה, מעלים כי ביתר־שאת תמיהה, החוזרת ונשנית עם קריאה בספרי שירה נוספים, הרואים אור אצלנו בשנים האחרונות. יודעני, מאז ימי הריאליזם הסוציאליסטי בספרותנו, תמיהה מסוג זה נתפסת תמיד כמסוכנת. ובכל זאת אני תמה, האם באמת הכל נורא כל כך, והאם — לאשורו של דבר — לאחר שלמדנו כבר, כמאה המסוכסכת שלנו, את טיב כוביה של הממשות, את רמיות הלשון ואת להטוטי התודעה — דרך המדע והפסיכואנאליזה, הטכנולוגיה והבלשנות המודרנית — האם בכל זאת אנו מוכרחים להיסוג אל המדרגה הנמוכה של הדברים, מוכרחים לקבל עלינו את הכעור והבלה, המסואב והמונמך, מתוך השאיפה המשונה, שימיה כימות עולם. לגעת באיזו אמת גדולה, או לחיות איזו מהות פנימית, עמוקה ונסתרת, החוביה בריק אליו הולכות כל המילים.

ובמילים אחרות, האם אנו צריכים, מכוחה של האמנות המודרנית, לקבל על עצמנו את המכוער כנור רינם של רודפי האמת, ולהסתפק בכך. או לקבל את שבירת הממשות כמין יוֹנים מודרניים. המתרכזים בצמצום העולם לנקודה היחידה בה הוא חדל — וממנה הם מבקשים לנסוק אל איזו מוחלטות? והרי גם היוגי יודע, כי עם כל ליקוייה נולד אל הממשות ובה עליו לפעול, בתוכה יש לו תפקיד לעשותו וחיים לממשם. הוא יודע, כי רק אם ימלא ייעודו זה יגיע אל המישור הגבוה של התודעה. ואם היוגי כך, מדוע צריכים אנו ללכת שבי אחר השבר, אחר החיסול והכלייה שמציעה לנו השירה המודרנית, במקום לבקש, תחת זאת, דווקא לחיות בעולם הממשות, החזוי, הכזוב, חלקוי, הארעי, אך גם מלא היופי שלנו?

איתן קלינסקי

תרצ"ו—תשמ"ו

בְּשִׁלְהֵי תרצ"ו הִתְיַצַּבְתִּי בְּחִתּוּלַי בֶּן־יוֹמוֹ
בְּמַכּוֹת הָאֵשׁ מְגַשֵּׁשׁ בַּאֲפֵלַת גַּחֶלֶת,
בתש"ט לְבַשְׁתִּי מַחְלְצוֹת בְּרִית־מִצְוֹת
טוֹטָפוֹת תש"ח בִּבְשָׂרֵי כּוֹרְכוֹת אוּדֵי־עַמִּי.
בְּיֶרַח חֶשְׁוָן תשי"ז כְּבָר עֲטַרְתִּי מַחְלְצוֹת
מַדִּים, שֶׁסַּסְטָ
אָבִי בתש"ח — לְהַטְמִין עֲלוּמֵי רֵעַי בְּקֹדֶשׁ,
אֲלֵיהֶם

שַׁבְתִּי בְּיֶרַח אִיָּר תשכ"ז לְהַגְמִיא
בְּמִזְבַּח הַחוֹלוֹת נִצּוּלֵי תשי"ז.
בְּיֶרַח תִּשְׁרֵי תשל"ד נִקְרֵאתִי לַהֲווֹת
חֲתַנֵי דָּמִים.

שתשכ"ז נָתְנָה לָהֶם עוֹד שֵׁשׁ שְׁנוֹת חַיִּים.
בתשמ"ב עַד תשמ"ו נִקְרֵאתִי לַעֲלוֹת
עָטוּר שֵׂיבָה מֵהַמִּדְבָּר לְהַטְמִין בְּשַׁעֲרֵי
צוֹר וּבִירוּת מֵאַסְפֵי עֲלוּמַי
וּבְחֵיקִי קַרְנַן חֹדֶשׁ — מִתַּת חֲלָצַי.
לְעֵת יוֹבְלִי בתשמ"ו
מִמֶּסֶךְ יֵאוּשׁ אָבֹא בִּדְרָכִים
לְרוֹבֵב עוֹרְקֵי מִזְבְּחִי
כָּל יִמְסְכוּ בּוֹ עוֹד קְלָחִים
עֲטוּרֵי תַּלְתַּלִּים וְהוֹכִים.

איזה פרליס

אפריקנר מביט אחורה בצער

אנדרה ברינק: רגע ברוח;
מאנגלית: צילה אלעזר
מועדון קוראי מעריב, 1986

אנדרה ברינק שייך לקבוצת סופרים דרום אפריקאים הלוחמים בעוז ובעקשנות נגד משטר האפרטהייד הנהוג במולדתם. ברומנים שלו עוסק הוא, בדרך כלל, בבעיות ההווה, כאן ועכשיו, תוך הרגשת הזיקה לעבר. בספרו „שמועות על גשם" הגיבור הוא איש עסקים מצליח, צאצא של מתיישבים אפריקאנדרים (לבנים ממוצא הולנדי). כהיגרסיה היסטורית, המשולבת בעלילת ההווה, מסופר על קורות המשפחה: האב המייסד הגיע מהולנד במאה השמונה־עשרה ומאז נאבקו צאצאיו, דור אחר דור, על השתרשותם בארץ.

פרשנים מדיניים אינם מנבאים אריכות־ימים לשלטון הלבן בדרום־אפריקה. תחושת האפוקליפסה המתקרבת נותנת את אותותיה בספרות, והיא מורגשת גם ביצירתו של ברינק, שהוא עצמו אפריקאנר. הצורך הנפשי להתמודד עם העבר אינו מרפה ממנו, שכן זרע הפורענות טמון במעמקי הזמן. משטר האפרטהייד לא צמח בחלל ריק — הוא תוצאה של נסיבות היסטוריות ותנאי הארץ אליה הגיעו המהגרים הראשונים מהולנד בשנת 1652. (כף התקווה הטובה נתגלה על ידי הפורטוגזים במסעם להודו סביב חופי אפריקה ב־1488). מכאן שבחשבון הנפש של ההווה יש להתחקות על שורשיו העמוקים.

לסופר אפריקאנר דילמה כאובה, שכן המיתוס של אבותיו מעלה על נס את גבורתם של חלוצים אלה, שהגיעו לארץ־בראשית, נאבקו עם פגעי־הטבע ועם שבטים אפריקאיים מקומיים ויכלו להם. חלוצים אלה היו חדורי אמונה פרוטסטנטית — התנ"ך בידם האחת והרובה בשנייה. על פי פרשנותם כבשו את „כנען החדשה", ארצם המובטחת, במלחמה נגד האפרטהייד יש איפוא להעביר תחת שבט הביקורת גם את הבסיס ההיסטורי והמוסרי שעליו נשען משטר זה.

היסוד השני הראוי לתשומת־לב הם תנאי הארץ. המחבר מרמז על כך בכותרות הרומנים שלו, המתייחסות לתופעות הטבע: „עונת יובש לבנה", „שמועות על גשם", „רגע ברוח". אמנם שמות אלה ניתנים לפירוש כמטאפורה, אבל יש להבינם גם על דרך הפשט. היבשת הענקית, שעד תחילת המאה העשרים היתה ברובה כתם לבן על המפה, מצטיינת בניגודים קיצוניים המקשים בייחוד על האדם האירופי: ג'ונגל ומדבר צחיח, עונת יובש וגשם שוטף, חום וקור, מישור ורכסי הרים וכיוצא באלה.

כל היסודות האלה מופיעים ברומן „רגע ברוח", שעלילתו מתרחשת במחצית המאה השמונה־עשרה, בעייתה של דרום אפריקה. ששני נזעים מתרוצצים בקרבה, מתגלמת בפרשת אהבתם האסורה של אשה לבנה ועבד כושי. הסיפור פותח בפרק רמוי דו"ח, המוסר פרטים על שני הגיבורים, מלוקטים כביכול מתעודות עתיקות שבארכיוני הכף (קייפטאון) על ידי מספר בן־זמננו. בצורה יבשה וענייניות מתומצתת כאן עלילת הרומן והתרתה הטראגית. לאחר פרולוג זה מתחיל סיפורם האישי של אליזאבת לארסון ואדם מאנטור תוך שינוי זוויות־ראייה, מונולוגים פנימיים של שני הגיבורים וכן קטעי תיאור ופרשנות מאת המספר האלמוני.

אליזאבת, המייצגת את הגזע הלבן במשוואה זו, היא בת משפחה המעורה בכף זה דורות. הווי העיר שנוסדה על ידי מהגרים אלה הוא חיקוי מנהגי המולדת הרחוקה אך בתנאים שונים לחלוטין, אמה של אליזאבת רוטנת „על הארץ הברברית, על הקיום הבלתי־נסבל... על צחיחותו של ישוב־הספר הזה, על המוות השוכן בו." סם אחר של חיי הלבנים הוא הפחד, המאלץ אותם להסתגר בלילות בבתיהם־מבצריהם: „להיות לבן בכף פירושו לחיות בפחד מתמיד. ישנם אויבים כה רבים, ובלילה הם משוטטים באין מפריע." המצודה, החולשת על העיר והגרדומים בכיכר שלפניה אין בכוחם להפיג את הפחד הזה. הסיפור גדוש תיאורי התאכזרות לעבדים השחורים. שכאילו נתלשו מדפי „אוהל הדוד תום". תולדותיו של אדם מאנטור, העבד הנמלט, הן המחשה של דיכוי השחורים בידי אדוניהם.

אף כי לכאורה רובצת תהום בין בת־טובים משכילה וכין עבד כושי נבער מדעת, יש קו משותף באופיים והוא הכמיהה לחירות. אליזאבת מתקוממת על המסורת, על פיה עליה לחיות בבית הוריה בחוסר מעש עד שימצא לה שידוך הולם. כדי להימלט משיגרת חיים על פי מוסכמות המוסר הצבוע, היא נישאת נישואים הפוזים לחוקר־יבשות שוודי בשם לארסון, והיא נלווית אל בעלה כמסעו לארץ לא־נודעת, מעבר לתחום מושב הלבנים בכף. לאחר כשלונות שתים של משלחת החוקר נותרת אליזאבת בודדה בלב הג'ונגל ושם מוצא אותה העבד הנמלט, הנודד זה שנים אחדות, הרחק מישוב בני אדם ונמק בבדידותו.

סיטואציה זו דומה בקווים אחרים לרומן „גדילי עלים", מאת הסופר האוסטרלי, חתן פרס נובל לספרות, פטריק ווייט. בסיפורו של ווייט נופלת הגברת הלבנה בשבי ילידי־הארץ הפראיים ואסיר לבן נמלט, המסתתר אצלם, מוביל אותה בחזרה לעולם הציוויליזציה. בדרכם הקשה נקשר קשר אהבה בין הגברת למצילה, אבל קשר זה אינו יכול להתקיים בחברה המתנגנת אליה שבה הגיבורה.

בסיפורו של ברינק הדגש הוא על הבדל הצבע והגזע, המכתיב ממילא גם את הפער המעמדי. אפילו אהבה לוהטת, הפורחת ב„עולם בראשית", אינה יכולה לעמוד בפני חברה ממוסדת, הבנויה על בסיס ארגונה הלבנים ועבדות השחורים. „במשך כל הזמן הזה לא היינו אלא גבר ואשה, שני אנשים לבד בישימון. מעתה ואילך ינסה הכף בכל כוחו לעשותנו לבנה ושחור".

אולם לפני סיומה הטראגי של הפרשה חווה זוג הנאהבים אודיסיאה של מסע־הפתקאות, דרך הבלי ארץ פראיים ושוממים, במקום שהישרדותם היא מאבק יום־יומי ומעשה־נסים. כאן היבשת הלא־ידועה משמשת בתפקיד של „נפש פועלת" שלישית, בנוסף על שני הגיבורים. המחבר מרבה בתיאוריה ורב והצומח, היובש והגשם, מדבר צחיח ונהר עולה על גדותיו — כל אלה הם אתגר לזוג הנודדים, על קו הקץ בין החיים והמוות.

כאן מובלט ההבדל היסודי בין בעלה של אליזאבת לבין הכושי יליד־הארץ. החוקר המלומד, מצויד בכל אביזרי המדע הידועים באותו הזמן, מנסה לחרוח ליבשת מבחוץ ולסענח את רזיה בשיטה מדעית. הוא

(סוף בעמ' 18)

בקריאה חוזרת

משיח לא בא

סמדר פלד

רות בלומרט, המלאך, סיפורים
הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשמ"ד

רות בלומרט

קריאה בעשרת סיפוריה הקצרים של רות בלומרט, אשר קובצו לפני כשנתיים בספרה „המלאך", מציגה בפני הקורא מיגוון יצירות שתוכנן מקורי. הקו הבולט והמייחד ממבט ראשון את אוסף הסיפורים. הוא דווקא „ריח הגלות" העולה מהם: למרות שהארצות בהן מתרחשים הסיפורים הינן שונות ורחוקות, בחלקן, זו מזו, מיבשת אמריקה ועד ארצות ערב, הרי שהנושאים והבעיות המאפיינים את חיי היהודים בגולה באופן כללי, הם המכנה המשותף כאן. בין הבעיות החוזרות בסיפורי הקובץ: מתחים בין אמונה לכפירה, התמודדות עם נסיונות לכתוב וליצור בגלות, כפיפות לעול וניסיון לפרוץ אותה. נושאים אלה מופיעים בדרך כלל בסיפורים כאשר הם משולבים זה בזה, ובונים על־ידי כך את אחדותו התימאטית של הקובץ.

לעומת יסודות אלה, המקשרים בין הסיפורים, קיים חוסר אחידות ברמת הכתיבה בין סיפור לסיפור — תופעה הפוגמת ביופיו ובאיכותו האמנותית של הקובץ. ניתן להדגים זאת על־ידי עיון בשניים מן הסיפורים, שימחיש את הבדלי הרמה ביניהם. „אותות חרשים" הוא סיפור, שגרעינו מקורי ומוצלח, אך עיבודו של גרעין זה לוקה בחסר, באופן המדגים כיצד ניתן „לבזבז" רעיון בלתי־שיגרתי. הסיפור מתאר אדם מסתורי, בעל שם סימלי — דוד משיח — המציע למנהל חברת־פירסום מצליחה בניו־יורק להשתמש בדיו עתיקה בעלת תכונות פלאיות. מודעה מסוימת שתודפס בדיו זה תקבל משמעויות שונות על־פי הקוראים בה: יהודים יקראו בה באותיות זהב על ביאת המשיח, ומי שאינם יהודים יראו אותה כמודעת־פירסום רגילה, שאותיותיה שחורות. הבטחתו של דוד משיח אכן מתממשת, והמסר הכפול של המודעה מניב תגובות שונות, לפי הקבוצות השונות שאליהן משתייכים קוראיה. בסיומו האירוני של הסיפור, מסלקת מודעה זו את מקומה לאחרת, המשכיחה אותה מן הציבור.

גרעין סיפורי זה, אשר בצד משמעויותיו הריאליסטיות הוא עמוס סמלים מיסטיים, נפגם בשל הפרטים המיותרים הרבים המועמסים עליו, כגון ריבוי התגובות על התופעה המתוארת בסיפור. גם חוסר העקביות בצורת המסירה של הסיפור, שבמהלכו עובר הקול המספר מגוף שלישי לגוף ראשון, מוסיף אי־בהירות בלתי נחוצה לסיפור, וככך מוחמץ הפוטנציאל העשיר שהיה טמון בו.

תופעה שונה בתכלית נגלית עם קריאת הסיפור שעל־שמו נקרא הקובץ, „המלאך", המתאר תינוק מופלא, שנולד למשפחה יהודית־אמריקאית והתגלה כבעל־יכולת לדקלם קטעי־משנה מיד לאחר לידתו. אימו של התינוק, השבויה בכבלי מערכת המושגים האמריקאית המודרנית, ניסתה בכל כוחה להתעלם ממשמעותה של תופעה זו, משום שכל שרצתה היה תינוק ככל התינוקות. זהו מוטיב ידוע בספרות העולם: הופעתו של יסוד על־טבעי (ותי או מיסטי) בהקשר חילוני מודרני. המעורר דחייה, רצון להרחיק ולהתעלם מן התופעה המאיימת על עולם המושגים המקובל. מוטיב זה חוזר, למשל, בשיריו המוקדמים של דוד אבידן, „הכתם נשאר על הקיר" ו„עץ ירוק בוער ולא אוכל", המלגלגים על אותה חרדה מפני הבלתי־מוכר: „ותיזו מים / מצינורות גדולים / ולא עזר. / הביאו חול / וניערו על ענפיו / ולא עזר. / עץ ירוק בוער ולא אוכל / בוער ולא אוכל. / [י־־ין] ומישהו אמר צריך לרמוס".

בלומרט בונה רעיון זה בעזרת תגובותיהן של דמויות סטריאוטיפיות לתופעת התינוק, בין אם זו האם המבוהלת, רופאו של התינוק או הרב אליו הוא מובא. בסיפור זה נוצרות אנאלוגיות מעניינות בין הישן לחדש, כאשר התינוק מייצג את הישן, המנסה להיאחז במציאות החדשנית, בעוד שהקירמה, המיוצגת כאן ברמויות ובאביזרים שונים, נלחמת בו וגוברת עליו. גישה זו, המבטאת את התפיסה הכללית של הקובץ, מובהרת בסיפור זה בצורה מוצלחת ביותר, בזכות מיגוון האמצעים המופעלים בו (הדמויות ותגובותיהן, האנאלוגיות והסמלים) ובזכות ההצלחה ליצור מבנה סיפורי מסקרן ורב־מתח.

בשני סיפורים אלה, השונים זה מזה ברמת כתיבתם, בא לידי ביטוי רק חלק משפע הנושאים והרעיונות המצויים בקובץ, המומלץ בהחלט לקריאה, ולו בזכות זווית־הראייה הבלתי־שיגרתית הגנבית בו.

גשרים של נייר

(סמינר של סופרים עולים בנווה־אילן)

כששים סופרים שעלו לישראל בשנות בגרותם והם ממשיכים לכתוב כאן כל אחד בלשונו (אנגלית, צרפתית, ספרדית, יידיש, רומנית, רוסית, ליטאית וכו'), התכנסו במרכז הנופש של מושב נווה־אילן למשך שלושה ימים, להשתתף בסמינר שנושאו המוגדר היה „שילוב תרבויות במדינת ישראל. היו שם גם סופרים עברים — בין סופרים שאף הם היו פעם עולים חדשים ובין סופרים ילידי־הארץ. הסמינר, השני במתכונת זו, אורגן על ידי התאחדות הסופרים, המשרד לקליטת עליה, הסוכנות היהודית ומשרד החינוך והתרבות/המחלקה לחינוך מבוגרים.

בין הנושאים שנדונו במסגרת זו היו: ביקורת הספרות — היחס לנורמות אמנותיות שונות: תפקידו של מוסף ספרותי בארץ קולטת עליה; דמותו של בן־גוריון — מציאות ואגדה; על התיאטרון היהודי; השתקפות המציאות הישראלית ביצירותיהם של סופרים זה מקרוב באו; תהליך הקליטה הרוחנית והתרבותית של הסופר העולה מחויבות או אינדיווידואליזציה בספרות שנות הארבעים והחמישים. בסיום הסמינר התקיים דיון על הנושא: כיצד יכולים הסופרים העולים לתרום למערכת האולפנים וקליטת עליה.

התכנית היתה אכן מגוונת ועשירה. היו דיונים במישור תגותי־רוחני, התייחסות ליצירה הספרותית כיצירה, דיון בבעיות מרכזיות של הספרות בישראל מכאן — ועיסוק בבעיות קונקרטיות וחומריות של הסופרים העולים מכאן. אם במישור הראשון ניתן לציין כי השיחות עמדו על רמה נאותה ואף תרמו לבירור וליבון בעיות שונות הנוגעות לא רק לסופרים עולים אלא לקהל הסופרים הישראלים בכללו, הרי שבמישור השני ניתן היה רק להשמיע דברי ביקורת על המצב הקיים ולהעלות משאלות־לב. האנשים המרכזיים המסוגלים לקבל החלטות ולשנות פני הדברים לא היו במקום. אולי כשיקבלו את הדו"ח על הדברים שהושמעו במסגרת הסמינר, יתנו דעתם ביתר רצינות על הבעיות שנתעוררו.

היו לנו כשנים האחרונות שיחות שונות עם שרים, מקירים בכירים ועסקנים על בעיותיהם של סופרים שעלו לישראל והפיתום תלונות רבות על דרך קליטתם. שמענו מפיהם של הממונים על עניין הקליטה כי אין הם מכינים על מה אלה מתמרמרים — הרי איש אינו סובל חרפת רעב במדינת ישראל...

נכון הדבר שהמשרדים לקליטה עליה של הממשלה ושל הסוכנות מגנסים לספק את צרכיהם החומריים של העולים, אך אין הם מודעים לצרכיהם הרוחניים והתרבותיים של הסופרים שהם עולים חדשים. וצורכיהם אלה הם רבים וכבדים.

כמובן, שאיש אינו יכול לדרוש מהם לעשות „הסבה לשונית" ולעבור לכתיבה בעברית. חובה עליהם לגמור את האולפן ללמוד עברית במידה מספקת כדי להסתדר בחיי היומיום. אך שום בר־תרבות לא יעלה על דעתו כי מי שכתב כל ימיו, עד גיל 50 ואפילו עד גיל 30, רוסית או אנגלית, יוכל בין־לילה להיעשות סופר עברי. המוכשרים והזריזים ביותר יוכלו אחרי האולפן לכתוב רשימה לעתון, אך בשום פנים ואופן לא יוכלו לכתוב שירים או סיפורים או רומנים בעברית.

מה אנו יכולים לעשות למענם? לדאוג שיצירותיהם תזכינה לתרגום לעברית ולהוצאה לאור. אמנם נעשו בכיוון זה כמה פעולות, ישנה קרן במשרד החינוך והתרבות ליזום תרגומים כאלה, היתה סידרת ספרים בשם „שבות" במסגרת מפעלי המו"לות של אגודת הסופרים, היו גם נסיונות ספוראדיים של כמה מו"לים להוציא לאור מכתביהם של סופרים־עולים, אך רוב הסופרים העולים נשארו מחוץ לפרוייקטים האלה, בלתי מסופקים ואף מתוסכלים.

גם העיתונים לא עשו די למען קליטתם של הסופרים האלה. במסגרת הסמינר הופיעו שני עורכים שהודו בגלוי כי אינם יכולים להבטיח כלום. האחד אמר כי השטח העומד לרשותו בעתונו מוגבל, והוא מקדיש אותו כל־כולו לספרות העברית המקורית. השני אמר כי אם יגיש לו סופר־עולה יצירה משלו כשהיא כבר מתורגמת לעברית, והיא תיראה לו, יפרסם אותה.

מו"לים לא היו בכינוס ולא היה למי להפנות טענות בתחום ההוצאה לאור. אבל סופר־עולה אחד, יצחק מראס, שהוא דווקא אחד „המאושרים" (חמשה מספריו תורגמו וראו אור בעברית) דיבר על הצורך להקים „מישור מקביל" לפירסום ספריהם של הסופרים העולים. דבריו עוררו הוגו אצל אחדים ותמיהה אצל אחרים. רומה כאילו בעיותיהם של הסופרים העברים כבר באו על פתרונן ב„מישור הראשי".

באשר לליקויים בקליטתם הרוחנית של הסופרים העולים בישראל, יש לכוון אצבע מאשימה לשני הכיוונים: מוסדות התרבות בארץ וציבור הסופרים העברים אינם עושים די כדי לקרב את הסופרים העולים אל היצירה העברית. בתחום הספרות והתיאטרון, אינם מזמינים אותם ואינם משתפים אותם בנעשה בתחומים אלה. אך גם הסופרים־העולים עצמם אינם מגלים להיטות יתירה להיקלט. אינם חיים את חיי התרבות הישראליים, ורובם שומרים על זיקות וקשרים גלויים וסמויים עם ארצות־מוצאם ועם היצירה משם. להקים גשר־של־נייר זה לא יותר פשוט ולא יותר קל מאשר להקים גשר־של־בטון.

איש לא יצא מאושר משלושת ימי הסמינר האלה. איש אינו משלה את עצמו כי הבעיות תבואנה על פתרונן המלא והמהיר. אבל, עצם המפגש היה חשוב לשני הצדדים, השיחות והדיונים הוציאו אותנו מתוך אותו מצב של נתק ובדידות, של זרות וניכור שבו אנו שרויים במשך כל ימי השנה. ההקשבה ההדדית עשויה להתחם בטווח ארוך ליתר הבנה וגם להתגלות קשרים בין נציגי שני הסקטורים, ואם תהיה גם עזרה ממוסדית יש לקוות כי יהיו גם תוצאות.

א.ב. יפה

ראובן עשור

יהודים במבוכה

PETER SICHROVSKY:
"WIR WISSEN NICHT WAS MORGEN WIRD,
"WIR WISSEN WOHL WAS GESTERN WAR".
KIEPENHEUER UND WITSCH KÖLN, 1985.

פטר זיכרובסקי נולד ב־1947 בווינה למשפחה יהודית ועבר כבתב ברדיו האוסטרי. הוא התפרסם בספריו „עסקים בריאים" ו„גלולות מרות", שני ספרי תחקיר על אודות הקשרים המושחתים שבין תעשיית הפרמצבטיקה לבין הרופאים, הרושמים ללקוחותיהם את המרשמים על פי תכתיביה של התעשיה, ולא על פי הצרכים האמיתיים. ספרים אלה עוררו תשומת לב ותוצאו לאור במספר מהדורות. כיום הוא זיכרובסקי כעיתונאי חופשי כברלין, וזה עתה סיים ספר נוסף. מקורי אף הוא, אשר גם הוא עורר מהומה, כאשר החל השבועון „שפיגל" לפרסם סידרה של קטעים ממנו. שם הספר מסורבל במקצת: „אין אנו יודעים מה יהיה מחר, אך אנו יודעים היטב מה היה אתמול".

זהו אוסף של 13 ראיונות עם יהודים צעירים בגרמניה ואוסטריה, כמהלכם הם נשאלים על צידוק הישארותם בארצות אלה, על הסיבות שגרמו להישארותם שם ועל הרגשתם. שהרי, גם אם הוריהם לא טרחו, ברוב המקרים, לערבם יותר על המידה בעבר, הרי שעבר זה מלווה אותם על כל צעד ושעל.

ודאי, כאן תשובות אחידות: כך או כך, מדכאות במיוחד הן תשובותיהם של אותם יהודים צעירים, שנושאי נשואי תערובת לגרמניות או אוסטריות.

וזהו ספר לא נעים וכוטח, הגורם אי־נחת, ומעמיד שאלות יותר משהוא מביא תשובות, עולה בו מצוקתם הנפשית של בן הדור היהודי שאחרי השואה והוסר יכולתם לאחר בקירבם את עוברת היותם יהודים עם הישארותם בגרמניה ואוסטריה. אף כי אין הנושא מוכר משתמע כאן, שהפיתרון היחיד לבעיותיהם של צעירים הוא יציאה מגרמניה ואוסטריה, ועל פי רוב גם עלייה לישראל. מבחינה זו מגיע הספר בעצם למסקנה „ציונית". יתכן מאוד, שבחירת 13 המקרים הללו אוננה אופיינית, אך זיכרובסקי בחר בהם מתוך ראיונות רבים נוספים ומצאם כאופייניים.

פרט מעניין בשולי הספר: חלק מהמרואיינים, ניסה להתכחש לדבריו בספר, אף כי הוקלטו ברשם־קול. מתוך אי־נוחות כלפי קרוביהם ומכיריהם היהודים והלא־יהודים. אין ספק, שספר זה ראוי לתרגום עברי.

מיכאל לוין

דו"ח יאוש

דוד פרי, יומן רמלה.
רשימות של מפקד הכלא,
ספריית הפועלים, 1986.

במשך חמש שנים (1978—83) שימש דוד פרי מפקד בית הכלא הגדול ביותר במדינה. סיפרו נותן לנו אפשרות לערוך ביקור חטוף מאחורי הסורגים. ושבעים ושלוש האפיזודות מהן מורכב הספר יוצרות פסיפס קודר ומייאש של החברה הישראלית ודרכי טיפולה בעבריינים.

הזיק האנושי

האסיר בבית הכלא כפוף למעשה לשתי מערכות חוקים, הנוגדות זו את זו. האחת כתובה ומנוסחת, ומיושמת על־ידי הנהלת בית הכלא, והשניה, הבלתי־כתובה אך נוקשה לא פחות, מוכתבת על ידי מנהיגי האסירים — „הבוסים". אדם המגיע לבית הסוהר מאבד לא רק את חירותו, במקרים רבים הוא מאבד גם את זהותו. שכן, חוסר האפשרות לבודד עבריינים ותיקים מאסירים חדשים ורוצחים ואנסים מפושעים קטנים, יוצר בכלא תנאים בלתי־נסבלים, המבוססים על עריצות וטירור מצד הבוסים.

שלילת החופש, הצפיפות, הסירחון והיאוש מגבירים את האלימות הקיימת בלאו הכי. אסירים חלשים, המחפשים תמיכה וגיבוי, הופכים למשרתים המכבסים, מנקים ונותנים את גופם לחזקים מהם: שלטונות הכלא אינם מסוגלים למנוע אלימות, משכבי זכר ואורגיות של סמים בתוך התאים.

דוד פרי מציג עצמו כמפקד קשוח, אך אנושי. הוא מצטייר כאדם, שמצד אחד חש סלידה מן הכלואים, אך מצד שני כאילו הופנט על־ידי אורח החיים האלים, הקשוח והכואב של אנשי העולם התחתון.

הוא מנסה למצוא זיק אנושי גם אצל גדולי הפושעים, ומשתדל להחדיר מעט אור לעולם המרכא של בית הכלא: מארגן לאסירים טיולים בחיק הטבע, מעלה הצגות בהשתתפות אסירים ומשתדל לארגן קורסים מקצועיים, כדי להעניק סיכוי כלשהו לאסיר המשתחרר. הוא רוגל בחופשות לאסירים ומסייע לבני משפחותיהם במידת האפשר.

למעשה פועל מפקד הכלא במערכת נוקשה, שאינה מאפשרת לו מרחב תימרון רב. הוא מבקר בצורה קשה את הנהלת נציבות שירות בתי הסוהר וממקד את ביקורתו בעיקר בנציב לשעבר, ד"ר ורטהיימר, בו הוא רואה אדם חסר־כישורים, השונא על פיקודיו ו„חולה" על פרסומת אישית. ואשר הגיע לתפקידו משום היותו נושא כליו של שר הפנים ראז, ד"ר בורג.

במהלך הספר אנו נפגשים עם דמויות מוכרות, כמו מיכאל צור שהצליח לשמור על מעמד עצמאי ובלתי תלוי בג'ונגל האנושי של כלא רמלה. מאיר כהנא הגזען, המגיע לכלא, מלווה בהוראות ישירות של ד"ר בורג לתת לו יחס מועדף. „ממשלת ישראל ורשויותיה", כותב פרי, „זוכות מפיו לדברי גנאי בסיגנון שלא שמעתי כמוהו אפילו מגדולי המחבלים עימם נפגשתי". סרבן הגט יחיא, הנמצא בכלא למעלה מעשרים שנה ונשאר נטע זר ומוזר בין האסירים. מוכר אף הוא. מי שעוסק בעבודה היומיומית חסרת היוקרה והשוחקת הם הסוהרים, שרובם באים מן השיכבה התחתונה בחברה והרקע שלהם אינו שונה בהרבה מזה של האסירים. המחבר בספר מספר על מיקרים של התעללויות מצד סוהרים, על ניצול מעמדם ועל לחץ שהם מפעילים על נשות האסירים כדי לשכב איתן, ועל ניצולם הם על ידי אסירים המשתמשים בם כבלדרי סמים.

האסיר כפטריוט לאומי

סיפור בפני עצמו מהווים האסירים הבטחוניים, רובם ככולם פלסטינים, שנדונו לתקופות מאסר ממושכות בעקבות פעולות חבלה ורצח. בניגוד לאסירים הפליליים, מציין פרי, שכמעט ואין בקרב האסירים הבטחוניים אלימות סמים ומשכבי זכר. בית הכלא הישראלי מהווה עבורם, כמו עבור לוחמי מחתרת אחרים בעולם, אוניברסיטה. בתנאי הכלא הקשים צומחת מנהיגות קשוחה ונוצרים תנאים לימודים בתחום הטירור והרעיון הפלסטיני.

היחסים בין האסירים הפליליים לאסירים הבטחוניים מושפעים מאירועים חיצוניים — בתקופות רגיעה היחסים סובלים, אך במקרה של פעילות חבלנית, או בתקופת מלחמת לבנון, חורר הסיכסוך הישראלי־ערבי לכלא במלוא עוצמתו. נראה, שהדרך היחידה של עבריינים וקושעים להזדהות עם החברה, אליה הם משתייכים ואותה הם שונאים, היא דרך השינאה לערבים. האסירים, שרובם לא שירתו בצה"ל ושבמהלך חייהם הכיאו נזק למדינה ולחברה, מכאים את הפטריוטיזם שלהם ברדישה להיות מופרדים מהאסירים הערביים בתקופת מלחמת לבנון, רק תרישה מלווה בכוח מצד מפקדי וסוהרי בית הכלא מנעו אז מרד אסירים.

ספרו של פרי נוגע רק בקצה הקרחון של החיים בבית הכלא, הוא נותן לקורא לחוש את אווירת האלימות והיאוש ואת חוסר רצונה ו/או אי־יכולתה של המערכת להתמודד עם הבעיה, הוא מפגיש אותנו עם נשות האסירים וילדיהם ונותן לנו הזדמנות להזדהות עם סבלם של בני משפחות האסיר. אנו למדים על התלוקה המעמדית בכלא לא רק בין בוסים למשרתים, אלא גם בין המיעוט המיוחס הגר ב„אגף הזלוטו" הנהנה יחסית, לבין תושבי האגף הכללי, שם התנאים הם מתחת לכל ביקורת.

בספר שזורים סיפורים אישיים מרגשים וקורעים משעשעים, הרוקמים אפילו במקום קשה, אפל ומדכא כמו בית־כלא.

„מחזה לקולות" של משורר

דילן תומס, „מילק ווד", עברית: אריה אהרוני.
הוצאת ספרית פועלים, 1986

מהו מקומו ומהי חשיבותו של המשורר הוולשי דילן תומס בספרות המודרניסטית? האם הוא עוד „גאון מטורף", שרכש לו שם בעקבות התנהגותו הפרועה, הפורצת־גדר, כאישיותו רבת־הניגודים, יותר מאשר בשירתו — או שהוא באמת יוצר גדול ומקורי, בעל תנופה וחדשן, שמכמני יצירתו לא אומצו עדיין על־ידי קהל־הקוראים הרחב?

כך או כך, הביוגראפיה שלו יצרה מיתוס, אל שמו מתלווה הילה אגדית־רומאנטית כלשהי — חייו ואישיותו יש בהם כדי לשמש נושא לרומאן. דילן תומס מת משיכרות בעודו בן 39 בלבד, ב־1953, במהלך סיור בארצות־הברית. מספרים עליו, כי היה בעל מידות רעות, חלש־אופי, בלתי־יציב בהתנהגותו, בלתי־נסבל ביחסיו עם הבריות, בלתי הגיוני ומבולבל — בחייו כביצירתו, הכרוכים יחדיו. מאז מותו אין חדלים לחקור את עולמו ולהתווכח עליו, וההערכות נעות בין התפעלות ושבח גבוה לבין שלילה.

דילן תומס הוא האיש שאמר: „חייתי בתקופה, שבה בני־אדם הפכו יהודים לסבון. ומאז התחלתי לפקפק קצת בטבעם האלוהי של בני־האדם". האמת היא, שהוא פיקפק הרבה, ולא רק בבני־אדם. האירוניה שלו היא ביטוי לספקנות, שקיננה בלבו כל העת.

זמן קצר לפני מותו השלים דילן תומס מחזה פיוטי, שנכתב כתסכית־רדיו, והוא הגדירו כ„מחזה לקולות": „אנדר מילק ווד" (בעברית: „תחת חורש החלב"). אריה אהרני תירגמו לעברית ופירסמו בספר ב־1965 בהוצאת אל"ף. עתה הופיע אותו תרגום במהדורה עברית חדשה ובהוצאה חדשה.

„מילק ווד" מוקדש לעיירה ולשית השוכנת על חוף הים — עיירת מולדתו של המשורר, הוא מתארה באפוריזוהה וביומיומיותה, ותכופות אף מציג את חייה באור נטוראליסטי. אולם, אין זה מונע בעדו לשוות לדברים פיוטיות בולטה, לפרוש מעטה של מסתורין על הפשוט לכאורה, להעניק דו־משמעויות למילים רגילות... הנה, למשל, פתיחתו למחזה: „זהו ליל־אין ירח בעיר הקטנה, ליל־אין־כוכב, שחור כמו כריכת־כתבי־הקודש, רחובות המרצף דוממים והיער המתגבע של הנאהבים והארנבות גולש־מורד בלתי־נראה אל הים האיטי, השחור־אין־אור, החשוך, העורבי־שחור, ים הדוגיות המתנודדות. הבתים עוורים כחפרפרות (אם כי החפרפרות מיטיבות לראות הלילה בערוצי שחור־הקטיפה מפולשי החוטם) או עוורים כמו קפטן קט שם במרכז הלוט, עליד המשאבה ושעון־העיר, החנויות בלבוש האבל, בית־העם בלבוש האלמן, וכל אנשי העיירה המשתאה ומעורסלת ישנים עכשיו".

אחרי פתיחה זו בא סיפורה של העיירה על אנשיה, המסופר באמצעות שני קולות — קול א' וקול ב' — ובאמצעות הנפשות הפועלות עצמן. המחבר מפנה את זרקורו המילולי אל פינה זו או אחרת של העיירה ומאיר קטעי־הוויה ודמויות־אדם, אם בקווים גרו־טסקיים ואם בצבעים כהים, מרבאים מעט. הנימה הלגלגנית, הסרקסטית, מתמזגת עם האווירה הקודרנית האופפת רבות מן התמונות. אין עליהן סימנים של זמן, של תקופה, שכן המשורר ביקש לשוות להן ציביון קלאסי.

אריה אהרוני נטל על עצמו, עם תרגום „מילק וור", משימה קשה. אין זו מלאכה קלה לתרגם את דילן תומס בכלל, ועל אחת כמה וכמה לעברית. אהרני, המצטיין בתרגומים מן השירה הרוסית והסובייטית ובתרגום־מחדש של סיפורי שלום עליכם מיידיש, השכיל להשתלט על לשונו התמקנית ורבת הדימויים של תומס. שימושי הלשון של המשורר הוולשי שמרו בעברית על חיותם והם משוטים ומורכבים כאחד — כמצוות אופייה היסודי של היצירה.

קוף ובני־אדם

„יוליוס",
צילומים: ארילד יקובסן;
טקסט: טריגווה ב. קלינגסהיים;
תרגום: נורית גולן;
הוצאת מסדה, 1986.

זהו סיפורו של יוליוס, קוף־שימפנזה שנולד בגן־החיות בעיר קריסטיאנסנד, נורווגיה (הוא נולד ביום השני של חג המולד 1979 וכיוון שבלשון הנורווגית קוראים לחג המולד „יול" — נתנו לו את השם יוליוס). משום־מה הוא נדחה על־ידי משפחת השימפנזים בגן־החיות ואף נפצע מנשיכה בכף־ידו, והיה הכרח לטפל בו ולהרחיקו משם עד יעבור זעם. משימה זו נוטל על עצמו הרופא של גן־החיות ד"ר גלד.

כאן מתחיל גידולו של יוליוס במשפחת בני־אדם, כאחד מהם. הרופא לוקח אותו לביתו. הוא ואשתו, אחות במקצועה, מטפלים בפצעו, והקוף הקטן מתקבל במשפחה כתינוק לכל דבר, גדל יחד עם שני בניו של הרופא, קארל־קריסטיאן בן ה־12 ואייסטאין בן ה־8. כעבור זמן הוא מועבר גם לביתו של מנהל גן־החיות אדוורד מוסייה, כדי שלא יתקשר יתר על המידה למשפחת הרופא, וכאן ידידותיו הן הילדות אנה וסיב. סיפור גידולו נתון להתפתחות ולשלבי צמיחה וקליטת העולם הסובב אותו, וכאשר מאמציו מבינים, שעם כל יום שעובר דומה הקוף יותר לבני־האדם, הם גם מבינים שהגיעה העת להחזירו לחיק בני־מינו. הם עושים זאת בזהירות, תוך התחשבות בכל הגורמים וכמה שעבר על יוליוס.

כל המסופר מלווה בצילומים צבעוניים רבים באיכות גבוהה.

שודדים בסיציליה

מריו פוזו, „הסיציליאני";
עברית: עמשי לוין;
הוצאת כנרת, 1986

מריו פוזו ידוע בספריו על הווי המאפיה הסיציליאנית, שהשליטה חוקים ונוהגים, גינוני־כבוד וכללי רווחים וממון בעולם הפשע של אמריקה. אחרי רב־המכר „הסנדק" מוגש עכשיו לקורא העברי המשכו של ספר זה, „הסיציליאני".

זירת ההתרחשויות מועברת בעיקרה לסיציליה, שבה מכלה גלות של שנתיים מייקל קורליאונה, במצוות ראשי המאפיה האמריקנית. ובדיוק בתום תקופת הגלות, כאשר הוא עומד להפליג מפאלרמו לארצות־הברית, מתקבלות הוראות חדשות מאביו: למצוא צעיר סיציליאני בשם סלבטורה ג'ואיליאנו ולבוא עמו לאמריקה.

עד מהרה נפרשת בספר פרשת־חייו של אותו צעיר, אשר גמר אומר להיות מגינם וגואלם של עניי סיציליה — כרובין הוד בזמנו, הוא מארגן כנופיית ליסטים, המשוטטים בהרים, שמים ידם על סחורות מוברחות ומחלקים אותן לנזקקים, מענישים את הרשעים ואף רוצחים בשם האידיאלים שהציבו לעצמם. במאבקים האכזריים המתפתחים בזירה זו משתתפים לצד הגיבורים הראשיים המשטרה והצבא האיטלקי, נשים ושוטי־עם, אנשי המאפיה בהנהגתו של הסנדק המקומי דון קרוצ'ה...

ואם לא די בכך באה מעין רומאנטיקה סיציליאנית כדי להוסיף טעם חריף לעלילת „הסיציליאני".

על גמדים וילדים

אברהם חלפי, „שבעה גמדים"
ועוד שירי־ילדים,
ציור: יעקב גוטרמן.
הוצאת הקיבוץ המאוחד
תשמ"ז

אברהם חלפי, שחקן, משורר, משורר ואוהב־ילדים גדול, שיקע מעט מאהבתו לילדים בשירים שכתב למענם בהזדמנויות שונות. כיוון שלא היו לו ילדים משלו, כתב שירים לבנים ולבנות של קרובי משפחה, של ידידים ושל חברים לעבודת־הבמה. הוא כתב כדי לשמח את הילדים, כדי להביע להם רחשי־לב, כדי לעודדם בשעת בדידות או צרה, וכדי לקיים עמהם קשרי ידידות חמה.

חלק משירים אלה לילדים הובאו בקובץ שלפנינו. הנושא את שמו של הראשון שבהם, „שבעה גמדים". הגמדים בעלי השמות המצחיקים־המזורים — לאווכר, אפנוחר, פמתוק, כראי לשתוק ועוד — הם כולם חמודים, יושבים בבית קט מעבר לגבעה ומציגים שאלות אחד לשני — שאלות שאין להן תשובה. אחר־כך באים שירים, כמה מהם ידועים. על רוני טפשוני ההולך לגן והוא גם טפשון וגם חכם, על הבובה של רוני, שהיא גם חברתו, על ציפה — הדודה של רוני, הצוחקת תמיד: חי חי חי וחה חה חה, על מה שדגה רואה מהמרפסת, על דנקה ששמה מתחרז עם בננקה, על דנה ואמא שלה או על רנה, היודעת כבר לקרוא...

המשוררת רחל חלפי, שהביאה את הספר לדפוס יחד עם אביה, שמשון חלפי, אחיו של המשורר־השחקן, כתבה אחרית־דבר על אהבתו של דודה לילדים, על היותו משוגע לילדים ועל אשר העניק לידידיו הקטנים.

ציוריו הצבעוניים של יעקב גוטרמן, המשתרעים על־פני עמודים שלמים, הם יפים וכובשים את העין ואת הלב בקוויהם הריאליסטיים.

מ. אבי־שלמה

אפריקנר

(סוף מעמ' 16)

מייבש צמחים ומפחליץ בעלי חיים, קורא להם בשמות לטיניים ומנציח את המסע ביומניו. איש־הציוויליזציה ממית את הטבע בדרכו הדרסנית והארץ הפראית נוקמת בו בנטלה את חייו. היפוכו של דבר הוא הכושי, השייך לטבע: הוא מתמצא בלב הישימון בדרך אינטואיטיבית ואינו זקוק לסיוע המדע. החי והצומח משמשים לו למזון ולא כדגם בוטני או זואולוגי. הוא מצליח להישרד במקום שהאדם הלבן נכשל.

המפגש הראשון בין אליזאבת ואדם הוא הפגנת גאווה (מצידו) ומשפט קדום (מצידה). אולם בנסיבות של שיבה לחיי האדם הקדמון, איש־המערות, נופלות המחיצות המלאכותיות של חברות־תרבות על מוסכמותיה, כשם שהגוף מתערטל ממלבושיו. כאן מתהפכות היוצרות. אליזאבת, שתחילה התנשאה על העבד, הופכת לתלמידתו, שכן כל השכלתה אין בה תועלת במלחמת־הקיום. לעומת זאת לאדם יש כל הידע הנדרש במצב זה. הוא יודע למצוא אפילו במדבר שורשים ועשבים למאכל, יודע לצוד ציד ולדוג דגים, וכן מתקין את הכלים הדרושים למלאכה זו, כמו רשתות, חנית ועוד.

במקביל לעלילה חיצונית של מסע תוך מלחמת קיום אכזרית, נחשפת גם עלילה פנימית של יחסים הדדיים שופעי יצריות ורוך, שהחברה הלבנה גוזרת עליהם חרם ונידוי. בדמותו של אדם (שם אירוני, שכן בעיני אדוניו לא היה העבד יצור אנושי), נסחף המחבר אל הדימוי הרומנטי של „הפרא האציל". בכל תכונותיו עולה הכושי לאין שיעור על משעבדיו. הוא גאה, בעל כבוד עצמי, רגיש (מתחת לקליפתו הקשוחה והנוקשה). לוחם לחירותו ואינו נכנע למדכאיו. במחווה אבירית מוותר הוא על נקמה, כשאדוניו נתון לחסדו. אותם מתיישבים, יראי־שמיים, המסיימים כל יום בקריאת פרק מן התנ"ך ובתפילה, אינם נוהגים כמוהו ביחס לעבדיהם. אדם שלא למד קרוא וכתוב, מתבטא כאינטלקטואל ונראה שבנקודה זו עבר המחבר על מידת הסבירות.

הסיפור כולו מוכיח עד כמה הלבנים הליבראלים בדרום־אפריקה חשים בנטל העבר, המטיל על מצפונם את „עוון אבות". שורש זה, פורה רוש ולענה, של התנחלות תוך שיעבוד ילידי־הארץ, הצמיח במשך דורות את המצב הטראגי, שטובי בניה של דרום־אפריקה אינם רואים מוצא ממנו.

בשבע עיניים

הרצאות בנושא המקום בספרות

במסגרת סדרת ההרצאות על יצירות נבחרות בספרות העברית לדורותיה, המתקיימת בחוג לספרות עברית באונ' ת"א, תתקיימנה ההרצאות הבאות: ב־23.12.86 תרצה זיוה שמיר על שלוש ערים ב„גירושים מאוחרים" מאת א"ב יהושע, וב־30.12.86 תרצה מרים דרור על ארץ־ישראל בשירת שמעון הלקין.

ההרצאות מתקיימות בכל יום שלישי בשעה 16.15 בבניין גילמן, אולם 496.

סתיו פולני

(סוף מעמ' 15)

קצינים גרמניים וזוגים. בזמן שאירופה כולה כרעה ברך בפני המפלצת הנאצית, קמו הנערים ב־[illegible]ערות היהודים מגיטו קרקוב, הרימו עליהם יד ועשו בהם שפטים. ארבעים שנה היה תלוי כאן שלט האומר, שחיילי הצבא האדום הם שעשו כאן את הפעולה הנועזת. שקר גס, שאין לו שום סימוכין. לאחר שידולים של שנים רבות מצד ניצולי אותה המחתרת היהודית, יחד עם אירגון יוצאי קרקוב בישראל, שונה סוף סוף השלט השיקרי ונכתב עליו: „... לוחמים יהודים...".

עתה הנחנו זר ליד קפה צגנריה, לזכרם, ללא ידיעת המשטרה עשינו זאת, ללא תמיכת כוחות הביטחון המקומיים. רק בשיתוף עם שלטונות האוניברסיטה היגלונית והוועד המקומי לשמירת הנכסים היהודיים, אספנו סביבנו עם רב וכיבדנו את זכרם.

שוב שוטטתי לבדי ברחובות קרקוב. הפעם פניתי לאיזור היהודי משכבר, קזימייז', שהיום הוא ריק מיהודים. כאן דרו הסבים והסבתות, הדודים והדודות, משפחות גדולות ומסועפות, שזכר לא נותר מהן. כאן נמצא עדיין בית הקברות היהודי, ובית הכנסת העתיק רמ"א, הטמפל, ושרידים נוספים לחיים יהודיים מפוארים. מכאן, דרך הגשר על נהר הוויסלה, הגעתי לפודגורזה, המקום בו היה הגיטו האיום, ממנו הובלו עשרות בני משפחתי לבלז'ץ, להשמדה.

בקרקוב פגשתי את הרוקח הקשיש, תדאוש פנקוויץ', שאת ספרו „בית מרקחת בגיטו קראקוב" תרגמתי מפולנית לעברית. זהו הרוקח הפולני, שסירב לעזוב את הגיטו ונשאר בו יחד עם היהודים הכלואים, עד לחיסולו של הגיטו. עתה נפגשנו בבית קפה קטן, אליו הוא נוהג לבוא מדי יום. בביתו הצנוע אין לו אפשרות לקבל אורחים, אין לו טלפון. מסרתי לו מתנות מידידיו הרבים בארץ וקטעי הביקורת שנכתבו על ספרו. הוא ביקש שאתרגם לו את הביקורות, והיה נרגש מאוד. 43 שנה לא ראיתיו. הוא הזדקן, כמובן, אך עיניו התכולות נשארו כפי שהיו. נקשרתי אליו וקשה היתה הפרידה מחסיד־אומות־עולם זה.

בזקופנה הייתי יומיים אורחת בבית האמנים הפולנים ZAIKS, האקו"ם הפולני. הגעתי לכאן באוטובוס מקראקוב. מספר פעמים נאלצתי לעמוד בתור כדי להגשים נסיעה זו. העם הפולני מאולף לעמידה בתורים. התורים הכי ארוכים הם לבשר ולנייר טואלט.

בזקופנה היו לי יומיים שטופי שמש, טיילנו עם ידידי הפולני העיתונאי רישרד רשיטה — אדם צעיר, העושה רבות למען קירוב לבבות — ועם אשתו, בנופים הנפלאים שנשארו נפלאים כפי שזכרתי אותם מלפנים, רק המרכז נעשה הרבה יותר מסחרי. נבנו כאן בתי מלון גדולים ומודרניים, הפוגעים באופי ההררי המיוחד של הבנייה כאן. בילתי עם האינטליגנציה הפולנית. נפגשתי עם המשוררת הפולניה החשובה — זדיסלבה שימבורסקה, ועם בעלה הסופר, קורנל פיליפוביץ', המפרסם את דבריו במחתרת, כמו רבים אחרים — הספרות המחתרתית פורחת כאן —, עם המשוררת אווה ליפסקה ואחרים. האינטליגנציה הפולנית מתבדלת ומסתייגת מן השכבות האחרות, מתבצרת בתוך עצמה. אמר מי שאמר: הגרועים נעשו כאן גרועים יותר, והטובים — טובים יותר. הפער גדול, אבל גם בקרב חוגי האינטליגנציה קיימת קרות ביחס אלינו.

סופרת, מורה לשעבר, שישבה ליד שולחננו בבית האמנים בזקופנה, סיפרה על נערה יהודיה שהיתה תלמידתה, אשר שרדה לבדה מהתופת ו„נלקחה לישראל".

„באותו זמן הייתי בעיר אחרת", סיפרה האשה. „לו הייתי לידה, לא הייתי נותנת לה לנסוע..."

„מדוע?", אני שואלת.

בת שיחתי מתבלבלת, נבוכה ואומרת: „הרי אין שקט שם אצלכם. לאיזה חיים קשים היא הלכה..."

„וכאן?" אני אומרת. „כאן היה לה טוב?"

„אבל כאן, היא נולדה...", עונה האשה כאומרת בטחון.

שוב הגענו לאותה נקודת המוצא, שממנה אין כמעט תזוזה. כאילו דבר לא השתנה. הדרך להבנה עודנה ארוכה.

עניין רב בספרות העברית

„איננו יודעים עליכם מאומה", אמר לי עורך בכיר בהוצאת ספרים ממשלתית חשובה בוארשה הבירה. „אולי בעזרת הספרות אפשר יהיה לפרוץ את המחסום", הוא אומר. בהוצאה זו נפתחה עתה מחלקה חדשה, האמורה לטפל בספרות העברית החדשה. „השירה העברית החדשה", מבחר שירים בעריכתו של אלכסנדר לימני, שמהדורתה השנייה והמורחבת כבר בדרך, היא פרי ראשון של יוזמה זו. עורך המדור מטעם המו"ל הפולני הוא איש שקט ומצניע לכת, היודע הרבה שפות אירופיות, מטפל בתרגומים משפות סקנדינביות ומגרמנית ולומד עתה גם את הנושאים שלנו. בעת השיחה היה תחת רושם חזק של קריאה בספרות העברית ואמר: „לא ישנתי בלילה. הדברים מעוררים בי המון אמוציות... אני רוצה לדעת יותר...".

מתרגמים מעברית אין. יש הרבה יותר ביקוש לספרות מתורגמת מאשר יכולת לתרגם. האנשים המעטים המצויים בנושא, ידיהם עמוסות עבודה. אווה שבידרסקה, תלמידתו של הפרופ' טילוף (מהבראיסטים באוניברסיטת וארשה), עורכת ומוציאה מדי שנה — בעזרת יהדות העולם — לוח שנה יהודי. אמנם, הלוח מוצא לאור בשפה הפולנית, אך עריכתו דורשת ידיעת עברית. והעורכת הנמרצת עושה מאמצים לשמור על רמתו הנאותה. מפיה שמעתי סוף סוף מה שרציתי לשמוע: „אני משתדלת שהלוח שבעריכתי ישקף נאמנה את התרבות היהודית", אומרת אווה וממשיכה: „הספרות המתהווה עתה בישראל היא חלק חשוב מהתרבות הזאת, אני מתכוונת להקדיש לה מקום נכבד בלוח שבעריכתי...".

גם גופים אחרים מתעניינים כאן בספרותנו. העיתון Repiouy, למשל. סיפורים קצרים של טובי סופרינו מיועדים לתרגום לפולנית ולהוצאה לאור בפולין. חלקם במסגרת האנתולוגיה שבטיפולו של גבריאל מוקד בישראל ושל מריאן גששצאק בוארשה, גם הוצאה לאור נוספת שוקלת עתה אפשרות להוציא לאור מבחר סיפורים שיתורגמו מעברית.

כן מתעניינים בפולין גם בספרות ילדים טובה ובאפשרות לתרגמה מעברית לפולנית.

בוארשה גרתי בבית המורה הפולני, מקום צנוע, המיועד יותר לתיירות פנים מאשר לתיירות חוץ. הייתי כאן אורחת האגודה ע"ש ינוש קורצ'אק. ב־24.9 התקיים בוארשה הכינוס הבינלאומי של אגודות קורצ'אק, המוקדש השנה לנושא: „קורצ'אק והרפואה". בחוגים שונים מאלה שדיברתי עליהם קודם אך חשובים לא פחות, עזר לנו יאנוש קורצ'אק, הדוקטור הזקן, ששמו האמיתי הוא הנריק גולדשמיד, להיות בזירה הבינלאומית ולהשמיע את דעתנו. האגודה הישראלית ע"ש קורצ'אק, שמרכזה בבית לוחמי הגיטאות, מקובלת ואהודה בפולין ושותפה לפעילות ולהחלטות.

מול בית המורה בוארשה נמצא התיאטרון האטנאום. בערבים הייתי נכנסת לאטנאום, בעמידה — קשה להשיג כרטיסים ומקובלת כאן השיטה של עמידה לאורך הקירות — ורואה את מיטב ההצגות. מנהל התיאטרון ביקר ביקור קצר בארץ והוא מלא הוקרה והערצה אלינו. אבל את הקשר עם מכריו בישראל הוא מקיים רק כשהוא נמצא מחוץ לגבולות פולין.

לא כן מתיקה וסטשיו קראייבסקי. צעירים הפועלים בגלוי מזה שנים אחדות למען שמירת נכסי תרבות יהודיים על אדמות פולין, לומדים יהדות ועברית ומלכדים סביבם אנשים בעלי רצון טוב. בביתם פגשתי את טרסה פרקרובה, מחברת הספר החשוב על Zegota, ואת הסופרת אננה קראל, מחברת ספרים אחרים, ביניהם הספר „להספיק בפני האלוהים", שתורגם לעברית ויראה אור בהוצאת „אדם".

האנשים מוטרדים בפולין מסיבות רבות. הוי היומיום קשים והסיכויים לשינוי אינם נראים באופק. נעשים כאן מחקרים שאינם מתפרסמים בגלוי, אך עוברים מפה לאוזן. אחד המחקרים מוכיח, שבעשר השנים האחרונות גברה בקרבם האהדה ליהודים ולישראל, וירדה אהדתם לערבים. באופן פאראדוקסאלי גברה גם אהדתם של הפולנים לגרמנים וירדה בהרבה אהדתם לרוסים.

לא מזמן התפרסם בעיתונים חשוב מאמר מקיף ובוטה — פרי עבודתם של שני עיתונאים צעירים — על הפוגרום בקיילצה. אנשים מתביישים במה שהיה [illegible]. רבים אמרו לי בגלוי, שהם מתביישים במה שהיה ב־46. האם אלה רגשות חרטה ואשם כלפי היהודים, שגורלם היה כה מר על אדמת פולין? [illegible] אך רגשות אלה מלווים בתחושה, [illegible] שלא בצדק, כי הרי הם עצמם עם נרדף, וחיו וממשיכים להיות קורבן לתוקפנות שכניהם.

פולין, כפי שנכתב כאן בפתח הדברים, היא עבורי ארץ מוכרת וזרה, קרובה ורחוקה, מעוררת געגועים וכאב חזק, מעוררת עניין ופליאה.

ספטמבר 1986, ערח"ש תשמ"ז.

צוותא
להנאה מתמשכת

„צוותא" נהריה
ליל שבת, 5.12.86 שעה 21.00 „חיו לילות" שירי מרדכי זעירה. שרים: יעל כהן ודוד מור. נגנים: נילי קריס – פסנתר, עמוס אלוני – חליל צד, אסא גבריאל – תופים.
בשעה 20.00 פתיחת תערוכת ציורים של הצייר – משה פניה.

„צוותא" ירושלים
ליל שבת, 28.11.86 שעה 22.00 יוקרן הסרט – „גבעת ווטרשיפ". סרט אנימציה לפי ספרו של ריצ'רד אדאמס.
שבת, 29.11.86 שעה 11.00 בבוקר קונצרט בוקר. מנגנים – יוסי ארנהיים – חליל, ישראל קסטוריאנו – פסנתר. בתכנית – באך, שומן, פורה, הינדמית, מוצארט ודיטויה.
מוצ"ש, שעה 21.00 יוקרן הסרט – „גבעת ווטרשיפ".
יום שלישי, 2.12.86 שעה 20.30 „יש עתיד לציונות הסוציאליסטית?" ערב מוקדש לספרו של ד"ר גדי יציב. „הדברים בשפת ליבם". משתתפים: ח"כ יאיר צבן – מפ"ם, פרופ' משה ליסק – החוג לסוציולוגיה באונ' העברית. אסתר אלכסנדר – יועצת כלכלית לשר האנרגיה. ד"ר שלמה אלבז – המורה אל השלום. מנחה – נחום סולץ – יו"ר סניף מפ"ם ירושלים. ישיב לדוברים – מחבר הספר ד"ר גדי יציב.
יום חמישי, 4.12.86 שעה 21.00 יוקרן הסרט „פסיכו". מעשה ברצח בפונדק דרכים. [illegible]
ליל שבת, 5.12.86 שעה 22.00 המלחין והזמר הצעיר – רוני ידידיה.

„צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 28.11.86 שעה 22.00 „אני אשתגע" מתי כספי וצמד הפרברים.
מוצאי שבת, 29.11.86 שעה 21.00 „זוג פתוח" קומדיה עם – יונה אליאן וששון גבאי.
יום שלישי, 2.12.86 שעה 17.30 „פיל־פילון ומיץ פטל". תיאטרון בובות לילדים.
יום שלישי, שעה 21.00 איתן דנציג מארח: את ראש העיר – מר מאיר ניצן, ניצב בנימין זיגל – על סודות מן המשטרה, העיתונאי עודד ליפשיץ – על המשלחת לרומניה, הסקסולוגית רות קרייצר – אביב – סקס, דיאטה ובריאות, האסטרולוג הרצל ליפשיץ, ועמי דיין בקטעים מתכניתו – „על לוחות ואשליות".
יום רביעי, 3.12.86 שעה 21.00 דו־שיח עם פלשתינאים – כן או לאו? משתתפים: ח"כ תת־אלוף (מיל) בנימין בן־אליעזר (פואד) ח"כ אלעזר גרנות – מפ"ם, ח"כ מיכאל איתן – ליכוד, מנחה – סגן ראש העיר – אברהם דקר.

„צוותא" רמת־השרון
ליל שבת, 28.11.86 שעה 22.00 עם – להקת „הקטיפה השחורה" ערב בלדות אירוניות.

„צוותא" הוד־השרון
ליל שבת, 28.11.86 שעה 21.00 „עלי כינור" מפגש עם אמן הכינור – מירל ראיק ונגניו.

„צוותא" כפר־סבא
ערב זמר עם – נחום חיימן וזמרים אורחים.

בימים שישי־שבת, 28־29.11.86 יתקיים בגבעת־חביבה סמינר פעילי „צוותא"
יום שישי עד השעה 17.00 התכנסות והתארגנות. 17.00–18.30 „שעה לאחר הרוטציה" ח"כ יאיר צבן – (מפ"ם). 19.00 קבלת שבת וארוחת ערב. 20.00 „תרבות המחאה בישראל". מפגש משוררים יהודים וערבים. מנחה – [illegible] (גבעת־חביבה). צלילי קישור – להקת „הברירה הטבעית". 22.30 „בצוותא" לתוך הלילה. ערב הווי, שירה בציבור – דודו שני, קטעי פנטומימה – קובי אסף, צלילי גיטרה – מיגל הרשקוביץ והזמר – רוני ידידיה. לקראת הבוקר – הרקודה.
שבת 08.30 הרצאת הפסיכולוגית – ד"ר ורדה אושפיז – „תקשורת בזוגיות". 10.30–14.30 עבודה בחוגים + ארוחת צהריים. 14.30 מליאה. 15.30 הצגה „השתקנים" [illegible]

28.11.86

בבתי־הקולנוע

תל־אביב

אסתר
חמושים ולא מסוכנים
חול: 5.00 – 7.15 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.40

אורלי
צביטה בלב
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

בית לסין
ישנוני
מוצ"ש: 23.15

בן־יהודה
אהבה בשחקים
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30
יום שישי: 12.00 – 9.45

גת
אהבה מכושפת
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
דונה פלור נשואה לשניים
ליל שישי: 10.00

גורדון
אוונטי פופולו
מוצ"ש: 7.15 – 9.30

דקל
צרות גדולות בצ'יינה טאון
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 7.15 – 9.30

דרייב אין
הטרמפיסט
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
סרט סקס
שישי: 10.00 ומוצ"ש: 12.00
סרט סקס
שישי: 12.15

הוד
שבט דב המערות
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

לימור
שוברי לבבות
שישי: 12.00 – 10.00
מוצ"ש: 7.20 – 9.35
השוטר ממנהטן
שבת 11.00 בבוקר

פאר
שתי אצבעות מצידון
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 5.00 – 7.30 – 9.30

מוזיאון תל־אביב
שואה

סינמה 1
חמים וטעים
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 9.15 – 9.30

סינמה 2
מלכת הכיתה
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

חן 1
חטיפה נעימה
חול: 2.30 – 5.00 – 7.30 – 9.45
יום שישי: 10.00 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
הפיראטים
שבת – 11.00 בבוקר

חן 2
ג'ושוע אתמול והיום
חול: 5.00 – 7.25 – 9.45
שישי: 9.50 – 12.05
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
בעקבות החרב הקסומה
שבת – 11.00 בבוקר

חן 3
צבע ארגמן
חול: 6.15 – 9.15
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 6.15 – 9.15
מרי פופינס
שבת – 11.00 בבוקר

חן 4
דונה פלור נשואה לשניים
ימי חול: 11.00 – 2.00 – 5.00 – 7.40 – 9.50
שישי: 9.50 – 12.05–11.00 בבוקר
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
[illegible] והיחפן
שבת – 11.00 בבוקר

חן 5
שובו של הנוסע השמיני
חול: 11.00, 2.00, 4.25, 7.00, 9.45
שישי: 9.45 – 12.20 – 11.00 בבוקר
מוצ"ש: 7.00 – 9.45
מהדובים באהבה
שבת – 11.00 בבוקר

שחף
חנה ואחיותיה
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30
יום שישי: 12.00 – 9.45

תכלת
ראבן, ראובן
חול: 5.00 – 7.15 – 7.30
מוצ"ש: 7.15 – 9.30

תל־אביב
איש הנצח
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30
יום שישי. 12.00 – 10.00

ירושלים

אדיסון
שבט דב המערות
מוצ"ש: 6.00 – 9.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00

אורגיל
חטיפה נעימה
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15
מוצ"ש: 7.00 – 9.15

עדן
איש הנצח
מוצ"ש: 9.00 – 7.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00

אורנע
שן תחת שן
מוצ"ש: 9.00 – 7.00
חול: 9.00 – 7.00 – 4.30

בנייני האומה
הטנגו האחרון
מוצ"ש וחול: 9.00 – 7.00

מיטשל
בעקבות הכרך
מוצ"ש וחול: 7.00 – 9.00

סמדר
מונליזה
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.15 – 7.00

כפיר
חנה ואחיותיה
מוצ"ש: 9.00 – 7.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00

חבירה
שתי אצבעות מצידון
מוצ"ש: 9.30 – 7.30
חול: 9.15 – 7.15 – 4.30

אוריון
אור 1
הרומן של אתמול בלילה
מוצ"ש: 9.00 – 7.00
חול: 9.00 – 7.00 – 4.30

אור 3
שובו של הנוסע השמיני
מוצ"ש: 9.00 – 8.30
חול: 9.00 – 6.30
קומנדו
חול: 4.30 בלבד

בית אגרון
הסיפור שלא נגמר
מוצ"ש: 16.45
שחק אותה, סם
מוצ"ש: 18.30
טרזן
מוצ"ש: 20.00
מונטי פיטון – ברזיל
מוצ"ש: 21.00
חבורת הלוחמים
מוצ"ש: 24.00

תיאטרון ירושלים
28.11, יום ו' בשעה 10.00 בבוקר
שואה חלק ב'
29.11, מוצ"ש: 18.30
חלק א'
כל השבוע ב־13.00
חלק א'
ב־18.30
חלק ב'

עפולה

מופתרון
טנגו
מוצ"ש וחול: 8.30

בת־ים

עצמאות
אהבה בשחקים
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

חיפה

ארמון
איש הנצח
מוצ"ש: 6.45 – 9.00
חול: 4.30 – 6.45 – 9.00

חן
רומן על בטות
מוצ"ש: 6.45 – 9.00
חול: 4.30 – 6.45 – 9.00

אורלי
מרשימה
מוצ"ש וחול: 6.30 – 9.00

רון
פסיכו 3
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 6.45 – 9.00

אורה
שבט דב המערות
שבוע 3
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

קרן אור המחודש
עוברת אורח
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15
מוצ"ש – 23.30: סרט מטונן
יום ה' 23.30: שער

פאר
חטיפה נעימה
יום שישי: 22.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אמפי
המשימה האחרונה
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

עצמון 1
אהבה בשחקים
מוצ"ש וחול: 7.00 – 9.15

עצמון 2
מונה ליזה
חול: 4.45 – 7.15 – 9.30
מוצ"ש: 7.15 – 9.30

פתח־תקוה

היכל 1
אהבה בשחקים
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30
יום ג' סגור

היכל 2
חנה ואחיותיה
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 4.30 – 7.15

היכל 3
צבע הארגמן
מוצ"ש: 6.45 – 9.30
חול: 9.30 – 6.45 – 4.30

רמת־גן

אואזיס
חטיפה נעימה
חול: 5.00 – 7.30 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.40

ארמון
יחיד נגד כולם
חול: 7.30 – 9.40
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.40

לילי
הצבע ארגמן
מוצ"ש: 6.45 – 9.30

רב גן 1
היחלפן מבוורלי הילס
חול: 5.00 – 7.20 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.40
בעקבות החרב הקסומה
שבת, 11.00 בבוקר

רב גן 2
נשיקת אשת העכביש
חול: 4.45 – 7.00 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.40
מרי פופינס
שבת, 11.00 בבוקר

רב גן 3
שלושה רווקים ותינוק
חול: 5.00 – 7.30 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.40
מהדובים באהבה
שבת, 11.00 בבוקר

רב גן 4
ג'ושוע אתמול והיום
חול: 5.00 – 7.20 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.20 – 9.40
20,000 מיל מתחת למים
שבת, 11.00 בבוקר

רעננה

אורות
תעלול קטלני
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

הרצליה

היכל
אהבה בשחקים
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

מלון דניאל
שבת – 29.11
תעלול קטלני
יום א' – 30.11
תעלול קטלני

גבעתיים

הדר
הטנגו האחרון בפריז
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30
יום שישי – 10.00

באר־שבע

חן
אהבה בשחקים
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 4.30 – 7.30 – 9.30

חולון

סבוי
הטרמפיסט
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15
9.30 – 7.15

מגדל
חטיפה נעימה
חול: 7.15 – 9.30
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30

עכו

אודיטוריום
הטוב הרע והלא נורא
מוצ"ש וחול: 7.00 – 9.00

נתניה

שרון
חטיפה נעימה
חול: 5.00 – 7.00 – 9.15
מוצ"ש: 7.00 – 9.15

סטודיו
חנה ואחיותיה
חול: 5.00 – 7.00 – 9.15
מוצ"ש: 7.00 – 9.15

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר מוצ"ש, 29.11
איזדורה: 21.30
הדוד וניה: 20.30
צ'כוב צ'כובה: במרתף: 21.00

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
פתח־תקוה: בלפור — בלפור 90
חולון: אסותא — טרומפלדור 4
ירושלים: קופ"ח — מרפאת רוממה
רח' הנ"ג 28
נתניה: הרצל — הרצל 24
פתח־תקוה: מרכז השרון, א. שפיר 40
רמת־גן: רמת־יצחק, ירושלים 96
תל־אביב: כס — פרישמן 66
[illegible] — אבן־גבירול 83
חיפה: חניתה — חניתה נ"ש 22
רעננה–כפר־סבא: השרון — דרך השרון
הוד השרון

שבת
פתח־תקוה: עצמאות — בלפור 75
חולון: עצמאות — בלפור 75, בת־ים
ירושלים: הר הצופים (שבת), הר הצופים
קופ"ח, מרפאת רוממה, רח' הנ"ג 28 (מוצ"ש)
נתניה: קופ"ח כללית — ברודצקי 31
פתח־תקוה: סופרפארם — שפירא 45
רמת־גן: רש"י — רש"י 13
תל־אביב: בריאות — המלך ג'ורג' 28
ארלוזורוב — ארלוזורוב 76
חיפה: שטרינצק — דרך צרפת 57
רעננה–כפר־סבא: [illegible] — שער הגיא 47
כפר־סבא

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ה', ו' – כירורגיה ופנימית, ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
הדסה ע"כ — ילדים, פנימית, עיניים.
בקור חולים — נשים, א.א.ג. שערי צדק — כירורגיה. הדסה הר"צ — אורטופדיה.
שבת
בקור חולים — ילדים, א.א.ג. הדסה ע"כ — פנימית, נשים, עיניים, שערי צדק — כירורגיה. הדסה הר"צ — אורטופדיה.
יד ביד — ארגון קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה
ת"א – 226027 (24 שעות)
חיפה – 047229488 (11.00–20.00)
נהריה – 04920014 (11.00–20.00)
קו פתוח להורים במצוקה
בימי ב' ו־ה' – טל. 292732.
קו פתוח – ארגון קשבת לילדים ובני נוער – 03221680 (24 שעות)

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שליד הוראות לרפואת שיניים בישראל
תל־אביב — בימים א'—ה' בין השעות 21.00—23.30, בלילות שבת ובערבי חג בין השעות 18.00—24.00, בשבתות ובחגים בין השעות 15.00—21.00.
המשכת: רח' בר־כוכבא 49, טל' 284649.
בחיפה רחוב הנמל 26, קומה ג', טל' 523564, פתוחה מדי יום בימים, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00 בערב.
מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00—9.00, אחרי השעה בתאום טלפוני בלבד.
רמת־גן: מגדל שער העיר (ליד המשביר) קומה א', טל' 03־285822, 294869.
מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה האיזור השרון: טל' 052־32432 בימים א'—ה' בשעות 17.00—21.00.
עזרה ראשונה במשות
מד"א ירושלים — טל' 02־227171.
מד"א תל־אביב — טל' 03־261111.
מד"א ילדים ונוער — טל' 261111.
מד"א חיפה — טל' 04־672222.
מד"א באר־שבע — טל' 057־418111.
מד"א נתניה — טל' 053־34316.
סילוק מטורדים
מוקד עת"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101, רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים — טל' 781111 / רמלה — טל' 054־21022 / עפולה — טל' 23333 / קרית־גת — טל' 051־81333 / באר־שבע — טל' 057־74767 / אשדוד — 055־23333.

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה — טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת — 100. אילת — 244. חדרה — 22444.

גם אליצור נתניה לא עצרה רצף הנצחונות של מכבי ת"א

91:105 בסיום לאחר שאליצור נתניה הוליכה עד לדקה ה־30 * חולון הובסה על־ידי מכבי חיפה 104:78 * שיא קליעה העונה של מייק לארגי – 45 נקודות – בנצחון הפועל תל־אביב על מכבי רמת־גן 111:124 * הגליל־העליון ניצחה את הפועל ירושלים 86:95 * חומר־נפץ בתחתית: איתן גבת – הפועל חיפה 83:92; בית"ר ת"א – הפועל ר"ג 94:102, לאחר הארכה

כדורסל

מאת ישראל פז

הסיבוב הראשון בליגה הלאומית בכדורסל נסתיים אמש בקול־תרועה־גדולה. מכבי ת"א זכתה באליפות־הסיבוב, בשגברה באחד ממשחקי הליגה המלהיבים, ביד־אליהו, על אליצור נתניה — 91:105. הנתנייתים הוליכו עד לדקה ה־30 ואז נשברו ומכבי ת"א נטלה את היוזמה ושעטה קדימה לסיבוב מרשים. ללא הפסד.

הפועל חולון נותרה אמנם במקום השני, אך הובסה אמש ברוממה ע"י מכבי חיפה — 104:78. הפרש מדהים!

הפועל הגליל־העליון — שלישית, כשגברה באולמה בכפר־גלעדי על הפועל ירושלים — 86:95.

מאבק שופע־סלים התנהל באולם באוסישקין, בו הכניעה הפועל ת"א את מכבי רמת־גן — 111:124. שלושת הנצחונות הרצופים, תוך שבעה ימים, הקפיצו את הפועל ת"א למקום ה־4, לפני אליצור נתניה, שנחלה שני הפסדים רצופים. מייק לארגי קבע שיא־קליעה העונה — 45 נקודות (הקודם, שלו — 44).

בתחתית — מתח רב. נצחון הפועל איתן גבת על הפועל חיפה — 83:92, והפסד הפועל רמת־גן לבית"ר ת"א — 102:94, גרם לכך שחמש קבוצות נאבקות בחירוק־שיניים נגד הירידה. לארבע קבוצות 14 נקודות: מכבי רמת־גן, הפועל ירושלים, הפועל איתן גבת והפועל חיפה, ואילו לסוגרת הטבלה, הפועל רמת־גן, רק 13.

אין ספק, הסיבוב השני מבטיח מתח רב, במיוחד בתחתית.

טבלה לאומית

1. מכבי תל־אביב	11	11	–	883–1196	22
2. הפועל חולון	11	8	3	942– 998	19
3. הגליל־העליון	11	8	3	964–1030	19
4. הפועל תל־אביב	11	7	4	940– 961	18
5. אליצור נתניה	11	7	4	1005–1054	18
6. מכבי חיפה	11	6	5	977–1015	17
7. בית"ר תל־אביב	11	5	6	1027– 959	16
8. מכבי רמת־גן	11	3	8	1061– 987	14
9. הפועל ירושלים	11	3	8	1037– 990	14
10. הפועל גבת	11	3	8	1004– 924	14
11. הפועל חיפה	11	3	8	1004– 926	14
12. הפועל רמת־גן	11	2	9	1113– 954	13

אז מה אם אליצור הובילה ?

מכבי תל־אביב — אליצור נתניה 105: 91 (58:54)

עשרים וארבע דקות הוליכו אמש כדורסלני אליצור נתניה במשחקם מול האלופה הבלתי מנוצחת מכבי ת"א. אולם חילוף תמונה שביצע מאמן אליצור יוסי הררי בשהוציא את כוכבו וילי סימס למנוחה לאחר שביצע עבירת תוקף על מוטי אראוסטי נתנה את האות להתעוררות מכבי ת"א שניצחה בסיום — 91:105 לאחר יתרון אליצור במחצית — 54:58.

משחק הגנה חלש של מכבי ת"א במחצית הראשונה, מלווה ביכולת דלה של קלעי החוץ דורון ג'מצ'י ומיקי ברקוביץ'. מול משחק מרוייק של שחקני אליצור בו בלטו וילי סימס וג'ים ג'ונסטון, כאשר דני ברכה גיוונט בהצלחה את חבריו ליתרון מכביה — 19:29 בדקה ה־10 ו־31:40 בדקה ה־14.

למולה של מכבי ת"א היו שחקני הפנים שלה קווין מאגי, לי ג'ונסון והווארד לאסוף בכושר משחק מעולה. רק לשם המחשה: מיקי ברקוביץ' זרק במהלך המשחק 10 פעמים לסל והחטיא את כל הזריקות, תופעה נדירה אצל ברקוביץ' שהתקשה בסיום המשחק להזכר מתי סיים משחק ליגה כמאזן של אפס נקודות.

גם דורון ג'מצ'י ינסה למחוק את המחצית הראשונה ממחברת הישגיו. ג'מצ'י זרק לסל 11 פעמים במחצית הראשונה ודייק רק ב־3 קליעות. מוטי אראוסטי היה היחיד מהקו האחורי של מכבי שקלע 7 נקודות במחצית הראשונה).

לעומת חולשת מכבי שטף משחקה של אליצור. וילי סימס בכושר משחק מעולה סחף את חבריו למשחק יעיל בשרוק לקראת סיום המחצית הצליחה מכבי לצמצם ל־58:54 לאליצור.

מכבי פתחה את המחצית השניה ברוח לחימה יוצאת מהכלל. שיפור גדול במשחק ההגנה ויציאתו של וילי סימס (24) במצב של 62:65 לאליצור נתנה את האות למשחק יעיל של מכבי ת"א.

בדקה ה־26 הורה הלוח על שיויון — 67:67 ומכבי עלתה ליתרון ראשון במשחק בדקה ה־27. אליצור עוד הוליכה 69:73 בדקה ה־28. סימס חזר למשחק, אראוסטי יצא וליפין החליפו. שני סלי 3 נקודות של ליפין ומכבי עלתה ליתרון 77:82. דורון ג'מצ'י „איפס את ידו" וקלע סל של 3 נקודות (34) — 81:88.

קווין מאגי גילה יכולת גבוהה בהגנה כשקלט 20 כדורים חוזרים וקלע 31 נקודות. לי ג'ונסון הסתפק ב־9 כדורים חוזרים ו־26 נקודות ואילו האוורד לאסוף 7 כדורים חוזרים ו־12 נקודות.

אלו היו השחקנים שעשו אמש את מכבי ת"א שהסתייעה בתנופה האדירה שהכניסם למשחק חן ליפין.

לציין מיוחד ראוי שחקן אליצור נתניה סטיב מלוביק ששיחק החל מהדקה ה־14 עם שבר באפו לאחר התקלות בקווין מאגי. רופא נתניה ד"ר אילן גוגן הורה לשחקן שלא לשחק אך מלוביק סירב. מכבי קלטה במשחק 38 כדורים חוזרים לעומת 19 של אליצור (טרי סייר 7 כדורים חוזרים).

מכבי איבדה במהלך המשחק 19 כדורים לעומת 14 של אליצור.

שפטו ראובן וירובניק ודוד דגן, לעיני 4000 צופים, בהיכל הספורט ביד־אליהו.

● קלעו למכבי ת"א: מאגי 31, ג'ונסון 26, ג'מצ'י 14, לאסוף 12, אראוסטי 12 וליפין 10.

● קלעו לאליצור נתניה: סימס 21, ג'ונסטון 16, נברסון 15, סייר 12, ברכה 10, גידנס 9 ומלוביק 8.

יצחק ויסהוף

מלך הסלים

1. דייויס (בית"ר ת"א) 345
2. מאגי (מכבי ת"א) 303
3. גורן (מכבי ר"ג) 281
4. הארד (הפועל י"ם) 269
5. יוסטון (הפועל חיפה) 268
6. ברי (הגליל־העליון) 257
7. לארגי (הפועל ת"א) 257
8. ליף (הגליל־העליון) 246
9. הארדי (הפועל גבת) 243
10. סימס (אליצור נתניה) 243

מלך 3 הנקודות

1. גורן (מכבי ר"ג) 51
2. ג'מצ'י (מכבי ת"א) 34
3. ברקוביץ (מכבי ת"א) 28
4. דייויס (בית"ר ת"א) 25
5. דלול (הפועל חיפה) 21
6. לארגי (הפועל ת"א) 21
7. ויסמן (הגליל העליון) 20
8. פרישמן (הפועל ת"א) 19
9. נברסון (אליצור נתניה) 17
10. גידנס (אליצור נתניה) 16

חמישיית המחזור

● אורן שמר (הפועל איתן גבת)
● מייק לארגי (הפועל ת"א)
● רון דייויס (מכבי ת"א)
● קווין מאגי (מכבי ת"א)
● תומר שטיינהאואר (מכבי חיפה)

במחזור הבא

(שני, 1.12.86)

אליצור נתניה — מכבי רמת־גן; הפועל ת"א — הפועל חולון; מכבי חיפה — הפועל ירושלים; הפועל הגליל־העליון — הפועל חיפה; הפועל איתן גבת — בית"ר ת"א; הפועל רמת־גן — מכבי ת"א.

התומר שכופף את חולון

מכבי חיפה — הפועל חולון 78:104 (32:56)

תומר שטיינהאואר כדורסלן הצעיר הענק (2.08) מנצרת־עילית הופך בהדרגה לשחקן הישראלי הגבוה הטוב במדינה. אמש התעלה שטיינהאואר ליכולת שיא וסחף את קבוצתו מכבי חיפה לנצחון משכנע על הפועל חולון — 78:104 לאחר יתרון מכריע גם בהפסקה — 32:56.

עליונותה של חיפה לא הוטלה בספק לאורך כל דקות המשחק. כבר בדקה ה־12 היא הוליכה 22:32 ועד להפסקה הגדילה את יתרונה ל־32:56.

במחצית השנייה היה היתרון החיפני הנמוך ביותר בן 22 נקודות 63:85 בדקה ה־32 ולשיאו הגיע בדקה ה־37 — 70:101 מסל של גיבור הנצחון תומר שטיינהאואר. שחקן זה שם ללעג מתחת לסלים את הענקים שחומי העור של חולון ולמד מ־22 הנקודות שקלע גם קטף 12 ריבאונדים.

חיפה, בניהולו המבריק של מאמנה, פנחס גרשון, הציגה יכולת מצויינת. ג'ון פלאורס קלע 21 נקודות וקטף 18 ריבאונדים למרות שהוקפא ממושכות על הספסל בשל עבירות. ריצ'י ג'ונסון, ערי גורדון ודורון שפע ששולב רק בדקה ה־8 היו אף הם במיטבם.

מן העבר השני היתה חולון צל של עצמה. קני („החיה") בניסטר אמנם ניפץ את טבעת הסל בחימום שלפני המשחק וגרם לאיחור של רבע שעה בפתיחתו אך לאורך 40 הדקות מהן שותף לא שיכנע חרף 30 הנקודות שקלע. הוא קטף רק שישה ריבאונדים ודייק רק ב־6 מתוך 14 קליעות עונשין. ג'יימס טרי ששיחק חולה לא שותף במחצית השנייה לאחר שמאמנו מולי קצורין הבחין כי המשחק אבוד מבחינתו. ויויו כורמור ועופר יעקבי שהסתפקו ב־3 נקודות כל אחד עוררו חמלה במשחקם הירוד.

בסיום המשחק הירשה לעצמו המאמן גרשון להחליף את כוכביו ולשתף שחקני ספסל לתשואות הקהל הרב שנזכר כי גם בעונה שעברה ניצחה חיפה את חולון בהפרש של כ־30 נקודות.

שפטו היטב יצחק רמות ונפתלי עובדיה, לעיני 2800 צופים, בהיכל הספורט ברוממה.

● קלעו למכבי חיפה: שטיינהאואר 22, פלאורס 21, ג'ונסון 20, שפע 19, גורדון 14, א. רוזנברג 6 ושלכטר 2.

● קלעו להפועל חולון: בניסטר 30, אלימלך 13, בוגין 9, טרי 8, מולכו 5, מאור 4, יעקבי 3, כורמור 3, חנוך 2 ובן־זאב 1.

יוסף גלזר

21 סלי 3 נקודות

הפועל ת"א — מכבי ר"ג 111:124 (55:71)

הפועל ת"א ומכבי ר"ג היו שותפות אמש לחגיגת סלים נוסח האנ.בי.איי. הפועל ת"א היתה השותפה היותר רציניות וניצחה — 111:124.

חסרון במשחק זה יכולת ההגנות אך בכל האמור להתקפות יצאו 600 צופים נשכרים.

מייק לארגי היה כל יכול. הוא קלע 45 הנקודות, מהן 9 סלי 3 נקודות. לארגי נעזר במרסר שהלהיב בעיקר במחצית השניה ובגזון ויליס היעיל.

מנגד צלף אור גורן כהרגלו. הפעם „רק" 7 סלי 3 נקודות. הפתעת המשחק היה עמי נאוי, שלחם כארי על כל כדור.

במשחק הושגו 63 נקודות כתוצאה מסלי שלוש נקודות!

המשחק עמד רובו ככולו ביתרון של הפועל תל־אביב. יתרון שהועמד בסכנה בדקות רבות במחצית השניה.

במחצית הראשונה קלעו שחקני הפועל 71 נקודות לעומת 55 שספגו.

בפתיחת המחצית השניה, השתפר משחק ההגנה, בעיקר אצל הרמת גנים. שצימקו ל־66:67, 85:91, ו־90:94. כאן יצא ג'ים תמאס בחמש עבירות. לארי גיבסון ואור גורן צברו עבירה רביעית. לארגי חזר לעצמו ויתרון הפועל צמח עד לסיום.

שפטו צבי שגב, שלום וולצר, לעיני 600 צופים, באולם הפועל תל־אביב באוסישקין.

● קלעו להפועל ת"א: לארגי 45, מרסר 30, ויליס 19, פרישמן 17 ורובינסון 13.

● קלעו למכבי ר"ג: גורן 36, תומס 24, גיבסון 20, נאוי 17, ביגו 10 ונעמן 4.

אריה גוטליס

מייק לארגי קולע שתיים מ־45 נקודותיו אמש לסל מכבי רמת־גן בנצחון 111:124. (צילם: משה בן־ידידיה)

חזן וליף מנעו הפתעה

הפועל הגליל העליון — הפועל ירושלים 86:95 (50:51)

שישים נקודות שקלעו צמד הזרים של הפועל ירושלים דיקי בריאן (38) ולאמאר האורד (22) כמעט והביאו להפתעה בגליל העליון. אולם סיום מוצלח של ליף וחזן הביאו לנצחון המקומיים — 86:95 לאחר יתרון מזערי במחצית — 50:51.

פתיחת המשחק הבטיחה רבות לשחקני הגליל העליון. בדקה ה־5 הוליכו ויסמן וחבריו 6:16, אולם שחקני הפועל ירושלים, בזכות משחק טוב של בראון, הארד ומילר הפכו את המשחק לשקול.

בדקה ה־14 הורה לוח התוצאות על שיויון 37:37 ובמחצית — 50:51 לגליל.

גם במחצית השניה התנהל משחק שקול עם יתרון מזערי לצפוניים. ברד ליף וארז חזן דאגו שבראון והארד לא יעלו ליתרון וכך הוליכו הם בדקה ה־25 60:61, בדקה ה־32 70:74 ובדקה ה־38 80:84 כשריח הפתעה נדף באולם התעוררו ליף וחזן שקלעו שני סלים רצופים והוליכו את חבריהם לנצחון — 86:95.

שמואל ויסמן הצליח במשחק הגנה משובח לנטרל כמעט לגמרי את צלף הפועל ירושלים גל קנו שסיים את המשחק עם מאזן חלש של 4 נקודות.

שפטו שמעון גוטליב וברוך ולינגר, לעיני 1200 צופים, בבית ציבורי בכפר גלעדי.

● קלעו לגליל העליון: ליף 26, חזן 28, וייס 18, ברי 17, ויסמן 7, חנסלר 2 ובן־עטר 2.

● קלעו להפועל ירושלים: בריאן 38, האורד 22, מילר 16, בלאט 6 וקנו 4.

אביהו שטירא

כאן חשוב גם ההפרש

הפועל איתן־גבת — הפועל חיפה 83:92 (45:48)

נצחון חשוב בקרב ההישרדות בליגה הלאומית השיגה אתמול הפועל איתן־גבת כשגברה על הפועל חיפה 83:92.

הפתיחה היתה של שחקני איתן־גבת שבנצחונם של ריצ'ארד מאר ובועז ינאי הוליכו את חבריהם ליתרון. כניסתו של גיא גודס הצעיר בשורות חיפה בדקה ה־13 וקליעת 11 נקודות אישיות, בתוספת ביווט טוב, הורידו את השחקנים להפסקה ביתרון חיפני ועם של סל אחד.

ריצ'ארד מאר נטל שוב את שרביט הניצוח והוליך את גבת ליתרון 60:70 בדקה ה־30, אך שחקני חיפה לא ויתרו וצימצמו ל־66:73 כעבור 4 דקות.

הסיום כולו היה של האחים אלון ואורן שמר שניצלו איבודי כדור אצל האורחים מחיפה והוליכו את גבת לנצחון בסיום 83:92.

לפני תחילת המשחק עמדו השחקנים דקת דומיה לזכרו של יגאל מינצר מטובי כדורסלני ישראל בשנות ה־50 שנפטר שלשום.

שפטו זגול ובר, לעיני 900 צופים, בגבת.

● קלעו לגבת: מאר 22, אורן שמר 17, ינאי 16, אלון שמר 15, האורדי 14, שמרוני 4 ופורת 4.

● קלעו להפועל חיפה: יוסטון 28, ראלס 18, דלול 16, גודס 11, קפקי 6 ואוטר 4.

דן שמיר

קווין מאגי לא מתבלבל. מאגי פשוט מחפש את הכדור שנחטף על ידי כדורסלן מאליצור נתניה. מימין נראה סטיב מאלוביק. (צילם: אריה קוטר)

★ בהפועל חיפה דנו הלילה בהדחת המאמן אלן לוניה. לדעת ההנהלה החיפנית הוא אשם בהפסד לגבת. המועמדים: ידיד ורשיצקי ויעקב אדלר.

מלחמה עד לדקות הארכה

בית"ר תל־אביב— הפועל רמת־גן 94:102 (48:53 ,86:86)

רון דיוויס ודוויט ג'ונס הם בעצם שני שחקני בית"ר שניצחו אתמול את הפועל רמת־גן. עד הנצחון שיחקו שתי הקבוצות 45 דקות אחרי שהמארחים מרמת־גן הישוו ממש עם השריקה לסיום 40 הדקות.

כל מה שניסו לעשות אתמול שחקני רמת־גן לא הספיק להם. הסיום לגביהם הוא אכזר. חוסר הדיוק שלהם בדקות ההארכה הוא שהכריע אותם בסיום.

דקות הארכה היו כולם של הבית"רים. שחקני רמת־גן רק הצליחו לרדוף אחריהם ולצמצם את הפער, אך לא יותר מכך.

דוויט ג'ונס שקלע 6 נקודות רצופות לקבוצתו בתחילת הארכה הוא שיצר את הפער המבטיח לנצחון. בית"ר הוליכה ב־4 נקודות 87:91 לפני שהולדן צימצם שוב לנקודה, אבל אז ברחה בית"ר עד לנצחון בהפרש בן 8 נקודות.

הארכה לא יכולה להעיר על מה שהתרחש עוד קודם לכן. התוצאה הסופית יכולה להטעות את מי שלא צפה במשחק. זו היתה משום „מלחמה". מלחמת הקיום של הפועל רמת־גן שבתחילת השבוע הפסידה על חודו של סל במשחק החוץ מול הפועל חיפה.

רמת־גן ניסתה לנצח במשחק כדי שיהיה לה המצן במאבק הירידה.

היתה גם הצגה במשחק. זו ההצגה של צמד השופטים משה חרמון ושי שטריקס שהשריקותיהם גרמו לפליאה אצל ספסלי שתי הקבוצות. שריקות שהקפיצו את כל מי שהיה במגרש ממקומו.

200 צופים חזו במשחק שנערך באולם ביהוד.

● קלעו לבית"ר ת"א: דיוויס 29, חוזו 27, ג'ונס 24, קולהאס 7, האבארד 6, סלינס 5 ופוסקוביץ 4.

● קלעו להפועל ר"ג: ג'ונס 30, בנט 27, הולדן 18, כראיף 12, בארנר 5 וא. כהן 3.

אודי שטינבך

נצחון שלישי לאילן ר"ג

קבוצת הכדורסל של אילן ר"ג שבשורותיה נכללים טובי הכדורסלנים הנכים של ישראל ממשיכה להוביל ללא הפסד במשחקי הליגה הלאומית.

כדורסלני ר"ג השיגו נצחון שלישי ברציפות והפעם על אליצור ת"א 50:65.

הבולט בשורות המנצחת היה ברוך חגאי שקלע 32 נקודות.

הסגנית, מכבי חיפה, תארח את האלופה, הפועל תל־אביב

כפר־סבא רוצה לקבל תעודת שליש טובה מאשר בית"ר י"ם

מחזור מרתק מחר שעשוי לשנות צמרת הטבלה * מכבי ת"א תנסה להנחיל הפסד ראשון לבני־יהודה * שמשון תשתדל להמשיך לדהור בנצחון על באר־שבע * שני משחקים כבר היום: בית"ר תל־אביב — מכבי יפו; בית"ר נתניה — הפועל לוד

לאומית

המחזור ה־10 בליגה הלאומית בכדורגל, שיסיים את השליש הראשון, יהיה מרתק, מאבקי־פיסגה בבלומפילד, בין בית"ר ירושלים (1) והפועל כפר־סבא (2). מיפגש מסקרן בקריית־אליעזר בין האלופה, הפועל ת"א, לסגניתה, מכבי חיפה. דו־קרב יוקרתי בשכונת־התקוה, ברדבי־זוטא, בין בני־יהודה ת"א ומכבי ת"א.

שמשון ת"א, הדוהרת במעלה הטבלה, תארח את הפועל באר־שבע. מכבי יבנה תנסה להתאושש במגרשה מול הפועל פ"ת.

משחקי המחזור יתחילו כבר היום בקרבות־תחתית: בית"ר נתניה תארח את הפועל לוד ובית"ר ת"א תתמודד בוינטר עם מכבי יפו. ארבע הקבוצות, ששלוש מהן שוכנות מתחת לקו־האדום, ינסו לזכות בנקודות חיוניות.

● משחק־המוקד יהיה בשבת ב־2.30 בבלומפילד. קרב־הגדולות, בית"ר ירושלים והפועל כפר־סבא, שגילו העונה יכולת טובה. הירושלמים המארחים, שמעדו לראשונה בשבת בבאר־שבע (1:0), ינסו במרץ רב להגן על מקומם הראשון. אורי מלמיליאן וחבריו ישקיעו את כל כוחם במטרה להותיר את מלוא 3 הנקודות בידיהם וליצור פער בפיסגה. לא תהיה זו משימה קלה. שחקני כפר־סבא הוכיחו שאינם נרתעים גם בבלומפילד, בה אין ביתיות מובהקת לבית"ר ירושלים, על־אף שזו תעלה כפייבוריטית. ישפוט: עובדיה צבי.

● גם המשחק הראשון בבלומפילד (12.30) מבטיח עניין: שמשון ת"א מול הפועל באר־שבע. שמשון, שלא הפסידה שישה מחזורים, בחמישה אף לא ספגה שער, תיתקל בקבוצה נמרצת מבאר־שבע שהנצחון בשבת על המובילה, בית"ר ירושלים (0:1) לא רק שהעלה את המוטיבציה שלה אלא גם הגביר את בטחון שחקניה. נוסף לכך תבקש באר־שבע להשתחרר מאימת התחתית. בהיעדר ביתיות לשמשון יטש מאבק פתוח, בו תתקבל כל תוצאה כהפתעה. ישפוט: בני כהן.

● דו־קרב מלהיב באיצטדיון בקריית־אליעזר, בין מכבי חיפה והפועל ת"א (2.30). האלופה וסגניתה טרם גילו העונה יכולת משכנעת. מכבי חיפה חסרה יציבות. הפועל ת"א, שפתחה בצליעה, מנסה להתאושש אך היא עדיין בתחתית. החיפנים זוכרים את הפסד־האליפות בעונה שעברה שלהם בבלומפילד (1:0). מחר ינסו לנצל את איצטדיונם כדי לזכות במלוא 3 הנקודות ולשעוט קדימה. הפועל ת"א תבוא לחיפה במטרה ללחום ולא לשוב בידיים ריקות. הגנתה עם דוד פיזנטי, תצטרך לשים־עין על כוכבה הארגנטיני של מכבי חיפה, רניאל בראיילובסקי. ישפוט: משה אשכנזי.

● יוקרה רבה תהיה במשחק בשכונת־התקוה, בין בני־יהודה ת"א ומכבי ת"א (2.30). בני־יהודה, בכושר טוב, היא היחידה שטרם נוצחה בתשעת המחזורים הראשונים. המארחים — במקום ה־5; מכבי ת"א — במקום ה־7. שתי נקודות מפרידות בין היריבות. נצחון מכבי ת"א יכול לשנות את מיקום הקבוצות בטבלה. בני־יהודה תשתדל לנצל את ביתיותה, ולא לאפשר למכבי ת"א להתאושש ממשברון שפוקד אותה, וגרם לה שלא תנצח בשני מחזורים. הכל פתוח. ישפוט: יאיר טילנגר.

● מכבי נתניה תבוא לפ"ת (2.30) עם „האף למטה", למשחקה עם מכבי פ"ת, לאחר שספגה בשבת תבוסה ביתית מול הפועל פ"ת (4:0). המארחים לעומת זאת, חגגו „נצחון היסטורי" בבלומפילד על מכבי ת"א (0:1). תוצאות אלה לא ישפיעו על גורל הקרב. נתניה תשתדל להתאושש ולהפתיע את היריב. היא מסוגלת לכך. ישפוט: יצחק בך יצחק.

● קבוצת הפועל פ"ת, שתדרים ליבנה, למיפגש עם מכבי יבנה (2.30); תיתקל בקבוצה מרת־נפש, שלא ניצחה שבעה מחזורים רצופים. יבנה תילחם על נפשה. אס־כי השבוע עברה משבר ארגוני ולא התאמנה בצורה מסודרת. שחקני הפועל פ"ת חייבים לשמור על „שקט נפשי", ואסור להם להיגרר ללהט המארחים. ישפוט: יהושע לויה.

● בית"ר ת"א ומכבי יפו יתמודדו היום באיצטדיון וינטר ברמת־גן (2.30), שתי הקבוצות זקוקות לנקודות כאוויר־לנשימה. יפו, הנמצאת במשבר חמור, תודרך ע"י שחקנה הוותיק, משה אוננה, שיחליף את המאמן בן־חור מורחי שהתפטר. אולי יסייע לה „זעזוע" זה. בית"ר ת"א לא תתחשב ב„צרות" יריבתה ותלך על נצחון. מאבק שקול. ישפוט: גבי לוי.

● מיפגש בין שתי קבוצות תחתית הפועל לוד (14) ובית"ר נתניה (16), ייערך היום ב־2.30 בנתניה. המארחים זכו רק בשבת בנצחון ראשון העונה (0:1 מול יבנה). תבוא במטרה לזכות במלוא הנקודות. שתי הקבוצות לא גילו יכולת טובה בהתקפה. הקבוצה שתשפר את יכולתה להבקיע שערים — תנצח. ישפוט: חיים ליפקוביץ.

הטבלה הלאומית

(אחרי תשעה מחזורים)

1. בית"ר ירושלים	9–21	18
2. הפועל כפר־סבא	7–12	17
3. שמשון תל־אביב	3– 9	16
4. מכבי חיפה	6– 9	16
5. בני־יהודה ת"א	9–13	15
6. הפועל פ"ת	4–10	14
7. מכבי תל־אביב	6–12	13
8. מכבי פ"ת	8–10	12
9. מכבי נתניה	12– 8	12
10. הפועל תל־אביב	8– 7	11
11. בית"ר תל־אביב	14–11	11
12. הפ. באר־שבע	7– 4	10
13. מכבי יבנה	7– 4	8
14. הפועל לוד	8– 5	7
15. מכבי יפו	17– 7	6
16. בית"ר נתניה	20– 3	4

משחקי המחזור

היום
● בית"ר ת"א — מכבי יפו.
● בית"ר נתניה — הפועל לוד.

מחר
● מכבי יבנה — הפועל פ"ת.
● מכבי פ"ת — מכבי נתניה.
● בני־יהודה — מכבי ת"א.
● מכבי חיפה — הפועל ת"א.
● בית"ר י"ם — הפ. כפר־סבא.
● שמשון ת"א — הפ. באר־שבע.

מחזור 4 בראגבי

משחקי המחזור ה־4 בליגה בראגבי ייערכו מחר.

המשחקים: טכניון/קרית־ביאליק — הפועל יזרעאל (1.30); אס"א ת"א — הפועל רעננה (2, ספורטק); אס"א ירושלים — הפועל הגליל־העליון (12.70 גבעת־רם).

אליפות הפועל בקליעה — מחר

גמר אליפות הפועל בקליעה, ברובה זעיר 60 כדור, שכיבה, ייערך מחר ב־9 בבוקר במטווח בכפר־סבא.

באותה שעה תתקיים במטווח האולימפי בהרצליה אליפות הפועל באקדח דרקרב; קליבר שרות 0.22

חולון ושעריים — בקרב־צמרת שלושה משחקים כבר היום

ארצית

מאבקים מסקרנים יהיו גם במחזור־המסיים את השליש הראשון בליגה הארצית בכדורגל. שלושה משחקים במחזור ה־10 יהיו כבר היום. חמישה נוספים — מחר. דו־קרב הצמרת, בין קבוצות הפועל חולון ומכבי שעריים, שייערך היום ב־2.30 בחולון, יהיה במוקד.

לחולון, בביתה, יש עדיפות אולם שעריים תבוא כדי לא להפסיד.

● משחק נוסף יהיה היום בחדרה (2), בין קבוצות הפועל חדרה והפועל טבריה. בפתיחת הליגה שכנו שתי הקבוצות בפיסגה. עתה נותרה רק חדרה, המועמדת לנצחון ביתי על טבריה, שנסוגה למרכז הטבלה.

● סוגרת הטבלה, בית"ר נהריה, תארח היום (2) את בית"ר רמלה ממרכז הטבלה. המארחים „ילכו" על נצחון, מול קבוצה חסרת יציבות מרמלה.

מובילת הטבלה, הפועל חיפה, תצא מחר למאבק קשה בבית־שאן עם הפועל בית־שאן, המקשה על כל יריבותיה במגרשה. החיפנים עדיפים, אך חייבים להיזהר ממעידה.

● מאבק מסקרן יהיה מחר ב־2.30 ביהוד, כשהפועל יהוד, ששמטה את המקום הראשון בטבלה רק בשבת, תארח את הפועל ירושלים, שעדיין בתחתית, אך ניצחה בשלושת משחקיה האחרונים. צפוי מאבק שקול, עם יתרון ביתיות ליהוד.

● הפועל רמת־גן, ששיפרה את מאזן נצחונותיה בשני המחזורים האחרונים, כשזכתה בצמד נצחונות, תארח בגבעתיים את הפועל עכו מהצמרת. מאבק מסקרן. עכו לא תוותר בקלות והרמת־גנים יצטרכו להיות במיטבם כדי לנצח.

● קרב־תחתית יהיה מחר ברחובות, בין קבוצות הפועל מרמורק (14) והכח רמת־גן (13). להכח 3 נקודות־יתרון על יריבתה. אולם מרמורק תשתדל לנצל את ביתיותה ולנצח.

● מאבק תחתית יהיה מחר גם בדימונה, בין קבוצות הפועל דימונה ומכבי רמת־עמידר (2.30). אם המארחים לא יצליחו להותיר את 3 הנקודות בידיהם יתמיד מצבם מתחת לקו־האדום.

הטבלה הארצית

(אחרי תשעה מחזורים)

1. הפועל חיפה	6–14	18
2. הפועל יהוד	11–16	17
3. הפועל חדרה	9–15	16
-. הפועל עכו	9–15	16
5. הפועל חולון	5–10	16
6. מכבי שעריים	7–12	14
7. הפועל טבריה	13–15	13
8. הפועל רמת־גן	5– 4	13
9. הפועל בית־שאן	11– 8	11
10. בית"ר רמלה	12– 8	11
11. מכבי עמידר	11– 7	11
12. הפועל ירושלים	13–10	10
13. הכח רמת־גן	12– 7	10
14. הפועל מרמורק	15– 8	7
15. הפועל דימונה	11– 6	6
16. בית"ר נהריה	7– 2	5

ליגה א'

שתי הראשונות בליגה א', צפון, בכדורגל, קבוצות הפועל רעננה ובית"ר חיפה, יתמודדו מחר ברעננה בדו־קרב פיסגה במחזור ה־10.

שאר המשחקים בצפון: מכבי עפולה — מכבי חדרה; מכבי אח"י נצרת — הפועל כפר־טמרה; הפועל עליה כפר־סבא — הפועל טירה; הפועל קרית־שמונה — הפועל טייבה; מכבי טמרה — הפועל טירת־הכרמל; מכבי אור־עקיבא — הפועל קרית־אתא.

המוליכה הדרומית, הפועל קרית־אונו, תארח את הפועל אזור, והשנייה, הפועל בת־ים תצא למאבק מסקרן בראשל"צ נגד הפועל ראשל"צ.

שאר המשחקים בדרום: בית"ר באר־שבע — הפועל ירוחם; לודוס חולון — הפועל אור־יהודה; הפועל בית־שמש — הפועל אשקלון; רמלה: מכבי קרית־מלאכי — הפועל ...; מכבי קרית־גת — הפועל רמת־השרון.

מאבק־שיא בגביע כבר בשמינית־הגמר

קרית־אתא ובת־ים ישחזרו הגמר מחר

כדורעף

צריך מזל בגביע. כבר מחר, בשמינית־הגמר, ישוחזר המשחק המכריע אשתקד בכדורעף כאשר הפיינליסטית, הפועל קרית־אתא, תארח ב־7 בערב את מחזיקת הגביע, הפועל בת־ים שניצחה 1:3.

במשחקי הליגה עד כה גילתה קרית־אתא יכולת טובה יותר. בת־ים שמאמנה אהוד דקל התפטר בשבוע שעבר, מנסה לחזור למסלול־נצחונות. היא בוודאי שלא תוותר בקלות על הגביע. קרית־אתא ביתית ומסוגלת לגמול ליריבתה. שתי הקבוצות עלו לסיבוב השני בגביעי־אירופה. ישפטו: דדו רוזנטל ונתי תרום.

באותה שעה יהיה גם דרבי תל־אביבי בגביע כאשר הפועל רמת־אביב תארח את מכבי ת"א. בליגה ניצחה רמת־אביב — 1:3. ישפטו: אלכס בוקור ופיני שמפלינר.

שלושה משחקים נוספים יהיו בין קבוצות לאומיות: הפועל שריד/העמקים תארח את הפועל המעפיל/עין החורש (7; אבי זלצברג ומיכאל סלע): בהעוגן יטש מאבק מעניין ב־8 בין קבוצות הפועל העוגן ואליצור ת"א (גבי לוטן ואב שוהם), ובחיפה יתמודדו קבוצות מכבי חיפה והפועל כפר־סבא (7; הלל רז ויותם פינשטיין).

שני משחקים יהיו על טהרת קבוצות הליגה הארצית. כבר הערב ב־6 תארח מכבי עוספיה את מכבי פ"ת (פיני שמפלינר ואלכס בוקור), ומחר ב־6 ישחקו בעין־שמר קבוצות הפועל איחוד עירון וא.ס. רמת־השרון (דוד גולדשטיין).

קבוצת הפועל מטה אשר עלתה לרבע־הגמר ללא משחק.

מחזור 6 בליגה לנשים בכדורעף

משחקי המחזור ה־6 בליגה הלאומית לנשים בכדורעף ייערכו מחר: הפועל כפר־סבא — הפועל עין־החורש (7; הפועל בת־ים הפועל עמק־יזרעאל (7): קרית־חיים — אליצור יבנה (7.30). המשחק בין אס"א באר־שבע והפועל רמת־אביב כבר נערך (0:3).

הקפת הכנרת באופניים

הקפת הכנרת באופניים תתקיים מחר בשלושה מסלולים, שסומנו במועצה האיזורית עמק־הירדן בצמח.

מסלול א' יתחיל ב־7 בבוקר בצמח, למרחק 65 ק"מ; מסלול ב' יוזנק ב־8 בבוקר בפארק הירדן, למרחק 28 ק"מ, ומסלול ג' יתחיל ב־9 בבוקר בעין־גב, למרחק 12 ק"מ.

● רכיבה תחרויות דרסג' וקפיצות מכשולים יהיו היום (מ־1) ומחר (מ־10) במשמר־העמק.

גילברט ניצח את בקר

טניס

הטניסאי היהודי־אמריקני בראד גילברט, המדורג 12 בעולם, חולל אור לאתמול הפתעה בטורניר־הזמנה באטלנטה, כשגבר על המדורג שני בעולם, בוריס בקר ממערב־גרמניה — 7:8, 4:6, 6:3.

ג'ון מקנרו ניצח את המדורג שלישי בעולם, השבדי מאטס וילאנדר — 7:5, 6:4, והראשון בעולם, הצ'כי איוון לנדל, גבר על הצרפתי יאניק נואה — 7:6, 6:7, 6:3.

במשחק נוסף הפך הצ'כי מילוסלאב מצ'יר פיגור של 0:6, בנצחון בשתי המערכות הבאות — 6:4, 7:5 — על השבדי מיקאל פרנפורש.

● אנדרס גומז מאקוודור עלה לרבע־הגמר בטורניר הטניס בריו, בנצחון בשתי מערכות על הברזילאי גוייש.

מקנרו נתבע לשלם 900 אלף דולאר

שלטונות מס־ההכנסה האמריקנים תובעים מהטניסאי ג'ון מקנרו סכום של יותר מ־900 אלף דולאר, באמור שלא האחזור על הכנסותיו ב־1982 על סכום־הוצאות שהוציא באותה שנה 906,281 דולאר. פרקליטו של מקנרו המושעה ל־42 יום מה־גראנד פרי, ריצ'ארד ברונשטיין אמר: כי התביעה אינה מוצדקת את השתקר.

ניו־זילנדי ושוויצי זכו בזוגות

צמד הטניסאים לואיס מניו־זילנד ויוסטינגר משוויץ זכה אתמול בטורניר המאסטרס ברמת־השרון, במשחק הזוגות. לאחר שניצח בגמר את הצמד האנגלי רוברט ודיילי — 6:4, 8:2.

היום אחה"צ יהיה גמר היחידים, בין עמית נאור מישראל וברנדאו מגרמניה.

● אלופת הכדורגל הפורטוגלית, פורטו, זכתה בגביע הסופר־קאפ (אלוף־האלופים), לאחר שניצחה במשחק־הגומלין בליסבון את בנפיקה, מחזיקת הגביע הפורטוגלי — 4:2.

נצחון לאורטאז בליגה

אחת מיריבותיה של מכבי ת"א בבית־הגמר בגביע אירופה לאלופות, אלופת צרפת אורטאז, גברה במחזור השני בליגה, על אנטיב — 68:74, ומדורגת שלישית, עם אותו מספר נקודות (6) כמו לימוז' ולמונאקו, המקדימות אותה.

לימוז' הכניעה את סנט־אטיין — 91:130, ומונאקו גברה על לוראן — 92:115.

● הכדורסלן האמריקני לארי ראסי, בן ה־31, שהופיע בשורות פורטסמות וקריסטאל־פאלאס האנגלית וקלוסטרנויבורג האוסטרית, ניספה בתאונת־דרכים בגילפורד, אנגליה.

סיים שני ונפסל

הרץ הפולני ניימצ'אק, שסיים שני בריצת המרתון בניו־יורק, בראשית החודש, נפסל, לאחר שבבדיקת השתן הוכח, כי הרץ נטל סמים.

הוועדה המארגנת תתכנס בשבוע הבא כדי לדון מה לעשות עם הפרס הכספי בסך של 25 אלף הדולאר המיועדים לרץ הפולני. לניימצ'אק תינתן האפשרות לערער על פסילתו. אך בינתיים טען הרץ כי ערב יציאתו סבל מכאב־שיניים והפסיד דם רב. רופא בוורשה הזריק לו תרופה, וכנראה שהיה בה סם.

אסטון־וילה תנסה לעצור את ארסנל

הליגה האנגלית

מאת שבח מלברט

המשחק המרכזי מחר, במחזור ה־17 בליגת האנגלית בכדורגל, יתקיים בלונדון. טוטנהאם, המדורגת במקום העשירי בטבלה, תארח את נוטינגהאם, השנייה בטבלה.

המוליכה, ארסנל, תתארח בבירמנגהאם אצל אסטון — וילה (16).

משחקים נוספים: לסטר — צ'לסי; ליברפול — קובנטרי; לוטון — צ'רלטון; מנצ'סטר — סיטי — אברטון; נוריץ' — אוקספורד; קווינס־פארק — שפילד־וונסדיי; סאותהמפטון — ווטפורד; וימבלדון — מנצ'סטר־יונייטד.

ביום ראשון ישחקו ניוקאסל ווסטהאם.

הליגה הגרמנית

במערב־גרמניה ייערכו משחקי המחזור ה־16. האלופה, באיירן מינכן (2), תארח מחר את שטוטגרט (4).

שאר המשחקים: קייזרסלאוטרן — נירנברג; בוכום — דורטמונד; ברמן — דיסלדורף; מאנהיים — הומבורג; לברקוזן — ארדינגן; פרנקפורט — שאלקה; מנשנגלאדבאך — קלן; בלאו־וייס ברלין — המבורג.

ליברפול — אברטון במהדורה חדשה

ליברפול ואברטון ייפגשו פעם נוספת העונה. בנוסף למשחק הליגה בסיבוב השני, זאת לאחר נצחונה של ליברפול על קובנטרי — 1:3, במשחק החוזר בשמינית־גמר גביע הליגה האנגלי.

את כל השערים לליברפול הבקיע הקשר הדני הבינלאומי, יאן מולבי.

המשחק הקודם בין השתיים, בקובנטרי, הסתיים בתיקו אפס.

במשחק נוסף באותה מסגרת גברה טוטנהאם על קמברידג' מהליגה הרביעית — 1:3. גם טוטנהאם תהיה מעורבת ברבע־הגמר בדרבי עירוני, כשתתמודד עם וסטהאם, בחודש ינואר.

● במשחק־השלמה בליגה הסקוטית בכדורגל, סיימו סלטיק ואברדין בתיקו 1:1.

אלן דיקנס מווסטהאם לופת בשתי ידיו את רגלו של ג'ון באמסטד מצ'לסי שאינו נכשל ונופל במשחק גביע הגיוחומים באנגליה, בו ניצחה צ'לסי 1:2. (תצלום: איי.פי.)

בריטניה נסערת: לג'ורג' ה־5 ניתנה זריקה להמתת חסד

לונדון. — מחלוקת פרצה אתמול בבריטניה, בעקבות הטענה, כי ניתנה למלך ג'ורג' החמישי זריקה להמתת־חסד, מאחר שסבל ממחלה חשוכת־מרפא וכדי שיהיה אפשר לדווח על מות המלך בעתוני הבוקר.

הטלוויזיה הבריטית מסרה בערוץ הרביעי, כי מותו של המלך ג'ורג' החמישי, הסבא של המלכה אליזבת, לפני 50 שנה, כהיותו בן 70, הוחש באמצעות זריקה שנתן לו רופאו האישי, לורד דאוסון. הידיעה התבססה על מאמר שכתב הביאוגרף של דאוסון, פראנסיס ואטסון. מאמר זה עומד להתפרסם בחודש הבא בכתבון „היסטוריה היום".

ד"ר ראנלס בלק, שהיה נשיא האגודה הרפואית המלכותית, גינה את מעשהו של לורד דאוסון כ„מעשה רשע", ומחבר הביאוגרפיה הרשמית של המלך ג'ורג', קנת רוז, אמר לעתון „דיילי טלגראף", כי העובדות נכונות כנראה ומעבר לוויכוח. הוא הוסיף: „לפי דעתי, המלך נרצח על־ידי דאוסון."

הביאוגרפיה של לורד דאוסון, שכתב פראנסיס ואטסון, יצאה לאור ב־1950, חמש שנים לאחר שמת רופאו של המלך. מחבר הביאוגרפיה, שהוא כיום בן 79, אמר, כי הוא לא הזכיר בביאוגרפיה את תקרית זריקת המוות מפני שלא רצה להביך את קרוביו של דאוסון ואת משפחת המלוכה.

ביום ד', בשיחה עם כתבים בביתו, אמר ואטסון: „הקדשתי לעניין מחשבה רבה, ומכיוון שעכשיו מלאו 50 שנים למותו של המלך ג'ורג' החמישי, נראה לי, כי זה הזמן המתאים לגילוי. אני נפתע מן המחלוקת שפרצה ומשילהוב הרוחות."

מאות אלפי סטודנטים הפגינו ברחבי צרפת

הסטודנטים תבעו יותר אוטונומיה לאוניברסיטאות בבחירת מקורות ההון והענקת תארים אקדמאיים ■ התנגשויות אלימות עם סטודנטים ימניים

פאריס. — מאות אלפי סטודנטים הפגינו אתמול בפאריס ובערים רבות אחרות בצרפת נגד כוונת הממשלה הצרפתית לחוקק חוק, שיעניק לאוניברסיטות במדינה יתר אוטונומיה כספית ואקדמית, יעודד אותן לגייס כספים מן התעשייה ומבעלי הון ויסמיך אותן להעניק תארים משלהן, בצד התארים הממלכתיים.

המשטרה אמדה את מספר המפגינים ב־92 אלף, אך מארגני ההפגנה טוענים, כי השתתפו בה בין 250 ל־300 אלף איש.

במהלך ההפגנה, הצטרפו אל הסטודנטים גם תלמידי־תיכון רבים. כמה עשרות סטודנטים ימניים ניסו לתקוף את המפגינים בפאריס במוטות ברזל ובגז מדמיע, אך המשטרה התערבה ומנעה התנגשויות רציניות; אף על פי כן נמסר, כי כמה מפגינים נפצעו.

כ־50 מבין 78 המיכללות הממלכתיות בצרפת מושבתות זה שבועיים בגין המחלוקת על הצעת החוק. האוניברסיטות הפרטיות ובתי־הספר של „העילית החברתית" פועלים כרגיל.

ארה"ב עומדת להפר הסכם „סאלט 2" לצמצום הנשק

וושינגטון. — ארה"ב עומדת להפר היום את ההגבלות של הסכם „סאלט 2" עם בריה"מ — מסר אתמול משרד ההגנה האמריקני.

הסכם „סאלט 2" לא אושר על־ידי הקונגרס האמריקני.

בהודעה נאמר, כי מפציץ כבד ראשון מדגם ב־52, הנושא טילי שיוט, יטוס היום לבסיס המבצעי שלו בטקסאס. הנשק המוטען על מפציץ זה יעבור את ההגבלה שמטיל הסכם „סאלט" על ראשי נפץ גרעיניים ומפציצים נושאי טילי שיוט.

צעד זה ייעשה על סמך החלטת הנשיא רייגן מן ה־27 במאי, כי ארה"ב תחרוג מן ההגבלות של הסכם „סאלט", אם הסובייטים לא ינקטו בצעדים מרחיקי לכת לפיקוח על הנשק.

המימשל האשים פעמים רבות את הסובייטים בהתעלמות מהסכמי „סאלט".

דובר משרד החוץ הסובייטי הודיע אמש, כי בריה"מ שוקלת צעדים מעשיים, שיופעלו בתגובה להפרה אמריקנית כלשהי של הסכם „סאלט 2".

בריטניה הודיעה, כי היא מבקשת להתייעץ עם וושינגטון, בעקבות הודעתה של ארה"ב, שיש בדעתה להפר את חוזה „סאלט 2". „ממשלת בריטניה חזרה והבהירה את דעתה, כי שני הצדדים החתומים על החוזה חייבים להוסיף לכבד את „סאלט 2"," אמר דובר משרד החוץ הבריטי.

(עיר, ע־צ)

רחוק מן העין קרוב אל הלב

השחקנית לנה ניימאן, מן התיאטרון המלכותי בשטוקהולם, מסייעת לגרט רוזנקראנץ למשש את גופה, בעת ביקור של עיוורים בתיאטרון, לרגל הצגה מיוחדת שהוצגה למענם. במהלך המחזה, ממשש אחד השחקנים את חזה של ניימאן, ובתום ההצגה, העניקה השחקנית לכמה מן הצופים העיוורים הזדמנות לחוש את הסצינה הלכה למעשה. (צילום: איי.פי.)

מניות הנפט עלו השנה ב־126%

מאת אלחנן הורוביץ

שבוע המסחר בבורסה נסתיים אתמול במימוש רווחים מצד משקיעים לפרקי זמן קצרים. עקב זה ירד אתמול ערך השוק של כל המניות הנסחרות בבורסה ב־0.22%, שהקטין את עלייתן בסיכום השבועי ל־0.88%. ערך השוק של המניות החופשיות עלה בסיכום השבועי ב־1.05%, אחרי שירד אתמול בחצי אחוז. ערך השוק של מניות ההסדר עלה ב־0.71% בסיכום השבועי, אחרי שירד אתמול ב־0.61%. מתחילת השנה עלו המניות החופשיות ב־68% בממוצע ומניות ההסדר עלו בממוצע ב־6% נומינאלית. העלייה הגדולה ביותר מתחילת השנה — 126% — היתה במדד השערים של מניות חיפוש נפט.

ערך השוק של כל איגרות החוב עלה אתמול ב־0.06%, אחרי שהצמודות למדד עלו בממוצע ב־0.1% ולעומתן ירדו הצמודות למט"ח ב־0.08%.

גלגלי הבורסה

סל המניות החדש ירד אתמול ב־0.07% ל־1.4876 ש"ח, ושער הדולר היציג ירד ב־0.05% ל־1.4901 ש"ח. הדולר לנוסעים לחו"ל ירד ל־1.7651 ש"ח. הדולר השחור נע בירידה בין 1.46 ל־1.47 ש"ח.

בשוק המניות ירדו אתמול 148 שערים, לעומת 131 שעלו ו־107 שנשארו בלי שינוי. מהם ירדו 32 ב־5% ויותר ו־16 עלו ב־5% ויותר. נרשמו 4 „מוכרים בלבד" ואף לא 1 „קונים בלבד". ב־34 נ"ע היתה הפסקת מסחר.

המחזור בשוק המניות הסתכם ב־11.6 מיליון ש"ח, מזה 1.4 מיליון ש"ח במניות ההסדר.

במניות ההסדר היתה מגמת שערים מעורבת. עלו ב־%: פועלים מב' — 2.9; פועלים מ' — 0.3; דיסקונט א' — 0.1; מזרחי ש — 0.4. לעומתן ירדו ב־%: אי.די.בי. רג' — 0.2; אי.די.בי. א' — 0.3; דיסקונט כ' — 1.1; פועלים ש' — 0.1; בל"ל — 0.2; מימון סחר 1 — 0.1; מימון סחר 5 — 0.2. במניות ההסדר היה עודף היצע של 0.5 מיליון ש"ח. תשואותיהן השנתיות המוכילות במונחים דולריים נעו בין 15.94% (המזרחי ש') לבין 16.23% (הפועלים ש'), הפועלים מ' — 16.08%, בל"ל — 16.21%, דיסקונט א' — 16.14%.

במניות החופשיות ירדו ב־10%: הפניקס 0.5, מן 5, שלדות, ירדן. לעומתן לא נרשמו עליות ב־10%. מירב ירדה ב־7.1%. הסנה ירדה ב־2.9%. דרוקר זכ' 5 עלתה ב־7.6%, בעוד שלדרוקר אופ' נרשם שער „מוכרים בלבד". המסלול 1 עלתה ב־6%, המסלול 5 — „מוכרים בלבד". קיסריה 0.1 עלתה ב־0.6%, בעוד שקיסריה 0.5 ירדה ב־6.5%. שמן ירדה ב־4.7%. ארגמן עלתה ב־4%. לורדיה 1 ירדה ב־2.7%. פולגת 1 עלתה ב־0.5%. פויכטוונגר 5 עלתה ב־5.9% אליאנס עלתה ב־2%. רשנים 1 עלתה ב־0.2%. פרוטארום ירדה ב־9.8%. „כור" ירדה ב־0.6%. והחברה לישראל ירדה ב־4.3%. אמריק' נפט 5 ירדה ב־7.4%. דובק ש' עלתה ב־2.7%.

הצבעונים חוזרים למכורתם — לתורכיה

איסטנבול. — אלפי צבעונים יפרחו באביב לאורך דרך־הים המפורסמת של איסטנבול, קרן־הזהב, תודות למחווה של ממשלת הולנד, כעבור יותר מ־400 שנה לאחר שספקת צבעוני נשלחה מאיסטנבול לאירופה.

הסתדרות השומר הצעיר

ההנהגה הראשית

הכנת מדריכים לטיולי מדבר יהודה ומכתשים

סידורי הסעות:

טיול מכתשים יום א' ה־30.12.86

1. יציאה מחיפה בשעה 07.30 מאולמי רון ע"י ק. אליעזר, אוסף ביקנעם, צומת אליקים, צומת אולגה, צומת נתניה.
2. יציאה מת"א בשעה 08.30 מאיצטדיון יד־אליהו. אוסף בצומת אשרוה, צומת מסמיה, קסטינה ואגד ב"ש.

טיולי מדבר יהודה יום ב' ה־1.12.86

1. יציאה מחיפה ב־07.30 אוסף בתחנות של האיסוף של טיול מכתשים.
2. יציאה מת"א ב־08.30 אוסף בתחנות של האיסוף לטיול מכתשים, נכנס לב"ש ואוסף בערד.

למדריכים חזקו!

אנו מזכירים לכולכם שההכנות מיועדות למדריכים בלבד ואנו לא נוכל לקחת „טרמפיסטים" להכנות. יש לחכות בזמן בתחנות האיסוף אנו לא נמתין למאחרים. יש להביא להכנה אוכל, מפות וכל שאר הציוד האישי. מדריכים חצניקים אנא הביאו להכנה כלי נשק.

בדבר שאלות אפשר להתקשר ביום ו' וא' להנהגה טל: 03־291161 וביום שבת ל: 04־897779 ו־04־899526.

חזק ואמץ — מחלקת צופיות

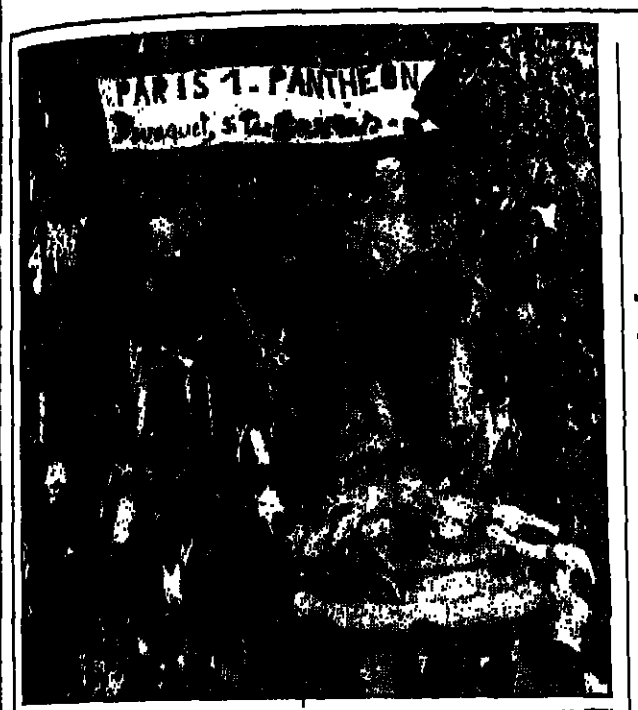

סטודנטים צרפתיים מטפסים על פסל בחוצות פאריס, כדי להשקיף משם על רבבות חבריהם המפגינים ברובע הלאטיני של העיר. בכרזה שמניפים המפגינים נאמר: „דוואקה, אילו ידעת": דוואקה הוא השר הצרפתי להשכלה גבוהה. (צילום: איי.פי.)

גורבאצ'וב וגאנדי: להוציא הנשק הגרעיני אל מחוץ לחוק

ניו־דלהי. — מנהיג בריה"מ גורבאצ'וב וראש ממשלת הודו גאנדי פירסמו אתמול הצהרה משותפת, הקוראת לחתימת אמנה בין־לאומית, שתוציא אל מחוץ לחוק כל איום בהפעלת נשק גרעיני.

בהצהרה אומרים השניים, כי אמנה בין־לאומית כזאת תהווה צעד חשוב לקראת פירוק נשק גרעיני כולל.

„הסכנה המאיימת על האנושות היא חמורה," אומרים השניים בהצהרתם. „אולם בידי האנושות הכוח למנוע שואה ולסלול הדרך לציוויליזציה חופשית מנשק גרעיני. הזמן לפעולה נחרצת ודחופה הוא עכשיו."

(עיר, ע־צ)

הסכם להפסקת־אש נחתם בפיליפינים

מאנילה. — נציגי ממשלת הפיליפינים ונציגי המורדים הקומוניסטיים חתמו אתמול במאנילה על הסכם להפסקת הקרבות בין הצדדים, הנמשכים זה 17 שנה.

ההסכם קורא להפסקת כל הקרבות החל ב־10 בדצמבר ולרגיעה מוחלטת בכל איי הפיליפינים במשך 60 יום.

זכו במגס — רב־פרס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 48/86 שהתקיימה ביום 27.11.86 זכו המספרים הבאים:

בסך — 180,000.00 ש"ח זכה המספר 183695. הפרס המצטבר בסך 300,000.00 ש"חים עובר לשבוע הבא. מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 580,000.00 ש"חים (כולל צבירה).

בסך — 12,000.00 ש"ח זכה המספר: 857244. בסך — 6,000.00 ש"ח זכו המספרים: 651529, 736635.

בסך — 300.00 ש"ח זכו המספרים: 034083, 053913, 121061, 127411, 157699, 163344, 193041, 211317, 227129, 265247, 285653, 303520, 351279, 360135, 424512, 440336, 456734, 470232, 536124, 544250, 583464, 725510, 743063, 743099, 750427, 758210, 793210, 794171, 800065, 809446, 840957, 845828.

בסך — 150.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 3978, 7252. בסך — 25.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 566, 740. בסך — 16.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 211, 476, 955. כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 4 זכו בסך של: 2.50 ש"ח.

בסך — 5.00 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 018, 053, 106, 110, 112, 162, 170, 201, 221, 232, 294, 301, 380, 444, 456, 475, 567, 662, 682, 697, 700, 742, 894, 938, 957, 984.

בסך — 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 00, 12, 14, 19, 22, 25, 27, 33, 34, 39, 41, 44, 45, 48, 63, 64, 68, 73, 74, 75, 77, 82, 87, 88, 89.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 27.11.86

	יחידה	בנקנוטים		העברות והמחאות		שערים יציגים
		קניה	מכירה	קניה	מכירה	
סל מטבעות	1			1.4878	1.5064	1.4976
דולר אמריקני	1	1.45	1.52	1.4808	1.4992	1.4901
מרק גרמני	1	0.73	0.77	0.7435	0.7528	0.7490
לירה סטרלינג	1	2.08	2.18	2.1156	2.1420	2.1264
פרנק צרפתי	1	0.22	0.23	0.2270	0.2299	0.2287
ין יפאני	100	0.89	0.94	0.9090	0.9203	0.9167
גילדן הולנדי	1	0.65	0.68	0.6593	0.6675	0.6628
פרנק שוויצרי	1	0.88	0.92	0.8930	0.9042	0.8981
כתר שבדי	1	0.21	0.22	0.2148	0.2175	0.2161
כתר נורווגי	1	0.19	0.20	0.1964	0.1989	0.1977
כתר דני	1	0.19	0.20	0.1971	0.1995	0.1983
מרק פיני	1	0.29	0.31	0.3019	0.3057	0.30
דולר קנדי	1	1.05	1.10	1.0684	1.0817	1.0758
דולר אוסטרלי	1	0.93	1.00	0.9638	0.9758	0.9697
ראנד דרום אפריקני	1	0.40	0.67	0.6589	0.6672	0.6649
פרנק בלגי	10	0.35	0.37	0.3583	0.3627	0.3602
שילינג אוסטרי	10	1.04	1.09	1.0580	1.0712	1.0638
לירה איטלקית	1,000	1.05	1.12	1.0755	1.0889	1.0811

מנהלי חברת „מרכז הארגזים" חשודים בעבירות־מס נרחבות

המנהלים חשודים שזייפו תשלומים באלפי־דולרים לאנשים פיקטיביים ■ סחרו בצ'קים בלי שהדבר ישתקף בספרי החברה ■ שני חשודים נעצרו לתשעה ימים ושניים שוחררו בערבות

ארבעה מנהלי חברת „מרכז הארגזים", העוסקת בשיווק אריזות לתוצרת חקלאית, הובאו ביום ה' לבית־משפט השלום בתל אביב, כחשודים בהעלמת עסקות ועבירות־מס בהיקף ניכר ובשיטות מתוחכמות.

שניים מהחשודים שלמה שחמורוב ויצחק עזור נעצרו, בהסכמתם, לתשעה ימים לחקירה. שני חשודים אחרים אהרן שנפ ואפרים וינפרס, שהיה בעבר ממנהלי החברה, שוחררו בערבות.

החוקרים אמיר לווין ויוסף גולדשטיין סיפרו, כי שלושה הראשונים מנהלים היום את „מרכז הארגזים" שברחוב שתולים בשכונת עזרא בתל־אביב. המפעל משווק אריזות פלסטיק ועץ לתוצרת חקלאית בכל הארץ ומעבר לקו הירוק, בהיקף של מאות מיליוני שקלים חדשים בשנה.

תשלומים פיקטיביים

לפי מידע שהצטבר בנציבות מס הכנסה, טענו החוקרים, נוהגים מנהלי החברה להעלים הכנסות בשיטות מתוחכמות: למשל, זיוף תשלומים לאנשים פיקטיביים, כביכול תמורת החזרת ארגזים, בסכומי־עתק של אלפי דולרים לשנה. או, קבלת צ'קים מערביי השטחים והעברתם הלאה, בלי שזה ישתקף בספרי החברה ובדיווחיה למס הכנסה.

ביום ב' השבוע נערכו חיפושים בבתי החשודים ובבית־העסק שלהם, ולדברי החוקרים, נתפשו מסמכים רבים.

צ'קים ללא רישום

מנהלי „מרכז הארגזים" חשודים גם בהוצאת צ'קים, בלא רישום שם המוטב, לכאורה עבור החזרת ארגזים מקמעונאים ואחרים לחברה.

(עתי"ם)

נבדקות הראיות נגד מנכ"ל בתי־הזיקוק

מאת יואב אביב

פרקליטות מחוז חיפה בודקת את חומר החקירה שנאסף נגד מנכ"ל בתי־הזיקוק לישראל צבי זמיר ונגד מנהל מתקן בתי־הזיקוק בחיפה יצחק לדרפיין לקראת הכנת כתבי אישום נגד השניים, לאחר שהמשטרה המליצה להעמידם לדין בגין מעבר על הצו האישי שהוציא שר הפנים בנוגע לזיהום האוויר.

כזכור הוגשו למשטרת זבולון כמה תלונות בגין זיהומי אויר. בין התלונות היתה גם תלונתה של הגברת ברנגרה פליקשטיין, סגנית מנהל הרשות לאיכות הסביבה בחיפה, שטענה כי בתי הזיקוק חרגו 400 פעם מהתקן המותר בצו האישי, מאז הוצא צו זה. לדבריה הלכה הרשות לאיכות הסביבה לקראת בתי הזיקוק שעה שאיפשרה להם לוח־זמנים נוח ליצירת בקרה יעילה על מערך הייצור, אולם גם דבר זה לא הועיל. עוד טענה בתלונה, שנחקרה בידי מפקד תחנת זבולון סנ"ץ יעקב בורובסקי, שהחריגות נעשו בעת שריפת המזוט, שבו היתה תכולת גופרית גבוהה מזו המותרת. גאזים רעילים שנפלטו מארובות בתי הזיקוק גרמו לזיהומים קשים ואלה גרמו לתושבים בחיפה ובקריות להקאות, סחרחורות ועוד.

בחקירה טען יצחק זמיר כי אין לבתי הזיקוק שליטה על איכות המזוט כיוון שאיכותו נקבעת על־ידי משרד האנרגיה, וכי בתי־הזיקוק לנפט בחיפה השקיעו כ־10 מיליון דולרים כדי להקטין את זיהום האויר.

כתב־אישום נגד גיתית איזראלוב

נאשמת שהחליטה לרצוח את בעלה זמן קצר לאחר שנישאו כדי לרשת את רכושו

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

כתב אישום נגד גיתית איזראלוב, בת ה־37, הנאשמת ברצח בעלה יוסף איזראלוב, הוגש אתמול לבית־המשפט המחוזי בתל־אביב.

כתב האישום גורס, כי כבר בשנת 1984 זמן קצר לאחר שהשניים נישאו, החליטה הנאשמת לגרום למות בעלה בכוונה תחילה כדי לרשת את רכושו, שכלל בין השאר שתי דירות וזכויות־חבר בקואופרטיב דן. לשם כך הגיעה איזראלוב למשרדה של עורך־דין נחמה דן, ברמת־השרון בלווית ידידה ג'ו (יוסף מולר) וזה זייף את חתימתו של יוסף איזראלוב, על צוואה המורישה לה לאחר מותו את כל רכושו.

עוד עולה מכתב האישום כי באוגוסט 1985, הגיש הנרצח תביעת גירושין לבית־הדין הרבני בתל־אביב. הדיון בתביעה נקבע ל־27 בינואר 1986, ואיזראלוב שלח לאשתו את מסמכי התביעה לאנגליה שם שהתה באותה עת. לפי כתב האישום הגיעה הנאשמת לארץ יומיים לפני המועד שנקבע לדיון באמצעות דרכון יווני מזויף.

באותו ערב שהתה במלון הילטון בתל־אביב עם בעלה עד סמוך לשעה אחת אחר חצות, ומשם נסעו השניים במכוניתו של הבעל לקרבת האגם בפארק הירקון. שם, בין אחת ושתיים בלילה, גרמה גיתית למותו בכוונה, בדרדרה את המכונית שבה ישן לתוך האגם. יוסף איזראלוב מת מטביעה.

מיד לאחר ביצוע הרצח יצאה גיתית את הארץ לצרפת בזהות חדשה באמצעות דרכון צרפתי מזויף, כשברשותה הצוואה המזוייפת.

בעת הדיון נכחו באולם מכריו של הנרצח, הם נסערו כשראו את הנאשמת מעיינת בכתב האישום ובתמונתה המופיעה בשבועון. יוסף מולר, ששמו הוזכר בכתב האישום, לא נמצא ברשימת עדי התביעה.

מפ"ם — נצרת

29.11 — בשעה 14.30 — חנן ארז, וולדי מורג — אסיפת חברים

ב־16.00 — כנס חברי המרכז והמזכירות הערביים בהשתתפות מזכ"ל המפלגה אלעזר גרנות

מפ"ם

מפלגת הפועלים המאוחדת

המרכז

לוח פעילות שבועית — מה־27.11 — 3.12.86

28.11 סניף נתניה — 09.00 — צוות הפעלה של המגזר הערבי
אורט שפרינצק — חיפה — 09.45 — חגי חלוי — מפגש עם הבוגרים
תיכון בן גוריון — פתח תקוה — 10.00 — ח"כ יאיר צבן — מפגש עם הבוגרים
כנס צוותאות — גבעת חביבה — 17.00 — ח"כ יאיר צבן
באקת אל גרבית — אודדיס מואסי, דני פלג — כנס נוער
סניף כפר סבא — 21.30 — חנוך ברטוב, יורם שחר — מפגש עוזבי קיבוצים

29.11 סניף ראשון לציון — 10.30 — יצחק שושני — יידיש — מועדון ותיקים
סניף יקנעם — 11.00 — אירות ומפגש בין משפחות מיקנעם והזורע
סניף אשקלון — 11.00 — אילן גילאון — פגישה עם הדור הצעיר

30.11 אזור גוש דן — 08.30 — וולדי מורג, יהודה דנגורי — סיור בסניפי האזור
תיכון פרקאוף — אור יהודה — 10.00 — ח"כ יאיר צבן — שיחה עם תלמידי שמיניות
סניף אופקים — 17.00 — אילן גילאון — פגישה עם הדור הצעיר
סניף חר הכרמל — 18.00 — ח"כ חייקה גרוסמן — חוג בית
סניף שכונת התקווה — 19.00 — ח"כ אמירה סרטני — ועדי עובדים + אסיפה כללית
סניף כפר סבא — 20.30 — ח"כ יאיר צבן — אסיפת חברים
קבוץ מרחביה — 20.30 — אילן גילאון — מפגש עם הדור הצעיר
סניף הוד השרון — 21.00 — חנן ארז — אסיפת הסניף

1.12 מרכז מפ"ם — בשעה 12.30 — תדריך לפעילים — על הפרק: קופ"ח והרפואה הציבורית
קבוץ גבעת ברנר — 17.00 — רבקה כהן — מועדון וותיקים
סניף חיפה — 18.30 — אילן גילאון, אילן רגב — פגישה עם הדור הצעיר
סניף רמת־אביב — 20.00 — אבישי ארליך — צוותא' תא הסטודנטים

2.12 בית"ס „מזור" — 09.45 — ג'מאל כנען — מפגש תלמידים
סניף טבריה — 10.00 — שרה ראשוני, נטע מן — גימלאים
סניף רמת־גן — 10.00 — רבקה כהן — מועדון גימלאים
גבעת חביבה — 14.00 — חנן ארז — סמינר מזכירי הקבה"א
סניף רמלה — 19.00 — אילן גילאון — דור צעיר
סניף חולון — 19.00 — אברהם כהן — יידיש

3.12 ישיבת פורום ערים גדולות — מרכז מפ"ם — בשעה 14.30
מזכירות מפ"ם — בשעה 16.00 — סדר היום: פעולות הדור הצעיר
סניף נהריה — בית אמרת — 19.00 — צוות הוגי של גבעת חביבה
סניף חולון — 20.00 — אילן גילאון — עם הדור הצעיר
סניף מגדל העמק — 20.30 — חנן ארז — מזכירות הסניף + מרכזי מח' המרכז
ראשון לציון — 21.00 — פנל פוליטי בהשתתפות: ח"כ אלעזר גרנות, מיכאל איתן ועוד

שולחן לענייני אמריקה הלטינית — יום ה' 4/12, ב־16.00, במועדון הקבה"א: „תמורות ביהדות אמל"ט" — בהשתתפות: ברנרדו טרייסטר, יהושע פייגון, ארי טפלא, אליהו להב

איגוד מקצועי

29.11 בקה אל גרבית — 12.00 — דב אלקנתי
30.11 בית"ר צחורי — 13.00 — חיים כמיל — חוג בית בביתו של מואסו לוטפי
סניף תל־אביב — 17.00 — ברוך לזרוביץ, מיגלביץ — פגישה עם עובדים; צבי נתנזון, רבקה יעקובוביץ — המדור לעובדת השכירה
סניף רמת־גן־גבעתיים — 19.00 — משה סמולר, יורדית לבן — מזכירות הסניף עם עובדי מועצות הפועלים — רח' ביאליק 54
1.12 הועד הפועל תל־אביב — 8.30 — ריכוז מקצועי עם מזכירי ההסתדרויות השונות בחדרו של אפרים זילוני
מרכז מפ"ם — 16.00 — נטע מן, דויד שעשוע — תא חקלאים
סניף תל־אביב — 16.30 — מיגל בזק, חיים טרור — תא עובדי משביר מרכזי
מרכז מפ"ם — 18.00 — תא ארצי — חברינו בהסתדרות הפקידים לקראת הועידה בהשתתפות: חנן ארז, אפרים זילוני, דב אלקנתי, יוריא לבן, ואברהם כהן
2.12 מפעל „צלגן" בת־ים — 09.00 — אברהם אחוזגיה
מפעל „אנו מתכת" בת־ים — 12.45 — רעות רטיג — פגישה עם עובדים

למשפחת מינצר ולבית מזרע
משתתפים באבלכם הכבד בהילקח
יגאל מינצר ז"ל
קבלו תנחומינו הכנים
אמנון ועודד הירשברג
דפוס העמק עפולה

משתתפים באבל
המשפחה וקיבוץ מזרע
במות יקירכם
יגאל מינצר
מפעלי העמק

לחברנו אריה שרייבר ולכל המשפחה
אתכם באבלכם הכבד במות
האב־הסב
ישראל שרייבר
קיבוץ נירים

לנמרוד שמעי ובני המשפחה
משתתפים באבלכם במות האב
יוסף שמעי
מוותיקי המפלגה ונאמן דרכה
סניף מפ"ם ח"א / מרכז מפ"ם

לתמר מחול —
איך באבלך במות
האם
בית להבות־חביבה

עם קיבוץ מזרע והמשפחה
אנו משתתפים באבלכם על מות חברנו
יגאל מינצר
מחלקת הבניה של הקבה"א
המחלקה הטכנית
של קיבוצי השומר הצעיר

למשפחה ולקיבוץ מזרע
אבלים אתכם במותו של
יגאל
קיבוץ מרחביה

לדליה ולמשפחה
משתתפים בצערכם על מותו של
יגאל מינצר
חברים בעין־השופט

ביום השלושים למות חברנו היקר
אריה אלון
נתייחד עם זכרו
העליה לקבר ביום א' 30.11.86 בשעה 15.30
לאחר מכן מפגש חברים ומוקירי זכרו בבית אורי
המשפחה
וקיבוץ גן־שמואל

לדליה ומתן
לילדים ולכל בני המשפחה
כואבים אתכם את מותו של
יגאל
של חניכי ועובדי
מוסד עמקים במזרע